

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

**Socialinių – ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams
šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais**

Baigiamasis magistro projektas

Jovita Gedmintienė

Projekto autorė

Prof. dr. Vilmantė Kumpikaitė - Valiūnienė

Vadovė

Kaunas, 2019

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

**Socialinių – ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams
šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais**

Baigiamasis magistro projektas

Ekonomikos studijų programos (kodas 6211JX040)

Jovita Gedmintienė

Projekto autorė

**Prof. dr. Vilmantė Kumpikaitė -
Valiūnienė**

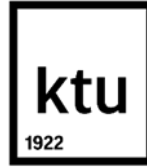
Vadovė

Doc. dr. Daiva Laskienė

Recenzentė

Kaunas, 2019

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Jovita Gedmintienė

Socialinių-ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad mano, Jovitos Gedmintienės, baigiamasis projektas tema „Socialinių-ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Jovita Gedmintienė. Socialinių – ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais. Magistro baigiamasis projektas / vadovė prof. dr. Vilmantė Kumpikaitė -Valiūnienė ; Kauno technologijos universitetas, Ekonomikos ir verslo fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): ekonomika.

Reikšminiai žodžiai: socialiniai – ekonominiai veiksniai, socialiniai – ekonominiai rodikliai, emigracija, įtaka migracijos srautams, naujosios Europos Sąjungos šalys.

Kaunas, 2019. 79 p.

Santrauka

Ekonomikos magistro baigiamojo projekto temos aktualume akcentuojama, kad nė viena valstybė neišvengia vienokių ar kitokių migracijos padarinių, tačiau migracija negali būti vertinama vienareikšmiškai: viena vertus, tai galimybės šaliai, į kurią migruojama, kita vertus, galimybės šaliai, iš kurios migruojama. Migracijos pasekmės ir ją veikiančys veiksniai yra skirtingi kiekvienoje šalyje. Vienos šalies gyventojams emigruoti gali turėti įtakos vieni ekonominiai – socialiniai veiksniai, o kitoms šalims – kiti. Darbo objektas – socialinių – ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais, o tikslas – atskleisti socialinių-ekonominių veiksnių įtaką migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais. Darbe keliami uždaviniai - atskleisti migracijos srautų sukeltas pasekmes valstybėms ir jų ekonomikoms, apžvelgus migracijos srautus aiškinančias teorijas identifikuoti pagrindinius tuos srautus skatinančius socialinius - ekonominius veiksnius ir juos apibūdinančius rodiklius, sudaryti teorinį socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelį, identifikuoti migracijos srautų bei socialinių - ekonominių rodiklių kaitą šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais ir empiriškai ištirti socialinių - ekonominių rodiklių įtaką migracijos srautams šalių, įstojusių į Europos Sąjungą 2004 metais, kontekste. Tyrimo metodai: teorinė literatūros šaltinių apžvalga, statistinių duomenų analizė, grafinis duomenų apdorojimas, daugialypės tiesinės regresijos modelio taikymas. Apibendrinimo metodas padėjo tiek darbo eigoje, tiek ir darbo pabaigoje formuluoti išvadas.

Vadovaujantis teorinėje dalyje sudarytu socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modeli praktinėje dalyje atliktas tyrimas parodė, jog Estijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje emigracijos srautams didžiausią tiesinę įtaką turi minimalaus darbo užmokesčio kitimai, Kipre – nedarbo lygio kaita, Maltoje – BVP 1 gyventojui dinamikos, Lenkijoje – nedarbo lygio ir vidutinių pajamų per mėnesį kitimai, o Slovėnijoje - vidutinių pajamų per mėnesį ir mokesčių naštos gyventojams kaita. Čekijoje, Latvijoje ir Lietuvoje tarp emigrantų skaičiaus ir analizuotų socialinių - ekonominių rodiklių tikėtina egzistuoja netiesinis ryšys. Nepaisant to, kad analizuotos šalys į Europos Sąjungą įstojo tais pačiais metais, tačiau emigracijos srautams šalyse turi įtakos skirtingi socialiniai – ekonominiai veiksniai ir juos apibūdinantys rodikliai. Skirtinga socialinių – ekonominių veiksnių ir rodiklių kaita šalyse sąlygoja skirtingus emigracijos mastus. Apibendrinant galima teigti, kad nedarbo lygis, darbo užmokesčio skirtumai, šalies ekonominio išsivystymo lygis, mokesčių sistema - tai veiksniai, kurie turi įtakos emigracijos srautams šalyse, įstojusiose į ES 2004 metais, tačiau ne visi veiksniai veikia šalių emigracijos srautus vienu metu visose nagrinėtose šalyse.

Jovita Gedmintienė. Influence of Socio – Economic Factors on Migration Flows in the Countries Acceded to the European Union in 2004. Master's Final Project / supervisor prof. dr. Vilmantė Kumpikaitė -Valiūnienė; Faculty of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): economics.

Keywords: Socio – Economic Factors, Socio – Economic Indicators, Emigration, Influence on Migration Flows, New European Union Countries.

Kaunas, 2019. 79 p.

Summary

In the relevance of the topic is emphasized that none of countries doesn't avoids the consequences of migration, but migration cannot be assessed unambiguously: on the one hand, it is opportunities for the destination country, on the other hand, it is opportunities for the country of origin. The consequences of migration and the Factors which affect migration are different in each country. One Socio – Economic Factors can affect to emigrate residents of the one country and the others - residents of the other country. The object of the project - Influence of Socio – Economic Factors on Migration Flows in the countries acceded to the European Union in 2004 and the aim – to reveal Influence of Socio – Economic Factors on Migration Flows in the countries acceded to the European Union in 2004. The tasks – to disclose the consequences of Migration Flows for the countries and their economies, after reviewing theories which explain Migration Flows to identify the main Socio-Economic Factors which promote these flows and Indicators which describe them, to form the theoretical model of Influence of Socio – Economic Factors on Migration Flows, to identify change of Socio – Economic Indicators and Migration Flows in the countries acceded to the European Union in 2004 and empirically investigate Influence of Socio – Economic Factors on Migration Flows in the countries acceded to the European Union in 2004. Research methods: theoretical review of literature sources, statistical data analysis, graphical data processing, application of multiple linear regression model. The method of generalization helped to formulate conclusions both during the work process and at the end of the work.

Following of the theoretical model of Influence of Socio – Economic Factors on Migration Flows was carried out the research in the practical part, which showed that the biggest linear Influence on Emigration Flows is caused by the changes of the minimum wage in Estonia, Hungary and Slovakia, the change of the unemployment rate – in Cyprus, the dynamics of GDP per capita – in Malta, the change of the unemployment rate and average monthly income – in Poland and the change of average monthly income and tax burden for residents – in Slovenia. It is likely that there is a non-linear connection between the number of emigrants and analyzed Socio - Economic Indicators in the Czech Republic, Latvia and Lithuania. Despite the fact that the analyzed countries acceded to the European Union in the same year, Emigration Flows in the countries are influenced by different Socio-Economic Factors and Indicators which describe them. Different Emigration Flows in countries is caused by the change of different Socio - Economic Factors and Indicators. In summary it can be said, that the unemployment rate, differences of wage, the level of economic development in the country and the tax system are factors that Influence Emigration Flows in the countries acceded to the EU in 2004, but not all Factors affect Emigration Flows at the same time in all countries.

Turinys

Lentelių sąrašas	7
Paveikslų sąrašas	8
Įvadas.....	9
1. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams problemos analizė.....	11
2. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams teoriniai sprendiniai	19
2.1. Migracijos srautų sukeltos pasekmės valstybėms ir jų ekonomikoms	19
2.2. Migracijos srautus aiškinančios teorijos ir pagrindiniai tuos srautus skatinantys socialiniai-ekonominiai veiksniai.....	26
2.3. Pagrindiniai migracijos srautus apibūdinantys socialiniai-ekonominiai rodikliai.....	37
2.4. Teorinis socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelis	42
3. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimo metodologija	44
3.1. Tyrimo metodologijos kontekstas.....	44
3.2. Tyrimo metodologijos kintamieji	44
3.3. Tyrimo metodologijos metodai ir eiga	46
4. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimo rezultatai.....	48
4.1. Migracijos srautų ir socialinių - ekonominių rodiklių statistinė analizė šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais	48
4.2. Regresinės analizės socialinių - ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais, rezultatai.....	63
4.3. Diskusija.....	68
Išvados ir rekomendacijos	71
Literatūros sąrašas	73
Priedai.....	81
1 priedas. Emigrantų skaičiaus dinamika 2004-2017 m. šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais.....	81
2 priedas. Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė 2004-2017 m. šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais	82
3 priedas. Laisvės nuo mokesčių dienos rodiklio dinamikos šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais.....	84
4 priedas. Čekijos SPSS koreliacinės analizės rezultatai	85
5 priedas. Estijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai	86
6 priedas. Kipro SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai.....	88
7 priedas. Latvijos SPSS koreliacinės analizės rezultatai	89
8 priedas. Lenkijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai.....	90
9 priedas. Lietuvos SPSS koreliacinės analizės rezultatai.....	92
10 priedas. Maltos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai.....	93
11 priedas. Slovakijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai	95
12 priedas. Slovėnijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai	97
13 priedas. Vengrijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai	98

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Migracijos priežastys pagal lytį, proc.	17
2 lentelė. Migracijos samprata pagal lietuvių autorius	20
3 lentelė. Laisvo darbo judėjimo našta ir kaštai	22
4 lentelė. Migracijos poveikis šalies ekonomikai ir socialinei raidai	23
5 lentelė. Ilgalaiškės ir trumpalaikės migracijos poveikių vertinimas	24
6 lentelė. Migracijos nauda ir nuostoliai tikslinėse rinkose	25
7 lentelė. Migracijos teorijų analizė	31
8 lentelė. Sociologinių migracijos teorijų ir grįžtamosios migracijos modelių palyginimas	33
9 lentelė. Migraciją lemiantys veiksniai	35
10 lentelė. Migracijos stūmimo ir traukos veiksniai pagal migracijos teorijas	35
11 lentelė. Migracijos teorijų veiksniai	36
12 lentelė. Migracijai įtaką darantys veiksniai ir juos apibūdinantys rodikliai	40
13 lentelė. Estijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	63
14 lentelė. Kipro daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	64
15 lentelė. Lenkijos pirmosios daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	65
16 lentelė. Lenkijos antrosios daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	65
17 lentelė. Lenkijos galutinės daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	65
18 lentelė. Maltos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	66
19 lentelė. Slovakijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	67
20 lentelė. Slovėnijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	67
21 lentelė. Vengrijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	68
22 lentelė. Suvestiniai naujųjų Europos Sąjungos šalių daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai	69

Paveikslų sąrašas

1 pav. Emigracija 2013 - 2017 m. ES šalyse	11
2 pav. Emigracijos srautų ir Lietuvos ekonominių rodiklių tarpusavio ryšiai	13
3 pav. Darbo jėgos migracijos proceso klasifikavimas	20
4 pav. Migracijos pasekmės	21
5 pav. Darbo jėgos migracija remiantis migracijos teorijomis	32
6 pav. Migracijos teorijų sugrupavimas	33
7 pav. Teorinis socialinių-ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelis	43
8 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų 2017 m. naujosiose ES šalyse	44
9 pav. Praktinis socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams modelis	45
10 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Čekijoje 2004 – 2017 m.	48
11 pav. Čekijos ekonominio išsivystymo lygis	49
12 pav. Nedarbo lygis Čekijoje, proc.	49
13 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Estijoje 2004 – 2017 m.	50
14 pav. Estijos ekonominio išsivystymo lygis	50
15 pav. Nedarbo lygis Estijoje, proc.	51
16 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Kipre 2004 – 2017 m.	51
17 pav. Kipro ekonominio išsivystymo lygis	52
18 pav. Nedarbo lygis Kipre, proc.	52
19 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Latvijoje 2004 – 2017 m.	53
20 pav. Latvijos ekonominio išsivystymo lygis	53
21 pav. Nedarbo lygis Latvijoje, proc.	54
22 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Lenkijoje 2004 – 2017 m.	54
23 pav. Lenkijos ekonominio išsivystymo lygis	55
24 pav. Nedarbo lygis Lenkijoje, proc.	55
25 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Lietuvoje 2004 – 2017 m.	56
26 pav. Lietuvos ekonominio išsivystymo lygis	56
27 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje, proc.	56
28 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Maltoje 2004 – 2017 m.	57
29 pav. Maltos ekonominio išsivystymo lygis	58
30 pav. Nedarbo lygis Maltoje, proc.	58
31 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Slovakijoje 2004–2017 m.	58
32 pav. Slovakijos ekonominio išsivystymo lygis	59
33 pav. Nedarbo lygis Slovakijoje, proc.	59
34 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Slovėnijoje 2004 – 2017 m.	60
35 pav. Slovėnijos ekonominio išsivystymo lygis	60
36 pav. Nedarbo lygis Slovėnijoje, proc.	60
37 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Vengrijoje 2004 – 2017 m.	61
38 pav. Vengrijos ekonominio išsivystymo lygis	61
39 pav. Nedarbo lygis Vengrijoje, proc.	62

Įvadas

Temos aktualumas. Gyventojų migracija turi įtakos daugeliui visuomenės gyvenimo socialinių ir ekonominių reiškinių. Ekonominiu požiūriu migracija yra atsakas į ekonomines galimybes geriau gyventi, kurios keičiasi priklausomai nuo darbo rinkos sąlygų (pvz., darbo užmokesčio skirtumų). Migracija negali būti vertinama vienareikšmiškai: viena vertus, tai galimybės šaliai, į kurią migruojama (augantis darbo jėgos skaičius), kita vertus, galimybės šaliai, iš kurios migruojama (nedarbo lygio mažėjimas). Tačiau šalyje, iš kurios išvykstama, mažėja dirbančiųjų skaičius, dėl to aštrėja socialinės šalpos, ekonominės plėtros problemos. Kad ir kaip būtų, nė viena valstybė neišvengia vienokių ar kitokių migracijos padarinių. Migracijos pasekmių vertinimas priklauso nuo pasirinkto objekto, kuriam tos pasekmės matuojamos – individui, visuomenei, konkrečiai bendruomenei, valstybei ar atskirai sistemai. Vertinimo rezultatai priklauso nuo vertinamojo laikotarpio – trumpalaikio, vidutinio ar ilgalaikio. Kita vertus, priklausomai nuo šalies dydžio, išsivystymo lygio yra skirtingai reaguojama į besikeičiančias ekonomines sąlygas. Pastebėtina, kad kai kuriose naujosiose ES šalyse, tose, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 m., migracijos srautai buvo teigiami (Malta, Kipras), kitose neigiami (Baltijos šalys), o trečiose kito (Slovakija, Lenkija). Taigi, migracijos pasekmės ir ją veikiantys veiksniai yra skirtingi kiekvienoje šalyje. Vienos šalies gyventojams emigruoti gali turėti įtakos vieni ekonominiai – socialiniai veiksniai, o kitoms šalims – kiti. Tad kyla klausimas kokie socialiniai-ekonominiai veiksniai lėmė migracijos srautų dinamikas šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 m.?

Problema. Kaip ir buvo minėta, migracija yra tiek teigiamas, tiek neigiamas reiškinys. Užsienyje įgyjamas išsilavinimas ir žinios, grįžtančios pajamos, investicijos, tarpkultūrinė gyvenimo ir darbo patirtis, užsienio kalbų žinios skatina šalies plėtrą, gerina ekonomikos ir gyvenimo sąlygas. Antra vertus, nedidelės ES šalys dėl didėjančios emigracijos ir mažėjančio gyventojų skaičiaus susiduria su menkėjančio intelektualinio potencialo problema, yra prarandamos investicijos į žmones, lėtėja technologinė pažanga, mokslo raida ir ekonomikos plėtra, didėja darbo jėgos stygius. Šalys susiduria su daugeliu įvairių socialinių, ekonominių problemų dėl migracijos srautų didėjimo. Migracija priverčia šalis patekti tarsi į uždarą ratą: migracijos srautams turi įtakos tam tikri socialiniai – ekonominiai rodikliai, tačiau migracija, kaip procesas, daro įtaką šalies socialinei-ekonominei situacijai. Yra atlikta nemažai migracijos tyrimų atskirų šalių kontekste, tačiau stokojama tam tikrų šalių grupių, tame tarpe ir ES naujųjų šalių, tyrimų. Taigi, kokios sąsajos tarp socialinių-ekonominių veiksnių ir migracijos srautų yra kiekvienoje šalyse, įstojusioje į Europos Sąjungą 2004 m.?

Objektas – socialinių – ekonominių veiksnių įtaka migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais.

Tikslas – atskleisti socialinių-ekonominių veiksnių įtaką migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais.

Siekiant numatyto darbo tikslo keliami šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti migracijos srautų sukeltas pasekmes valstybėms ir jų ekonomikoms.
2. Apžvelgus migracijos srautus aiškinančias teorijas identifikuoti pagrindinius tuos srautus skatinančius socialinius - ekonominius veiksnius ir juos apibūdinančius rodiklius.
3. Sudaryti teorinį socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelį.
4. Identifikuoti migracijos srautų bei socialinių - ekonominių rodiklių kaitą šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais.

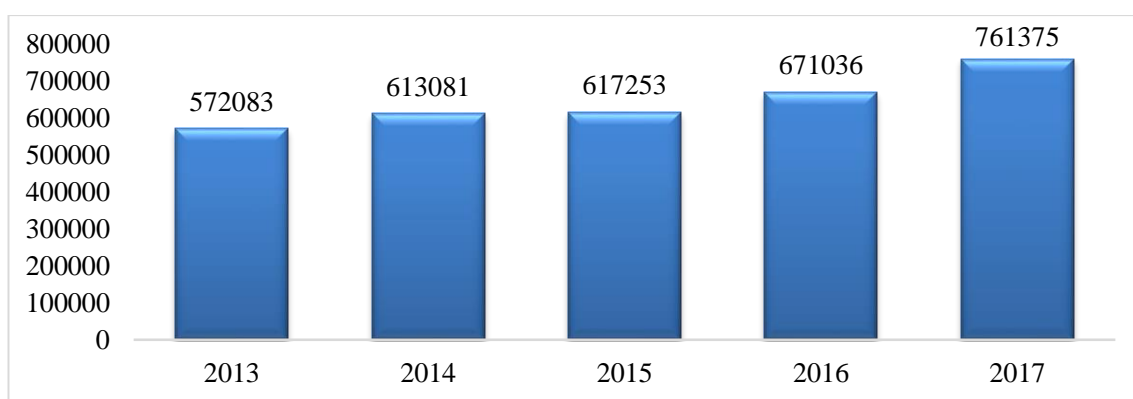
5. Empiriškai ištirti socialinių - ekonominių rodiklių įtaką migracijos srautams šalių, įstojusių į Europos Sąjungą 2004 metais, kontekste.

Tyrimo metodai: teorinė literatūros šaltinių apžvalga, statistinių duomenų analizė, grafinis duomenų apdorojimas, daugialypės tiesinės regresijos modelio taikymas. Apibendrinimo metodas padėjo tiek darbo eigoje, tiek ir darbo pabaigoje formuluoti išvadas. Teorinės literatūros struktūrizavimas pagelbėjo sudarant socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimo modelį. Statistinių duomenų analizė padėjo identifikuoti migracijos situaciją ES šalyse. Daugialypės tiesinės regresijos modelio taikymas kiekvienai šaliai, įstojusiai į ES 2004 metais, leido ištirti migracijos srautams įtakos turinčius socialinius - ekonominius veiksnius.

1. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams problemos analizė

Vienas ryškiausių šiuolaikinės visuomenės raidos bruožų yra nepaprastai išaugęs gyventojų migracinis mobilumas. Tarptautinė migracija, veikiami globalizacijos procesų, suintensyvėjo visame pasaulyje. Sparčiai augantys tarptautiniai ryšiai ekonominėje, politinėje, kultūrinėje, socialinėje srityse, spartus mokslo ir technologijų sferos tobulėjimas, naujos komunikacijos ir transporto infrastruktūra, pokyčiai valstybių sienų kontrolėje bei tarptautinės darbo jėgos paklausos struktūroje sąlygojo migracijos srautų judėjimo augimą globaliu mastu (Damulienė, 2013).

Žemiau pateiktoje diagramoje galima matyti emigracijos dinamiką Europos Sąjungoje (toliau – ES) 2013 – 2017 m. Rodikliai pateikti nuo 2013 m., kadangi 2013 m. į ES įstojo 28-oji jos narė – Kroatija. Remiantis pateiktu grafiku galima matyti, kad emigracija Europos Sąjungoje turi tendenciją didėti. Nuo 2013 m. iki 2017 m. emigracija išaugo daugiau nei 30 proc. Taigi, kyla klausimas, kas lemia augančius emigracijos srautus ES ir kokį poveikį ji daro šalims ir jų ekonomikoms.

1 pav. Emigracija 2013-2017 m. ES šalyse (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Kalbant apie šalis, įstojusias į Europos Sąjungą 2004 m., darbe bus naudojamas terminas „naujosios Europos Sąjungos šalys“.

Šiek tiek peržvelgiant naujųjų ES šalių migracijos statistiką pastebėta, kad nuo 2004 m. iki 2017 m. migracijos saldo šalyse buvo įvairus: tik neigiamas, tik teigiamas arba kintantis. Pagal Eurostato duomenis visu analizuojamu laikotarpiu migracijos saldo buvo neigiamas Lietuvoje ir Latvijoje, teigiamas Maltoje, o kintantis (arba teigiamas, arba neigiamas) likusiose šalyse: Čekijoje, Estijoje, Kipre, Vengrijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje bei Slovakijoje. Migracijos srautų dinamikos yra pakankamai skirtingos visose šalyse, nepaisant to, kad visos šalys į ES įstojo tais pačiais metais.

Anot Stulgienės ir Daunorienės (2009) gyventojų migracija laikoma viena rimčiausių grėsmių šalies demografinėi raidai, ūkio augimui ir kultūrinio savitumo išsaugojimui, todėl yra tikslinga analizuoti darbo jėgos migracijos poveikį ekonomikai. Autorės išvelgia ir teigiamas, ir neigiamas migracijos pasekmes. Darbo jėgos trūkumas yra auganti našta šalių ekonomikai: darbo jėgos išteklių senka ir toliau mažės dėl gyventojų emigracijos, o likę gyventojai yra žemos kvalifikacijos, kurie netenkina verslininkų poreikių, nes didžioji dalis į darbo biržą besikreipiančių ieškančių darbo asmenų dalis yra nepasirengusi konkuruoti darbo rinkoje.

Analizuojant migracijos tema atliktus tyrimus pastebėta, kad tai svarbi tema tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje. Šią temą ir Lietuvoje, ir užsienyje analizuoja daugelis autorių, tokių kaip Stulgienė, Daunorienė (2009), Gliosaitė (2004), Kairienė ir kt. (2008), Damulienė (2013), Kumpikaitė ir Žičkutė

(2013, 2015), Sipavičienė, Stankūnienė (2009, 2011, 2013) Rudžinskienė ir Paulauskaitė (2014), Naulickaitė ir Melnikas (2015, 2016), Butkus ir Matuzevičiūtė (2010), Sulaimanova ir Boston'as (2014), Maza ir Villaverde (2004), Kim'as ir Cohen'as (2010), Mayda (2005, 2007), Gordon'as (1995), Schoorl'as, Heering'as (2000), Fihel, Kaczmarczyk, Okolski (2006), Son ir Noja (2012), Cucuruzan ir Birsan (2007). Nepaisant to, didžioji dalis lietuvių autorių pateikia struktūrizuotus rezultatus, ko yra pasigendama užsienio autorių straipsniuose.

Stulgienės ir Daunorienės straipsnyje buvo atlikta migracijos poveikio darbo jėgos rinkos pusiausvyrai analizė. Atliktas tyrimas parodė, kad dėl migracijos (jei migracija - negrįžtama) ne tik mažėja gyventojų skaičius, bet ir vyksta vadinamasis protų nutekėjimas, t. y. aukštos kvalifikacijos darbo jėgos netekimas ir dėl to mažėjantis šalies ekonominis, inovacinis bei konkurencinis potencialas. Aukštos ir aukščiausios kvalifikacijos specialistų trūkumas jaučiamas daugelyje ūkio šakų (2009).

Kitame straipsnyje Gliosaitė (2004, p. 10) taip pat akcentuoja neigiamą emigracijos poveikį:

- demografinės problemos (darbingo amžiaus žmonių, produktyvumo mažėjimas, socialinės problemos dėl mokesčių mokėtojų praradimo),
- investicijų į žmogų praradimas,
- staigi atlyginimų kaita tam tikrose srityse,
- kvalifikuotų specialistų poreikis. Jeigu jų išvykimo nepavyks pristabdyti tai, tokių specialistų reikės įsivežti iš svetur, kas sukels naujų socialinio, kultūrinio ir politinio pobūdžio problemų.

Damulienė viename iš straipsnių (2013), taikydama koreliacinės analizės metodą, nustatė ryšius tarp emigracijos masto ir pagrindinių makroekonominių rodiklių Lietuvoje.

Emigrantų skaičiaus ir privačių asmenų piniginių perlaidų į Lietuvą koreliacijos koeficientas $r = 0,842$ rodo ypač stiprią teigiamą šių rodiklių priklausomybę: didėjančios emigrantų piniginės perlaidos iš užsienio ženkliai didina individualaus vartojimo kaštus šalyje.

BVP vienam gyventojui ir emigracijos koreliacinis ryšio stiprumas yra $r = 0,745$, kuris parodo stiprią teigiamą priklausomybę tarp emigrantų skaičiaus ir BVP dalies, tenkančios vienam gyventojui. Emigracija mažina gyventojų skaičių, todėl didėjant emigracijos srautams, didėja ir BVP, tenkantis vienam gyventojui. Kita vertus, dalis emigrantų pajamų, siunčiamų jų šeimos nariams, esantiems Lietuvoje, papildo Lietuvos BVP.

Emigrantų skaičiaus ir individualaus vartojimo išlaidų koreliacijos koeficientas $r = 0,767$, kuris parodo stiprų teigiamą ryšį tarp šių rodiklių. Taigi, didėjant emigracijos srautams, didėja ir individualaus vartojimo išlaidos. Taip iš dalies prisidedama prie bendro gyvenimo lygio kilimo šalyje. Be to, šios lėšos papildo valstybės biudžetą per vartojimo mokesčius (pridėtinės vertės mokestis, akcizai ir kt.).

Sekantis stiprus teigiamas tiesinis ryšys ($r = 0,842$) yra tarp *emigrantų skaičiaus ir vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio* patvirtina prielaidą, kad didėjant emigrantų skaičiui, didėja ir vidutinis darbo užmokestis.

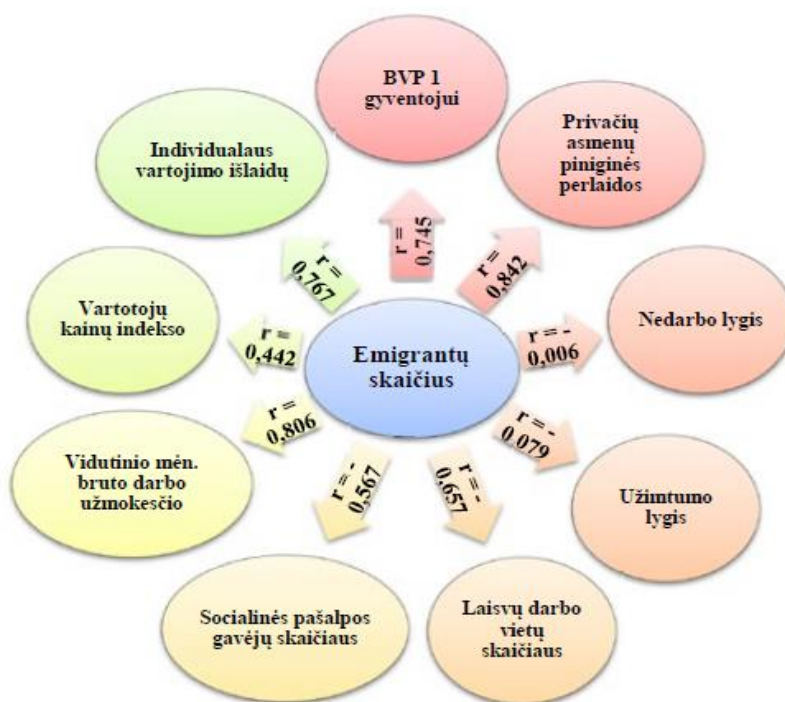
Emigrantų skaičiaus ir vartotojų kainų indekso koreliacijos koeficientas $r = 0,442$ rodo silpną teigiamą priklausomybę tarp šių rodiklių. Taigi, didėjant emigracijos srautams, didėja ir vartotojų kainų indeksas.

Silpnas neigiamas tiesinis ryšys ($r = -0,006$) gautas tarp *emigracijos srautų ir nedarbo*, tai reiškia, kad emigracija nereikšmingai mažina nedarbą. Nors mokslinėje literatūroje teigiama, kad emigracija mažina nedarbą, teoriškai taip, bet šiuo metu tiek bedarbių skaičiaus, tiek emigrantų skaičiaus tempai yra tokie dideli, kad porinė koreliacinė analizė rodo silpną ryšį.

Taip pat nereikšminga neigiama priklausomybė ($r = -0,079$) yra tarp emigrantų skaičiaus ir užimtumo lygio šalyje.

Na, o įvertinus ryšį tarp *emigrantų skaičiaus ir socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus*, gautas koreliacijos koeficientas $r = -0,567$ parodo vidutinio stiprumo neigiamą priklausomybę (vienam rodikliui augant, kitas mažėja) tarp šių rodiklių.

Apibendrintas koreliacinio ryšio tarp emigracijos srautų ir Lietuvos ekonominių rodiklių stiprumas ir kryptys pateikti 2-ame paveiksle.

2 pav. Emigracijos srautų ir Lietuvos ekonominių rodiklių tarpusavio ryšiai (Damulienė, 2013)

Kairienė ir kiti autoriai (2008) teigia, kad ekonominiai migrantai neabejotinai prisideda prie valstybės ekonomikos, tačiau tokios šalys kaip Lietuva, kurios praranda darbo jėgą, patiria daugiau nuostolių, nei gauna naudos, todėl jos yra priverstos imtis priemonių, kad susigrąžintų išvykusius. Atlikus tyrimą pastebėta, kad Lietuvai nepalankus emigrantų skaičius turi įtakos ir žmoniškųjų išteklių augimui, mažėja tiek apskritai visų šalies gyventojų, tiek darbingo amžiaus žmonių skaičius. Žmoniškųjų išteklių ekonominis aktyvumas susijęs su paskatomis dirbti, t. y. atlyginimų lygiu, darbo jėgos apmokestinimu ir panašiai. Lietuvoje gaunamos pajamos yra pagrindinis veiksnys, didinantis migravimo potencialą.

Kumpikaitė ir Žičkutė straipsnyje (2013) akcentuoja, kad emigracijos sustabdymas yra labai svarbus klausimas Lietuvoje. Straipsnyje taikant regresijos analizę pristatomi svarbiausi veiksniai, kurie turi įtakos emigracijai Lietuvoje. Nedarbo lygis, Gini koeficientas, laisvės nuo mokesčių diena – tai trys pagrindiniai rodikliai, kurie net 70,7 proc. paaiškina emigracijos priežastis. Straipsnio autorės

pamodeliavo, kad sumažinus nedarbo lygį 2,7 proc., pajamų nelygybę 3,8 punktais bei laisvės nuo mokesčių dieną 2 dienomis migracija per metus siektų 8843 gyventojus.

Kumpikaitė Valiūnienė, Lukauskas, Agoh straipsnyje (2017) analizuoja lietuvių emigracijos į Didžiąją Britaniją, Vokietiją bei Norvegiją traukimo ir stūmimo faktorius. Anketinės apklausos pagalba buvo apklausta 918 respondentų (emigrantai iš minėtų šalių), kurie pateikė informaciją apie ekonominius ir neekonominius veiksnius, dėl kurių asmenys emigravo iš Lietuvos. Remiantis atliktu tyrimu gauti tokie rezultatai:

✓ pagrindiniai ekonominiai stūmimo veiksniai:

1. per maži atlyginimai Lietuvoje;
2. pajamų nelygybė;
3. prekių kainų politika.

✓ pagrindiniai neekonominiai stūmimo veiksniai:

1. gyvenimo sąlygos;
2. šeimyninės priežastys;
3. politinė korupcija Lietuvoje.

✓ pagrindiniai ekonominiai traukimo veiksniai:

1. didesnės pajamos;
2. didesnės galimybės gauti darbą;
3. mažesni pragyvenimo kaštai.

✓ pagrindiniai neekonominiai traukimo veiksniai:

1. artimieji gyvena šalyje, į kurią emigravo;
2. kalba;
3. asmeninio tobulėjimo galimybės.

2015 metais Kumpikaitė Valiūnienė ir Žičkutė atliko dar vieną tyrimą siekdamas išsiaiškinti, „Kodėl Vakarai išlieka geriausi?“. Tyrimo metu buvo apklausti 1586 respondentai iš 37 valstybių. Buvo išsiaiškinta, kad pagrindiniai stūmimo faktoriai yra žemi atlyginimai Lietuvoje, gyvenimo sąlygos, pajamų nelygybė, produktų kainų lygis, noras permaitinti, šeimyninės priežastys bei mokesčių sistema. Tyrimo rezultatai parodė, kad pagrindiniai traukimo faktoriai yra didesnės pajamos, artimieji, gyvenantys šalyje, asmeninio tobulėjimo galimybės, didesnės galimybės gauti darbą bei aukštesnės savirealizacijos galimybės.

Naulickaitė ir Melnikas (2016) atlikę migracijos srautų analizę Lietuvos atveju pastebėjo, kad statistiškai reikšmingą poveikį emigracijai iš Lietuvos turi šie nepriklausomi kintamieji: Lietuvos ir tikslo šalių užimtumo lygio santykis, ankstesnių metų emigrantų iš Lietuvos į tikslo šalį skaičius. Nustatyta, kad tokie veiksniai, kaip Lietuvos ir tikslo šalių darbo užmokesčio santykis, nedarbo lygio santykis ir ekonomikos globalizacijos indekso santykis yra statistiškai nereikšmingi ir nagrinėjamu metų laikotarpiu neturėjo reikšmingo poveikio emigracijai iš Lietuvos. Atlikus skaičiavimus pastebėta atvirkštinė priklausomybė tarp užimtumo ir emigrantų skaičiaus rodiklių - didėjant Lietuvos ir tikslo šalių užimtumo lygio santykiui, emigrantų iš Lietuvos į tikslo šalį skaičius mažėja.

Taigi, šiandieniniame moderniaame pasaulyje migruoti skatina įvairūs ekonominiai, socialiniai, kultūriniai, psichologiniai veiksniai. Migracijos procesas veikia ne tik asmeninį individo gyvenimą, bet ir visos valstybės ekonominę bei socialinę raidą. Anot Rudžinskienės ir Paulauskaitės (2014)

galima įvardinti penkias pagrindines sritis, kuriose pasireiškia migracijos poveikis Lietuvos ekonomikai ir socialinei raidai, t. y. darbo rinka, sukuriamas produktas (BVP), pinigų srautai, ekonomikos modeliavimas ir demografiniai pokyčiai. Migracija turi didesnę neigiamą poveikį šalies ekonomikai ir socialinei raidai.

Ne vieną tyrimą analizuojant Lietuvos migracijos situaciją atliko Sipavičienė ir Stankūnienė (2009, 2011, 2013). Autorės analizuoja migracijos ir grįžtamosios migracijos aspektus, jų poveikį Lietuvos ekonomikai. Viena iš straipsnių (2013) analizuojamas ekonominės krizės poveikis migracijos mastams. 2008 m. buvo atliktas grįžtamosios migracijos tyrimas, kurio metu buvo išsiaiškinta, kad net du trečdaliai Lietuvos gyventojų mano, kad „dauguma emigrantų nori grįžti į Lietuvą“. Užsienio lietuvių bendruomenių atstovų vertinimu, reemigracijos potencialas gal ir nelabai didelis, bet norinčiųjų grįžti tikrai yra, tarp respondentų buvo tokių net daugiau nei pusė. Atlikto tyrimo metu buvo išsiaiškintos problemos, kurios stabdo norinčius sugrįžti, Lietuvių požiūris į migracijos politiką, valstybės vykdomos iniciatyvos.

Taigi, emigracijos tema ir jos poveikis šalių ekonomikai bei socialinei raidai yra plačiai analizuojamas. Galima pastebėti, kad nemažai migracijos tyrimų yra atlikta analizuojant Lietuvos atvejį. Nepaisant to, migracijos problema yra globali, todėl yra parašyta nemažai straipsnių ir atliktas ne vienas tyrimas šia tema kitų šalių arba jų grupių (įskaitant ir Europos Sąjungą) kontekste.

Anot Naulickaitės ir Melniko (2015), bendras 28 Europos Sąjungos šalių migracijos saldo, tenkantis 1000-iui gyventojų, yra teigiamas, kadangi dauguma Europos Sąjungos valstybių pasižymi didesne dalimi į jas atvykstančių nei iš jų išvykstančių asmenų skaičiumi. Europos Sąjungos šalys yra patrauklios migrantams dėl ekonominės gerovės bei politinio stabilumo. Tarptautinė migracija, priešingai nei vidinė, yra vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių bendro gyventojų skaičiaus dinamikas šalyse. Norint išanalizuoti ryšį tarp migracijos saldo ir gyventojų skaičiaus pokyčių atskirose Europos Sąjungos šalyse, autoriai sudarė grafinę išraišką, kuri atvaizduoja ryšį tarp bendro migracijos saldo, tenkančio 1000 gyventojų, 1998–2013 metų laikotarpiu bei gyventojų skaičiaus prieaugio per minėtą laikotarpį. Vertinant bendrą migracijos saldo, tenkantį 1000 gyventojų, 1998–2013 metų laikotarpiu ir gyventojų skaičiaus prieaugį per analizuojamą laikotarpį Europos Sąjungos šalyse, autoriai pastebėjo, kad didžioji dalis šalių patenka į ketvirtį, kuris rodo, kad teigiamas bendras migracijos saldo, tenkantis 1000 gyventojų, lėmė gyventojų skaičiaus padidėjimą tose šalyse per nagrinėjamą laikotarpį.

Butkus ir Matuzevičiūtė taip pat savo straipsnyje vertina migracijos tendencijas Europos Sąjungoje. Straipsnyje (2010) rašoma, kad net apie 6,2 proc. visos populiacijos Europos Sąjungoje gyvena migracijoje. Migracija lemia pakankamai didelį gyventojų skaičiaus augimą kai kuriose senosiose ES šalyse, tačiau sąlygoja gyventojų skaičiaus mažėjimą naujosiose ES šalyse. Atliktas tyrimas patvirtino hipotezę, kad yra migruojama iš mažiau išsivysčiusių šalių į išsivysčiusias, norint gauti geresnes gyvenimo sąlygas. Migracijos situacija atskirų šalių kontekste labai skirtinga: migracijos saldo 1000 gyventojų svyruoja nuo -3 iki +12. Anot autorių migracijos srautus labiausiai lemia ekonominės priežastys: šalies ekonomikos išsivystymo lygis, pragyvenimo sąlygos šalyse.

Kaip jau buvo minėta, migracijos ir jai įtakos turimų rodiklių analizė yra aktuali tema ne tik tarp lietuvių autorių, bet ir tarptautiniu mastu. Sulaimanova ir Boston'as (2014) savo straipsnyje analizuoja veiksnius, kurie turi įtakos emigracijai iš Tadžikijos ir Kirgizijos. Atliekant empirinę analizę buvo naudojamas migracijos gravitacijos modelis. Šis modelis leidžia įvertinti ne tik

ekonominių veiksnių poveikį, bet ir socialinius bei demografinius, kultūrinius ir politinius veiksnius. Straipsnyje migracijos gravitacijos modelis buvo tobulinamas pridėdant šiuos kintamuosius:

- ✓ migrantų perlaidų įplaukos,
- ✓ oficialus valiutos kursas,
- ✓ BVP vienam gyventojui,
- ✓ darbo jėga,
- ✓ žemės ūkio pridėtinė vertė vienam darbuotojui,
- ✓ realus darbo užmokestis per valandą.

Empiriniai rezultatai parodė, kad statistiškai reikšmingi *migracijos stūmimo veiksniai*: darbo jėga kilmės šalyje, perlaidų srautas, BVP vienam gyventojui ir žemės ūkio pridėtinė vertė vienam darbuotojui. Tuo tarpu *emigraciją didinantys veiksniai*: BVP vienam gyventojui ir realus darbo užmokestis per valandą Rusijoje, vietos valiutos nuvertėjimas ir darbo jėgos augimas kilmės šalyse.

Kalbant apie Ispanijos tarptautinę migraciją straipsnyje Maza ir Villaverde (2004) pateikė modelį, sudarytą skaičiuojant įvairias regresijos lygtis pusiau parametriniais metodais. *Rezultatai parodė, kad kintamieji, kurie labiausiai veikia migraciją yra pajamų ir klimato sąlygų skirtumai tarp namų ir paskirties vietos.* Taip pat pastebėta, kad ir nedarbo bei būsto išlaidų skirtumai paaiškina grynuosius migracijos rodiklius, nors ir mažiau. Iš kitos pusės, nei bendras nedarbo lygis, nei žmogiškasis kapitalas ir nei gyventojų tankumas labai veikia grynuosius migracijos rodiklius.

Birsan ir Cucuruzan (2007) anketinės apklausos pagalba siekė išsiaiškinti romėnų migrantų situaciją ES darbo rinkoje. Atlikto tyrimo metu buvo atskleistos savybės, kurios leidžia apibūdinti Ispanijoje gyvenančių romėnų tautybės gyventojų profilį – moterys, jaunos ir labai jaunos, vidutinio ir aukšto išsilavinimo, be atitinkamos patirties, nusprendusios ilgai likti užsienyje, tačiau su galimybe grįžti į gimtinę, dirbančios legalų darbą ne pagal savo kvalifikaciją, atradusios puikų santykį tarp darbo užmokesčio bei darbo pobūdžio, patenkintos gyvenimo sąlygomis ir profesiniais santykiais Ispanijoje.

Nepaisant to, kad yra stokojama migracijos tyrimų tam tikrų šalių grupių kontekste, tačiau viename iš straipsnių Kim'as ir Cohen'as (2010) analizuoja migracijos srautus veikiančius faktorius industrializuotose šalyse. *Autoriai sukūrė modelį, kurio priklausomas kintamasis – migrantų skaičius, o nepriklausomi kintamieji – demografiniai (žmonių ir kūdikių mirtingumas), geografiniai (atstumai tarp šalių) ir socialiniai veiksniai.* Atlikto tyrimo metu buvo naudojami geografiniai, demografiniai ir socialiniai veiksniai, kadangi jie yra mažiau jautrūs laiko atžvilgiu ir patikimesni nei ekonominiai rodikliai. Tyrimo tikslas buvo sudaryti tokį modelį, kuris būtų tinkamas numatyti būsimą tarptautinę migraciją atsižvelgiant į demografines prognozes.

Mayda viename iš savo straipsnių (2005) empiriškai ištyrė migracijos srautus skatinančius ekonominius ir neekonominius veiksnius Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos šalyse 1980 – 1995 metais. Didelis dėmesys buvo sutelktas į migracijos modelius aiškinamus per pasiūlos ir paklausos prizmę. *Anot autorės pagrindiniai ekonominiai veiksniai – pajamos, imigrantų perlaidos, nelygybė.* Kalbant apie neekonominius rodiklius, tai buvo ištirti geografiniai, kultūriniai, demografiniai veiksniai, kurie lemia migracijos srautus. Autorė savo straipsnyje akcentuoja ir migracijos politikos pokyčių vaidmens svarbą.

Kitame straipsnyje Mayda (2007) atliko tarptautinės abipusės migracijos srautus lemiančių veiksnių tyrimą. Visų pirma, buvo išsiaiškinta, kad vienas iš traukos veiksnių - galimybė padidinti vidutinės pajamas, žymiai padidina emigracijos mastus. Autorė akcentuoja viena iš migracijos stūmimo veiksnių – tai mažėjantis BVP tenkantis vienam darbuotojui kilmės šalyje. Atlikus tyrimą pastebėta, kad traukos veiksniai yra labiau pozityvūs, o stūmimo veiksniai – labiau negatyvūs, kai migracijos įstatymai tampa mažiau varžantys priimančiose šalyse.

Gordon'as (1995) pastebėjo, kad dabartiniai migracijos tyrimai pereina nuo neoklasikinių ir elgesio aspektų prie labiau struktūrinio požiūrio, susijusio su platesniais procesų klausimais, su galia ir ypatingu darbdavių vaidmeniu. Autorius savo straipsnyje didelį dėmesį skyrė darbo rinkos segmentacijai tiek darbo rinkos stabilumo, tiek lyčių požiūriu. Atlikto tyrimo metu buvo analizuoti migracijos teoriniai ir empiriniai duomenys vienoje iš emigrantų traukos taškų – Jungtinėje Karalystėje.

Schoorl, Heering ir kiti autoriai (2000) atlikę tyrimą pastebėjo, kad pagrindinė vyrų ir moterų (išskyrus Maroką) emigracijos priežastis yra ekonominė. Daugiausia dėl šeimyninių priežasčių emigruoja moterys iš Maroko (net 83 procentai apklaustųjų). Dėl kitų priežasčių nemažai moterų emigruoja iš Egipto. Nemaža dalis moterų, išskyrus marokiečių, kaip pagrindinę emigracijos priežastį įvardijo ekonominę. Taigi, galima daryti išvadą, kad nepaisant lyties ekonominės priežastys yra pagrindiniai migracijos stūmimo veiksniai.

1 lentelė. Migracijos priežastys pagal lytį, proc. (sudaryta autorės pagal Schoorl (2000))

	Turkija		Marokas		Egiptas		Gana		Senegalas	
	Moteris	Vyras	Moteris	Vyras	Moteris	Vyras	Moteris	Vyras	Moteris	Vyras
Ekonominės priežastys	49	64	17	62	46	73	63	56	62	71
Šeimyninės priežastys	34	19	83	26	18	8	16	18	19	9
Kitos priežastys	17	17	-	12	36	19	21	26	19	20

2006 metais Fihel, Kaczmarczyk, Okolski straipsnyje analizavo migracijos dinamikas naujųjų ES šalių kontekste. Straipsnyje buvo analizuotas trumpalaikis migracijos poveikis praėjus metams po įstojimo į ES. Šiuo atveju analizuotos 8 šalių migracijos tendencijos neįtraukiant Maltos ir Kipro. Tuo metu buvo pastebėta, kad didžiausias migracijos srautas yra sezoninių darbuotojų žemės ūkyje, kiek mažiau statybose, į tokias šalis kaip Vokietija, Ispanija, Prancūzija, Austrija, Graikija, Norvegija ir Jungtinė Karalystė. Taipogi straipsnyje akcentuota giminaičių bei artimųjų migracijos tendencija. Kaip taisyklė imigrantai, nepriklausomai nuo jų įgūdžių lygio, ėmėsi darbo, kuris nereikalauja aukštos kvalifikacijos ir kurio vietiniai gyventojai vengė dirbti. Migracijos srautams Lenkijos atveju prognozuoti sudaryta regresija ir įtraukti šie kintamieji:

- ✓ nedarbo lygis
- ✓ BVP augimas Lenkijoje
- ✓ demografiniai rodikliai
- ✓ BVP augimas Vokietijoje
- ✓ valiutos kursas

Son ir Noja (2012) atliko tyrimą siekdamas išsiaiškinti veiksnius, kurie turi įtakos migracijai Europos Sąjungoje. Tyrimas buvo atliktas pasirinktinai imant septynių šalių makroekonominis duomenis, tos šalys tai: Lenkija, Čekija, Vengrija, Slovakija, Lietuva, Romunija ir Bulgarija. Sudarant regresinės analizės modelį buvo įtraukti šie rodikliai:

- ✓ infliacija
- ✓ nedarbo lygis
- ✓ BVP vienam gyventojui
- ✓ apgyvendinimo tankumas
- ✓ gyvenimo trukmė
- ✓ kūdikių mirtingumas
- ✓ Gini koeficientas
- ✓ išsimokslinimo rodiklis
- ✓ minimalus darbo užmokestis

Taigi apibendrinant galima teigti, kad ekonominių – socialinių veiksnių įtakos sąsajos migracijos srautams yra pakankamai plačiai išnagrinėta tema, tačiau labai aktuali šaliai ir jos ekonomikai. Vienas iš pagrindinių šalies tikslų yra siekti sumažinti migracijos mastus. Nepaisant to, kad tema yra plačiai išnagrinėta, tačiau jos aktualumas ir problematika vis dar išlieka. Išanalizavus migracijos srautus ir jų veiksnius ES naujosiose šalyse bus galima palyginti kitų šalių ir Lietuvos ekonomines bei socialines problemas bei kurios jų yra esminės, reikalaujančios permaitų valstybiniame arba globaliame lygmenyje.

2. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams teoriniai sprendiniai

2.1. Migracijos srautų sukeltos pasekmės valstybėms ir jų ekonomikoms

Tarptautinė migracija yra neatsiejama globalizacijos dalis. Nors tarptautinė migracija egzistavo ir prieš globalizacijos amžių, pasaulinės migracijos apimtis, greitis ir kompleksiskumas jo metu tapo ypač aktyvūs.

Anot Naulickaitės ir Melniko (2015, p. 222), „migracija nėra naujas reiškinys: šis procesas visuomenėje egzistavo nuo seniausių laikų. Migracija – tai sudėtingas, sunkiai apibrėžiamas bei išmatuojamas procesas. Šis reiškinys šių dienų visuomenėje pasižymi daugialypiškumu ir dinamiškumu. Sąvoką „migracija“ labai sunku vienareikšmiškai apibrėžti“.

Bendorienės ir kitų autorių teigimu (2001, p. 47), terminas „migracija“ yra kilęs iš lotynų kalbos ir bendriausia prasme apibrėžiamas kaip „kėlimasis, kraustymasis, perėjimas iš vienos vietos į kitą: gyventojų kėlimasis iš vienos vietos į kitą“. Migracija gali būti suprantama siaurąja ir plačiąja prasme.

Stulgienės ir Daunorienės (2009, p. 984) teigimu, „migracija yra dinamiškas ir įvairialypis procesas, susijęs su šalių sąlygomis, jų traukos ir stūmos jėgomis, veikiantis socialinę, ekonominę, politinę, demografinę ir kitas šalių sistemas, įtakojančias jų gerovę bei vystimąsi“. O anot Sipavičienės ir Stankūnienės (2011), migracija yra sudėtingas, daugiaplanis, dinamiškas, sunkiai apibūdinamas bei išmatuojamas socialinis reiškinys.

Viename iš savo straipsnių Valavičienė (2013, p. 253) teigia, kad „šiuolaikinė migracija tarp valstybių yra ypatinga savo junglumu – galėjimu sudaryti daugialypes, abipuses jungtis su individo, šeimos, visuomenės ar pasaulio kontekstu. Tai reiškia, kad pati migracija yra praeities įvykių padarinys ir ateities įvykių prielaida“. Sarvutyte (2011, p. 19) darbo migraciją apibūdina, kaip „migraciją į kitą šalį, ieškant joje darbo“.

Anot Naulickaitės ir Melniko (2015), išanalizavus mokslinę literatūrą, kurioje nagrinėjama migracija bei šio reiškinio samprata, galima teigti, kad migracijos apibūdinimai skiriasi bei yra gana neapibrėžti. Vieni autoriai migraciją apibrėžia gana siaurai, tuo tarpu kiti pateikia platesnę jos apibrėžimą. Nėra vieningo bei konkretaus termino „migracija“ apibrėžimo, tačiau apžvelgus autorių migracijos sampratas galima jas apibendrinti ir sudaryti lentelę (žr. 2 lentelė). Remiantis sudaryta lentele galima pastebėti, kad lietuvių autoriai ankstyvaisiais metais migraciją apibūdindavo kaip kėlimąsi, o bėgant metams migraciją imta vertinti kaip daugialypį ir dinamišką reiškinį.

Užsienio autoriai apibūdinami migraciją teigia, kad migracija yra apibrėžiama kaip vidinis ar tarptautinis asmenų arba jų grupių judėjimas (trumpalaikis ar ilgalaikis) iš vienos vietos į kitą dėl įvairių priežasčių, pradedant nuo geresnių lūkesčių rasti darbą iki persekiojimo (Bonasia, Napolitano, 2012, p. 528). Kitaip tariant migracija yra nuolatinis arba laikinas gyvenamosios vietos pakeitimas (Lee, 2007).

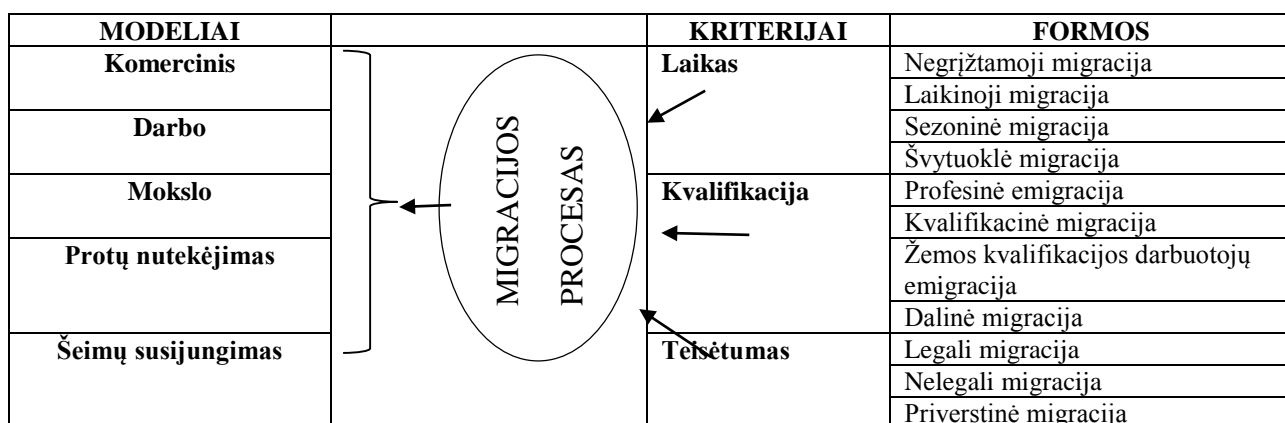
Perruchoud'as ir kiti autoriai (2004, 2011) akcentuoja, kad migracija yra asmens ar asmenų grupės judėjimas kertant valstybės sienas, arba valstybės viduje. Tai gyventojų judėjimas, apimantis bet kokios rūšies asmenų judėjimą, nepriklausomai nuo trukmės, struktūros ar priežasčių.

Literatūroje galima sutikti tris skirtingus tarptautinės migracijos tipus – darbo jėgos judumas, pabėgėlių judėjimas ir nuolatinė migracija (P. Kok ir kt., 2006).

2 lentelė. Migracijos samprata pagal lietuvių autorius (sudaryta autorės remiantis Naulickaite, Melniku ir kt.)

Autorius	Metai	Apibūdinimas
A. Bendorienė	2001	„Migracija“ bendriausia prasme apibrėžiama kaip „kėlimasis, kraustymasis, perėjimas iš vienos vietos į kitą: gyventojų kėlimasis iš vienos vietos į kitą“.
A. Stulgienė, A. Daunorienė	2009	Migracija yra dinamiškas ir įvairialypis procesas, susijęs su šalių sąlygomis, jų traukos ir stūmos jėgomis, veikiantis socialinę, ekonominę, politinę, demografinę ir kitas šalių sistemas, įtakojantis jų gerovę bei vystymąsi.
M. Sarvutytė	2011	Darbo migraciją apibūdina, kaip „migraciją į kitą šalį, ieškant joje darbo“.
A. Sipavičienė, V. Stankūnienė	2011	Migracija yra sudėtingas, daugiaplanis, dinamiškas, sunkiai apibūdinamas bei išmatuojamas socialinis reiškinys.
N. Valavičienė	2013	Šiuolaikinė migracija tarp valstybių yra ypatinga savo junglumu – galėjimu sudaryti daugialypes, abipuses jungtis su individo, šeimos, visuomenės ar pasaulio kontekstu. Tai reiškia, kad pati migracija yra praeities įvykių padarinys ir ateities įvykių prielaida.
I. Naulickaitė, B. Melnikas	2015	Migracija – tai sudėtingas, sunkiai apibrėžiamas bei išmatuojamas procesas. Šis reiškinys šių dienų visuomenėje pasižymi daugialypiškumu ir dinamiškumu.

Sarvutytės teigimu (2011), dažniausiai yra keliamas iš ekonomiškai silpnės šalių į stipresnes. Mokslinėje literatūroje išskiriamos įvairios darbo jėgos migracijos formos, kurios gali būti skirstomos atsižvelgiant į kvalifikaciją, migracijos trukmę, migracijos kryptis, teritorinį principą, migracijos teisėtumą ir kitus esminius požymius (žr. 3 pav.).

3 pav. Darbo jėgos migracijos proceso klasifikavimas (Sarvutytė, 2011, p. 19)

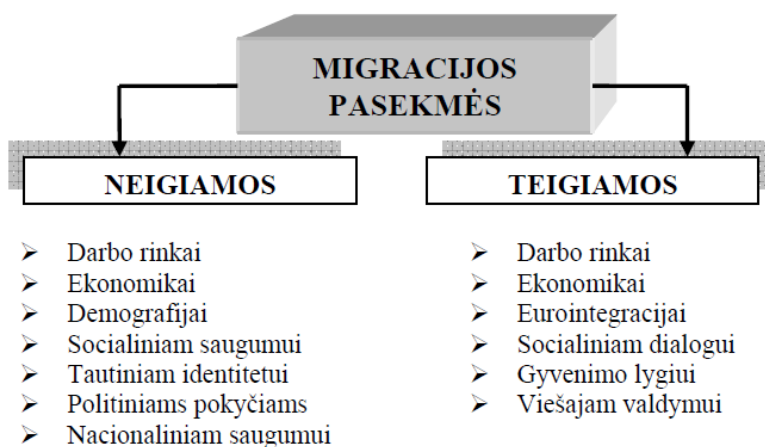
Viename iš savo straipsnių Kirpaitis, Romikaitytė (2005) migracijos formas dar skirsto *pagal migracijos kryptis* (migracija iš besivystančių šalių į išsivysčiusias; migracija tarp išsivysčiusių šalių; migracija tarp besivystančių šalių; aukštos kvalifikacijos darbuotojų judėjimas iš pramoninių šalių į besivystančias šalis; darbo jėgos migracija iš besivystančių šalių į buvusias socialistines šalis) bei *teritoriniu principu* (tarpkontinentinė; kontinentų viduje).

Trumpai apžvelgus migracijos sampratą ir klasifikaciją toliau detaliau galima aptarti migracijos sukeltas pasekmes šalių ekonomikai. Emigracijos pasekmes analizuoja daugelis autorių: Siniavskaitė ir Andriušaitienė (2015), Ambrozaitienė (2013), Junevičius (2002), Stulgienė ir Daunorienė (2009), Gliosaitė (2004), Cucuruzan (2007), Pukelienė, Glinskienė, Beržinskienė (2007), Glosch (2005), Mansoor‘as ir Quillin‘as (2006), Sarvutytė (2011), Motieka ir kiti autoriai (2006), Baas ir Brücker‘as (2012), Turekulova, Mukhambetova ir kiti (2016).

Stulgienės ir Daunorienės (2009, p. 984) teigimu, „darbo jėgos migraciją pirmiausia sukelia ekonominės priežastys, tarp kurių ryškiausios yra nedarbas, pajamų nelygė bei gyvenimo lygio skirtumai. Didelis nedarbas, mažas darbo užmokestis, blogos darbo ir gyvenimo sąlygos šalyje verčia darbuotoją ieškoti darbo svetur.“ Straipsnio autorių teigimu „dauguma autorių pripažįsta, kad migracija yra neigiamas reiškinys ir išskiria šias svarbiausias ir pagrindines *migracijos neigiamas pasekmes*:

- gyventojų skaičiaus sumažėjimas;
- struktūriniai pokyčiai:
  - ✓ amžiaus struktūrų kaita,
  - ✓ protų nutekėjimas,
  - ✓ nutautėjimas,
  - ✓ darbo jėgos trūkumas.
- socialinės migracijos pasekmės;
- prekyba žmonėmis, migrantų pažeidžiamumas;
- kvalifikuotų specialistų trūkumas;
- gamybos apimčių sumažėjimas;
- pajamų nelygė ir socialinės įtampos augimas.“

Kita dalis autorių išskiria ir teigiamas darbo jėgos emigracijos pasekmes – sumažėja nedarbo lygis, atsiranda daugiau darbo vietų šalyje. Dėl specialistų stygiaus kai kuriose srityse didėja darbo užmokestis. Be to, darbdaviai tampa aktyvesni, todėl didėja investicijos į žmogiškąjį kapitalą. Ekonomikoje tam tikras darbo jėgos stygius yra vertintinas ir kaip teigiamas veiksnys, kadangi skatina darbdavius efektyviau naudoti turimą darbo jėgą, didinti darbo našumą bei labiau plėtoti mažiau darbui imlias technologijas. Taigi, migracijos pasekmės (žr. 4 pav.) patvirtina, kad migracija yra tiek teigiamas, tiek neigiamas reiškinys (2009).

4 pav. Migracijos pasekmės (Stulgienė, Daunorienė 2009, p. 986)

Siniavskaitė ir Andriušaitienė (2015), remdamasis autorių Rudžinskienės, Paulauskaitės straipsniu, įvardijo penkias pagrindines sritis, kuriose pasireiškia migracijos poveikis šalių ekonomikai ir socialinei raidai:

- ✓ darbo rinka,
- ✓ sukuriamas produktas (BVP),

- ✓ pinigų srautai,
- ✓ ekonomikos modeliavimas,
- ✓ demografiniai pokyčiai.

Anot Ambrozaitienės (2013), emigracijos pasekmės taip pat yra skirstomos į teigiamas ir neigiamas. Siniavskaitė ir Andriušaitienė (2015) įžvelgia teigiamas emigracijos pasekmes: kai daug žmonių emigruoja į kitą šalį, gimtinėje lieka laisvos darbo vietos, didėja gyventojų užimtumas ir to pasekoje sumažėja nedarbas. Be to, emigracija yra naudinga šeimoms, kurios neturi pakankamai pinigų pragyvenimui gimtoje šalyje. Tuo atveju, vienas iš šeimos narių, išvykęs dirbti į užsienį, siunčia pinigus į namus. Žmonės išvykę į užsienį tam tikram laikotarpiui mokytis ar dirbti įgauna naudingos patirties, žinių, kurias gali pritaikyti sugrįžę į gimtinę.

3 lentelė. Laisvo darbo judėjimo našta ir kaštai (Junevičius, 2002, p. 88)

Išvykstančios darbo jėgos kategorijos	Nauda	Kaštai
1. Kvalifikuota darbo jėga	1) „Protų sugrįžimas“; 2) pajamų sugrįžimas dėl reemigracijos; 3) naudingos patirties parsivežimas; 4) užsienio kapitalo investicijų į darbui imlias šakas padidėjimas	1) „Protų nutekėjimas“; 2) taupymo sumažėjimas dėl santaupų eksporto; 3) išlaidos, skirtos papildomos kvalifikuotos darbo jėgos subsidijavimui; 4) darbo pasiskirstymo efektyvumo sumažėjimas; 5) užimtumo sumažėjimas: aukštesnį išsilavinimą turintys gyventojai užtikrina darbo vietas užimtųjų daliai, turinčiai žemesnį išsilavinimą; 6) neigiamas poveikis pažangai mokslo ir technologijų srityje; 7) socialinė poliarizacija
2. Nekvalifikuota darbo jėga	1) Nedarbo eksportas; 2) sugrįžimas su nauja patirtimi	
3. Darbuotojas migrantas su šeima	Socialinių išmokų poreikio sumažėjimas	1) Kad šeima galėtų įsikurti kitoje šalyje, parduodamas turtas, išvežamos santaupos; 2) dėl to mažėja namų ūkio išlaidos, o kartu ir kilmės šalies BVP
4. Darbuotojas migrantas be šeimos	1) BVP didėja, jei darbuotojas savo pajamas išleidžia kilmės šalyje arba jas perveda namuose likusiai šeimai; 2) to pasekoje didėja namų ūkio išlaidos	Mažėja BVP, nes emigranto pajamos didina tos šalies BVP, kurioje dirba darbuotojas
5. Bedarbiai	1) Mažėja nedarbas dėl vadinamojo nedarbo eksporto; 2) didėja BVP vienam gyventojui	

Literatūroje galima sutikti įvairių migracijos pasekmių vertinimo atvejų. Junevičius viename iš savo straipsnių (2002) migracijos padarinius vertina per naudos ir kaštų prizmę (žr. 3 lent.). Iš lentelės galima matyti, kad autorius darbo jėgą suskirsto į kategorijas ir skirtingai vertina kiekvienos kategorijos migracijos teigiamus ir neigiamus aspektus. Toks vertinimas yra labai logiškas, kadangi bedarbių emigracija galima vertinti tik teigiamai, nes mažėja nedarbas, didėja BVP vienam gyventojui. Be to, autorius nepaminėjo, kad emigruojant bedarbiams gerėja socialinė padėtis šalyje,

kadangi sumažėja socialinių išmokų poreikis. Taigi, toks migracijos padarinių vertinimas leidžia perteikti, kokių asmenų emigracija gerina šalies ir jos ekonomikos padėtį, o kurių – blogina.

4 lentelė. Migracijos poveikis šalies ekonomikai ir socialinei raidai (Rudžinskienė, Paulauskaitė, 2014, p.68)

Poveikis Sritis	TEIGIAMAS POVEIKIS	NEIGIAMAS POVEIKIS
Sukuriamam produktui	- „Grįžtantys“ pinigų srautai. - Padidėjusi perkamoji galia ir vartojimas	- Mažėjantis tam tikrų gamybos sektorių, pagrįstų pigia darbo jėga, našumas ir sukuriamas produktas. - Bendro sukuriamo produkto mažėjimas. - Mažėjantis didelio našumo ir technologijos imlaus produkto kūrimo potencialas. - Mažėjanti gamyba. - Mažėjančios investicijos.
Budžetui ir pinigų srautams	- „Grįžtantys“ pinigų srautai. - Kaupiamas kapitalas tolesnei ekonominei plėtrai. - Mažėjantis socialinės paramos poreikis, dėl to mažėja ir valstybės išlaidos. - Investicijų grįžimas.	- Socialinio draudimo einamojo finansavimo mažėjimas. - Tuo atveju, kai, norint išvengti apmokestinimo, „grįžtantys“ pinigų srautai yra slepiami, jie prisideda prie šešėlinės ekonomikos augimo. - Prarandamos lėšos, kurios buvo investuotos į žmonių išsilavinimą ir specialistų parengimą, todėl atsiranda nauja našta valstybei, t. y. naujų specialistų rengimas.
Kultūrai	- Naujų kultūrų pažinimas.	- Potencialių vartotojų pasitraukimas sumažina kultūrinės infrastruktūros plėtrą. - „Protų švaistymas“
Darbo jėgai ir darbo rinkai	- Nedarbo lygio mažėjimas. - Migrantų grįžimas įgijus naujos darbinės patirties. - Naujų kvalifikacijų ir technologijų taikymas	- Staigus atlyginimų kilimas sektoriuose, iš kurių nuteka reikalinga darbo jėga. - Darbo jėgos trūkumo didėjimas. - Neužpildytų darbo vietų daugėjimas.
Socialiniams ryšiams	- Kitokio socialinio gyvenimo patirtis. - Transnacionalinių bendruomenių kūrimasis.	- Trūkinėjantys ar išvis nutraukiami ryšiai su kilmės šalimi.
Demografijai	- Teigiamas poveikis nenurodomas.	- Gyventojų skaičiaus mažėjimas. - Gyventojų senėjimas. - Gimstamumo sumažėjimas. - Mišrių santuokų skaičiaus didėjimas.
Ekonomikos modeliui	- Atsiranda spaudimas kurti patrauklesnes darbo sąlygas ir siūlyti konkurencingesnius atlyginimus siekiant išlaikyti darbuotojus. - Atsiranda spaudimas persiorientuoti iš mažo našumo ir pigia darbo jėga besiremiančios ekonomikos į didelio našumo ir aukštosiomis technologijomis pagrįstą ekonomiką.	- Regionų ekonominių netolygumų didėjimas. - Mažėjantis inovacinis potencialas. - Mažėjantis investicinis patrauklumas.

Rudžinskienė ir Paulauskaitė savo straipsnyje migracijos poveikį šalies ekonomikai vertina poveikiu įvairiose srityse (žr. 4 lent.). Migracija kiekvieną sritį veikia ne tik neigiamai, bet ir teigiamai, anot autorių migracija ne tik sumažina Lietuvos kultūrinės infrastruktūros plėtrą, bet ir yra skatinamas kitų

kultūrų pažinimas. Kaip ir daugelis autorių, taip ir minėtos dvi autorės, migracijos poveikį valstybėms ir jų ekonomikoms vertina dviprasmiškai: ir teigiamai, ir neigiamai. Autorių pasirinkimas migracijos poveikį vertinti kiekvienoje srityje leidžia perteikti tikslus praradimus ir naudas.

Kalbant apie migracijos pasekmes literatūroje galima sutikti dar vieną pasekmių klasifikavimą. Sarvutytė (2011), Gliosaitė (2004) ir Cucuruzan (2007) pateikia detalizuotą ilgalaikės ir trumpalaikės migracijos poveikių vertinimą. Dėl ilgalaikės migracijos „kilmės“ valstybė praranda specialistus, sumažėja gyventojų skaičius, tačiau „tikslas“ valstybėje auga BVP, surenkamų mokesčių skaičius. Įžvelgti privalumus ir trūkumus galima ir trumpalaikės migracijos atveju - „kilmės“ valstybėje sumažėja socialinio draudimo finansavimas, tačiau emigrantai „tikslas“ valstybėje užpildo tas darbo vietas, kurios yra nepageidaujamos vietinių gyventojų (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Ilgalaikės ir trumpalaikės migracijos poveikių vertinimas (Sarvutytė (2011), Gliosaitė (2004), Cucuruzan (2007))

		Poveikis „kilmės“ valstybei	Poveikis „tikslas“ valstybei
Ilgalaikė migracija	Trūkumai	Prarandamos lėšos, kurios buvo investuotos į žmogaus išsilavinimą; Prarandamas specialistas; Demografinės situacijos blogėjimas	Asimiliaciniai iššūkiai ir su tuo susiję kaštai
	Privalumai	Migrantų sugrįžimas su nauja patirtimi	Imigrantai linkę investuoti į savo gebėjimus ir prisitaikymą prie naujų sąlygų; BVP didinimas, mokami mokesčiai
Trumpalaikė migracija	Trūkumai	Socialinio draudimo finansavimo sumažėjimas; Staigus atlyginimų kilimas sektoriuose, kuriuose trūksta darbo jėgos	Išvežamos lėšos; Imigrantų vartojimas mažas, nes jie tikisi sukaupti lėšų ir grįžti į gimtą valstybę.
	Privalumai	Nedarbo lygio sumažėjimas; Migrantų sugrįžimas su nauja patirtimi	Sukuriamas BVP; Mokami mokesčiai; Užpildomos darbo vietos, kurios vietinių gyventojų tarpe nepageidaujamos

Pukelienės, Glinskienės ir Beržinskienės (2007) straipsnyje rašoma, kad globalios ekonomikos pasaulyje, kuriame lieka vis mažiau sienų, žmonės migruoja tam, kad susirastų gerai apmokamą darbą. Augantis kvalifikuotų specialistų poreikis tikimasi turės šias pasekmes:

1. Darbo rinką papildys moterys, ypač besivystančiose šalyse, kuriose jų būdavo įdarbinama nedaug.
2. Dėl kvalifikuotos darbo jėgos poreikio pasaulyje padidės darbuotojų skaičius su viduriniu ar aukštesniu išsilavinimu.
3. Augs vidutinis darbo žmonių amžius, ypač industrinėse šalyse, kuriose vis mažiau jų papildo darbuotojų srautus.

Autorės tiki, kad tautos, kurioms trūksta darbo jėgos bei ją siūlančios tautos gali papildyti viena kitą. Taigi, praėjus dešimtmečiui galima teigti, kad autorių straipsnyje aptartos pasekmės dalinai pasiektos.

6 lentelė. Migracijos nauda ir nuostoliai tikslinėse rinkose (sudaryta autorės remiantis Glosch (2005), Mansoor ir Quillin (2006), Sarvutyte (2011), Motieka ir kitais autoriais (2006))

Nauda	Nuostoliai
Emigrantui	
Emigrantų siunčiamos piniginės lėšos šeimos nariams	Dirbant nekvalifikuotą darbą prarandama kvalifikacija.
Atsiperka su migracija susijusios išlaidos	Negaunamas toks pats darbo užmokestis, kaip gauna vietiniai gyventojai.
Pasiteisina emigranto lūkesčiai	Neatsiperka dėl migracijos patirti kaštai
Kilmės šaliai	
Pajamos gaunamos iš reemigracijos už kurias yra daugiau perkama ir suvartojama, didėja BVP	Gyventojų skaičiaus sumažėjimas
Sumažėjęs nedarbo lygis ir mokamų pašalpų skaičius	Kvalifikuotų darbuotojų netekimas/„protų nutekėjimas“: <ul style="list-style-type: none"> • prarandamos lėšos investuotos į žmonių išsilavinimą; • bendras sukuriama bendro produkto mažėjimas; • galimas technologinis atsilikimas, inovacinio potencialo mažėjimas.
Emigrantų sugrįžimas Įgyta patirtis ir kompetencija Piniginės lėšos	Mokesčių netekimas
Diaspora (bendruomenių veikla gali paveikti sprendimų priėmimą kitose šalyse)	Tautiškumo praradimas
	Galimas darbo jėgos stygius
Tikslo šaliai	
Daugiau surenkama mokesčių į valstybės biudžetą	Nelegalūs imigrantai
Kvalifikuotų darbuotojų imigracija didina šalies konkurencingumo lygį	Galimos religinės, tautinės problemos
Diaspora	
Gyventojams kilmės šalyje	
Trūkstant darbo jėgai gali didėti darbo užmokestis	Esant nekvalifikuotos darbo jėgos trūkumui, darbo užmokestis gali pasidaryti didesnis nei kvalifikuotų darbuotojų
Mažėjant nedarbo lygiui, lengviau susirasti darbą	Trūkstant darbo jėgos, blogėja teikiamų paslaugų kokybė
Geresnės darbo sąlygos	
Gyventojams tikslo šalyje	
Imigrantai perima tokius darbus, kurių nenori dirbti vietiniai gyventojai	Konkurencija darbo rinkoje
	Didesnė pasiūla darbo rinkoje gali sumažinti darbo užmokestį

Glosch (2005), Mansoor'as ir Quillin'as (2006), Sarvutyte (2011), Motieka ir kiti autoriai (2006) migracijos pasekmes skirsto ne tik į naudos ir nuostolių prizmes, tačiau suklasifikuoja poveikį tam tikroms tikslinėms rinkoms: gyventojams imigracijos šalyje, gyventojams emigracijos šalyje, imigracijos šaliai, emigracijos šaliai ir pačiam emigrantui. Iš 6 – os lentelės galima matyti, kad vienos tikslinės rinkos nuostoliai yra kitos nauda. Emigracijos šalyje mažėjančių surenkamų mokesčių sąskaita didėja mokesčiai į valstybės biudžetą imigracijos šalyje. Dviprasmiškos abejonės yra iš pačio emigranto pusės, kadangi dėl migracijos jis gali gauti ne tik naudos, bet ir patirti nuostolių, migracija

gali nepateisinti emigranto lūkesčių. Iš praktinės pusės žiūrint gyventojai emigracijos šalyse turėtų gauti daugiau naudos nei nuostolių, tačiau atsiranda pajamų nelygybės problema, kadangi dėl darbo jėgos stygiaus nekvalifikuotas darbas tampa gerai apmokamu. Nepaisant to, kad didėjant darbuotojų pasiūlai imigracijos šalyse gali sumažėti darbo užmokestis, darbo užmokestis dėl sumažėjusios darbo jėgos didėja emigracijos šalies gyventojams. Taigi, toks migracijos poveikio vertinimas padeda detaliau išanalizuoti teigiamus ir neigiamus aspektus kiekvienai šaliai atskirai.

Viename straipsnyje Baas ir Brücker'as (2012) analizuoja migracijos srautų nukreipimo makroekonominės pasekmės pereinamuoju laikotarpiu, kai į ES 2004 m. įstojo naujos šalys. Anot autorių dešimties šalių įstojimas į ES makroekonominio požiūriu labiausiai paveikė Vokietiją ir Jungtinę Karalystę. Remiantis priešingos padėties scenarijumi, dėl padidėjusios migracijos į Jungtinę Karalystę išaugo BVP, užimtumas, vietinių gyventojų bendrosios pajamos. Tuo tarpu Vokietija dėl padidėjusios darbo jėgos naudos neturėjo.

Laisvas darbuotojų judėjimas pereinamuoju laikotarpiu taip pat turėjo įtakos pajamų pasiskirstymui. Dėl ES rytų plėtros išaugęs produktyvumas ir padidėję prekybos mastai sąlygoja augančias darbuotojų pajamas Jungtinėje Karalystėje, tuo tarpu nedarbo lygis mažėja visuose scenarijuose. Mažiau palanki situacija yra Vokietijoje: laisvo judėjimo scenarijo atveju darbo užmokestis mažėja, o nedarbo lygis šiek tiek auga. Taigi, nors pereinamojo laikotarpio migracijos apribojimai Vokietijoje ir kitose ES šalyse sukuria bendrą nuostolį esamoms ES valstybėms narėms, migracijos pasiskirstymo poveikis išlieka dviprasmiškas.

Daugelis autorių savo straipsniuose analizuoja migracijos pasekmes tam tikroje šalyje, ar regionuose. Šiuo atveju Turekulova, Mukhambetova ir kiti savo straipsnyje (2016) analizuoja Kazachstano atvejį. Anot autorių masinė migracija lydėjo katastrofišką kvalifikuotų specialistų praradimą, kuris turėjo dideles socialines, ekonomines ir politines pasekmes. Pavyzdžiui, dauguma žmonių, kurie išvyko iš šalies, buvo darbingo amžiaus. Migracija sukėlė radikalių pokyčių posovietinėse šalyse. Pasikeitė šalių etnis žemėlapis; perskirstė darbo išteklius; atsirado daugybė migrantų sukeltų socialinių ir teisinių problemų. Kazachstano Respublika, kaip posovietinė valstybė, pajuto galingą migracijos srautų poveikį, kuris iš esmės nulėmė jos dabartinę istoriją ir kultūrą.

Taigi, nepaisant to, kad žmonės migraciją įsivaizduoja kaip neigiamą reiškinį, tačiau daugelis autorių įžvelgia ir neigiamas, ir teigiamas jos pasekmes. Analizuojant migracijos padarinius galima juos suklasifikuoti pagal sritis, darbo jėgos kategorijas, tikslines rinkas, migracijos trukmę. Autoriai migracijos pasekmes nagrinėja ir tam tikriems regionams ar šalims atskirai. Remiantis pateiktomis teorinėmis ir praktinėmis migracijos pasekmių analizėmis galima susidaryti nuomonę, kad šis reiškinys turi didelį poveikį šalims ir jų ekonomikoms, todėl ši tema yra aktuali ir būtina išnagrinėti visais aspektais.

2.2. Migracijos srautus aiškinančios teorijos ir pagrindiniai tuos srautus skatinantys socialiniai-ekonominiai veiksniai

Jau yra išsiaiškintos migracijos pasekmės, tačiau visgi kokios yra priežastys lemiančios emigracijos mastus. Putvinskaitės (2010) teigimu, dabartinę migracijos situaciją sąlygoja egzistuojantys socialiniai, ekonominiai procesai, pritraukiantys imigracijos šalių veiksniai. Migracijos priežastys gali būti labai įvairios: kas nori geresnio darbo uždarbio ir pajamų, kas patirties, kas nori realizuoti save užsienyje, o kas tiesiog keliauja mokytis. Žmonių įvairovė didelė, todėl ir poreikiai skirtingi. Žinoma, atsiranda ir tokių, kurie tiesiog nori sukurti šeimas užsienyje. Taigi, galima daryti išvadą,

jog bendrąja prasme emigrantų netenkina gyvenimo sąlygos gimtoje šalyje, todėl emigracija yra jų sprendimas. Neretai emigracijos priežastis galima sieti su emigranto gyvenimo kokybe.

Anot Jasaičio (2007), gyvenimo kokybė suvokiama labai įvairiai: kas vienam atrodo neblogo pasiekimu, kitas vertina tik kaip primityvų egzistavimą. Taigi, nustatyti kiekvieno asmens gyvenimo kokybės pasitenkinimo lygį yra labai sunku, nes skirtingų žmonių savitumas nėra pritaikomas visai emigrantų populiacijai.

Migracijos priežastis aprašo migracijos srautus aiškinančios teorijos. Literatūroje jos yra plačiai analizuojamos ne tik Lietuvos, bet ir užsienio autorių, tokių kaip Naulickaitė, Melnikas (2016, 2015), Motieka (2006), Butkus, Matuzevičiūtė (2010), Dapkus, Matuzevičiūtė (2008), Massey (1993, 1999), Karalevičienė, Matuzevičiūtė (2009), Stulgienė ir Daunorienė (2009), Hass (2009, 2010), Bučaitė-Vilkė, Rosinaitė (2010), Vertovec' as (2002), Gečienė (2009), Damulienė (2013) Čiarnienė (2009), Ražanauskaitė ir Brazienė (2010), Kumpikaitė, Žičkutė (2012), Urbonavičienė, Tvaronavičienė (2008), Kaestner' as (2001), Valavičienė (2013), Budnik (2011), Kurekova (2011), Son, Noja (2012), Lewis (1954), Harris, Todaro, (1970), Sjaastad (1962), Borjas (1990), Stark' as (1991), Piore (1979), Wallerstein' as (1976), Bauer, Zimmermann (1999), Mabogunje (1970), Myrdal (1958), Fizel ir kiti autoriai (2006).

Naulickaitė ir Melnikas (2016, p. 231) savo straipsnyje rašo, kad „nėra vienos universalios migracijos teorijos. Migracijos teorijos migracijos procesą nagrinėja dalinai, pabrėždamos vieną ar kitą aspektą. Migracijos teorijoms, kurių analizės objektas – tarptautinės migracijos pradžia bei migraciją sukeliantys veiksniai, galima priskirti šias teorijas: neoklasikinę migracijos teoriją, naująją ekonominę migracijos teoriją, dviejų darbo rinkų teoriją ir pasaulio sistemų teoriją.“

Taigi, mokslinėje literatūroje išskiriamos įvairios migracijos priežastingumą aiškinančios teorijos. Migracijos teorijos aiškina kodėl, kur bei kaip asmenys migruoja, identifikuoja priežastis ir veiksnius, lemiančius apsisprendimą migruoti. Nepaisant to, kad kasmet kinta migracijos mastai bei jos kryptis, tačiau išanalizavus mokslinę literatūrą, galima išskirti šias pagrindines migracijos teorijas: neoklasikinę migracijos, naująją ekonominę migracijos, dviejų darbo rinkų, pasaulio sistemų, migracijos tinklo, migracijos sistemų, kumuliatyvaus priežastingumo (Naulickaitė, Melnikas 2015).

Kiti autoriai analizuodami migracijos procesus įžvelgia šiek tiek kitokias migracijos veiksnius aiškinančias teorijas: neoklasikinė ekonomikos teorija, pasaulio sistemų teorija, dvigubos darbo rinkos teorija, prakseologinis aiškinimas, migracijos sistemų teorija, socialinio kapitalo ir migracijos tinklo teorija, kumuliatyvaus priežastingumo teorija, istorinės atminties teorija (Motieka E., 2006).

Toliau detaliau galima paanalizuoti tas migracijos teorijas, kurios autorių nuomone yra pagrindinės ir dažniausiai sutinkamos straipsniuose.

Neoklasikinė ekonomikos teorija

Naulickaitė ir Melnikas teigia, kad neoklasikinė ekonomikos teorija sietina su Lewis (1954) „ekonominio vystymosi esant neribotai darbo jėgos pasiūlai“ modeliu. Anot autorių pagrindiniai makroekonominiai migracijos veiksniai yra darbo užmokesčio bei darbo jėgos paklausos ir pasiūlos skirtumai tarptautinėse rinkose (Naulickaitė, Melnikas, 2016, Bauer, Zimmermann, 1999).

Remiantis modeliu, emigracija yra vienas svarbiausių šalies vystymąsi lemiančių veiksnių, kadangi išnaudojant ekonominius sektorių skirtumus, pasiekama abipusė nauda (Butkus, Matuzevičiūtė,

2010, Son, Noja, 2012). Taigi, yra teigiama, kad emigracijos nebus, jei nėra šių skirtumų (Dapkus, Matuzevičiūtė, 2008, Harris, Todaro, 1970). Massey ir kitų autorių straipsnyje (1993) rašoma, kad dėl migracijos mažėja darbo jėgos pasiūla ir didėja darbo užmokestis kapitalu neturtingose šalyse, o kapitalu turtingose šalyse didėja darbo jėgos pasiūla ir mažėja darbo užmokestis.

Mikrolygmenyje ši teorija migracinį sprendimą aiškina kaip kaštų ir naudos santykio analizės nulemtą individualų sprendimą prisitaikyti prie ekonominių ir darbo rinkos sąlygų: migruojama tuomet, kai tokio elgesio teikiama nauda gerokai viršija kaštus (Motieka ir kt., 2006). Valstybinė politika turėtų būti nukreipta reguliuoti šiuos veiksnys (didinti pajamas, įsidarbinimo galimybes arba emigracijos sąnaudas) (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009; Sjaastad, 1962; Borjas, 1990).

Naujoji ekonominė migracijos teorija

Naujoji migracijos ekonomikos teorija bene labiausiai orientuota į emigracijos proceso analizę (Butkus, Matuzevičiūtė, 2010, Fizel ir kt. (2006)). Pagrindinis šios teorijos teiginys, kad sprendimą dėl migracijos priima kolegialiai šeima, namų ūkis ar kitos su individu susijusios grupės. Pagal šią teoriją, priešingai nei pagal neoklasikinę, darbo užmokesčio skirtumai tarp kilmės ir tikslo šalių nėra pagrindinis emigraciją skatinantis veiksnys. Rizikos sumažinimas šeimoje gali būti svarbesnis tarptautinę migraciją sąlygonantis veiksnys (Naulickaitė, Melnikas, 2016).

Taigi, emigracija - šeimos strategija, siekiant ne tik padidinti šeimos pajamas, bet ir diversifikuoti pajamų šaltinius, minimizuojant riziką, pvz., nedarbą, pajamų netekimą. Pagrindinis naujosios migracijos teorijos trūkumas - autoriai domėjosi tik kilmės šalimi, neįtraukdami į analizę emigracijos poveikio tikslo šaliai (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Anot Stark'o (1991), Dapkaus ir Matuzevičiūtės (2008), remiantis šia teorija, tarptautinė emigracija yra priemonė kompensuoti kai kurių tipų rinkų nebuvimą besivystančiose šalyse, pvz.: nedarbo draudimo, kapitalo, derliaus draudimo.

Dviejų darbo rinkų teorija

Dviejų darbo rinkų teorija bei pasaulio sistemų teorija pateikia skirtingą požiūrį nei neoklasikinė ekonominė teorija ir akcentuoja istorinius struktūrinius veiksnys, lemiančius migracijos srautus tarp ekonomiškai silpnesnių (besivystančių) ir išsivysčiusių šalių (Naulickaitė, Melnikas, 2016).

Anot Massey ir kitų autorių, imigracija sukelia ne vien stūmimo veiksniai (maži atlyginimai, didelis nedarbas), bet ir priimančių šalių traukos veiksniai (1993).

Dviejų darbo rinkų teorija pažymi, kad šalyje egzistuoja dvi darbo rinkos: pirmoji darbo rinka suteikia aukštas pajamas ir yra skirta išsilavinusiems, kvalifikuotiems vietiniams gyventojams, o antrajai darbo rinkai būdingi pavojingi, nekvalifikuoti bei mažai apmokami darbai (Naulickaitė, Melnikas, 2016). Tokias darbo vietas užima imigrantai, nes jų nenori dirbti vietiniai gyventojai (Piore, 1979).

Stulgienė ir Daunorienė (2009) pateikia pavyzdį kaip viena migracijos teorija (šiuo atveju dviejų darbo rinkų teorija) sąveikauja su kitomis migracijos teorijomis ir papildo viena kitą:

1. Pirmoje darbo rinkoje aukštas pajamas gaunantys specialistai, kurių šiuo metu stinga. Migracijos tinklo teorija sąveikaudama su naująja ekonomine migracijos teorija ir neoklasikine migracijos teorija vilioja migrantus didelėmis pajamomis ir perspektyviomis darbo vietomis. Taip pat ši darbo rinka susijusi su pasaulio sistemų teorija, nes migrantams- dirbantiems išsivysčiusiose šalyse yra galimybė

toliau migruoti, pagal pasaulio sistemų teoriją, keliant savo kvalifikaciją bei siekiant karjeros ir materialinės gerovės tiek savo šeimai, tiek pačiam sau.

2. Antroje darbo rinkoje pagal migracijos tinklo teoriją migrantais užpildo darbo rinkos poreikį atlikti pavojingus, menkai apmokamus darbus, kurių nenori dirbti vietiniai gyventojai. Ši darbo rinka grįžtamuoju ryšiu sąveikauja su naująja ekonomine migracijos teorija ir neoklasikine migracijos teorija, kai darbuotojai atlieka pavojingus, mažai apmokamus darbus ir grįžta atgal į kilmės šalį, tik dalinai patenkinę savo poreikius.

Dviejų darbo rinkų teorijos vertė yra ne tik tarptautinės emigracijos priežasčių paaiškinimas, bet struktūrinės darbo jėgos paklausos užsienio darbuotojams veiksnio akcentavimas. Kartu ši teorija atsako į klausimą, kodėl, atsiradus tarptautinei emigracijai, kilmės šalys susiduria su dideliu struktūriniu nedarbu (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Žinoma, ši teorija turi trūkumų. Pirma, atmetus „stūmimo“ veiksnius nėra atskleidžiamas realus vaizdas. Antra, šiuolaikinius emigracijos srautus nebūtinai sukelia paklausa šalių darbo rinkose (išsivysčiusių šalių darbuotojai emigruoja ir dėl asmeninių priežasčių). Trečia, teorija nepaaiškina skirtingų emigracijos tempų (kodėl skirtingose išsivysčiusiose šalyse, kurių ekonominė struktūra yra panaši, emigracijos tempai yra visiškai nevienodi) (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009).

Pasaulio sistemų teorija

Įvairūs teoretikai tarptautinės migracijos kilmę siejo ne su darbo rinkos pasiskirstymu nacionalinėse ekonomikose, bet su pasaulinės rinkos struktūra. Šiuo atveju ekonominių santykių įsiskverbimas į periferinę visuomenę sukuria judrią gyventojų grupę, kuri yra linkusi migruoti į užsienį (Massey ir kt, 1993).

Remiantis pasaulio sistemų teorija, emigracijos srautus lemia darbo jėgos judėjimas iš periferijos į centrą. Pasaulio darbo potencialas yra susiskirstęs ne tik į pagrindinę ir periferinę zonas, bet taip pat ir į pusiau periferinę zoną (Naulickaitė, Melnikas 2016, 231 p.). Periferija laikomi besivystančios valstybės, centrai – išsivystę regionai. Centrai ir periferijos tarpusavyje susiję kultūriniais, prekybiniais ir kitais ryšiais (Wallerstein, 1976). Šiuo atveju siekiant neutralizuoti mažėjantį pelningumą dėl didėjančio darbo užmokesčio, žaliavų stygiaus bei didinti papildomą naudą, išsivysčiusios šalys investuoja į besivystančias šalis, ieškodamos žaliavų, naudingų iškasenų bei pigesnės darbo jėgos. Emigracija tokiu atveju tampa pasaulinė darbo jėgos pasiūlos sistema (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009). Be to, ekonomikos globalizacijos procesai, atsiliepdami į migracijos procesų sukurtą reikmę ir palengvindami žmonių judėjimą bei migracijos sąnaudas, sukuria transportavimo bei komunikacijos kanalus ir migracijai palankia politinę bei kultūrinę aplinką (Motieka ir kt., 2006).

Migracijos teorijoms, kurios aiškina tarptautinės migracijos tęsimąsi ir / ar migracijos srautų kryptį, galima priskirti šias teorijas: migracijos tinklo, migracijos sistemų bei kumuliatyvaus priežastingumo.

Migracijos tinklo teorija

Anot Hass (2010, 2009), migracijos tinklas gali būti apibrėžiamas kaip kompleksas susietas žmonių, prekių ir informacijos srautais ir kuris palengvina tolimesnį keitimąsi vietomis (t.y. migraciją).

Migracijos tinklo teorija aiškina priežastis, kurios palaiko migracijos srautus iš vienos valstybės į kitą, net sumažėjus pradinėms emigraciją lėmusioms paskatoms. Remiantis šia teorija, emigracija aiškinama kaip save generuojantis veiksnys: pati migracija skatina migraciją.

Kitaip tariant, migracijos tinklai – tai tarpasmeniniai ryšiai tarp migrantų ir jų šeimų, giminių, draugų, likusių emigracijos šalyje. Migracijos tinklai potencialius migrantus informuoja apie galimybes įsidarbinti, įsikurti, suteikia kitą informaciją, kuri naudinga ir reikalinga siekiant prisitaikyti kitoje šalyje (Naulickaitė, Melnikas, 2016).

Migracijos tinklai turi tendenciją augti, kadangi kiekvieno individo persikėlimas yra kaip informacijos šaltinis tiems, kurie kol kas neemigruoja, tačiau kartu yra ir naujų emigracijos srautų priežastis (Butkus, Matuzevičiūtė, 2010). Migracijos tinklas taip pat padeda mažinti migracijos metu patiriamas sąnaudas ir riziką, atsirandančias įsikuriant naujoje šalyje, ieškant darbo vietos, siekiant gauti informacijos, reikalingos kasdieniam gyvenimui nepažįstamoje aplinkoje (Massey ir kt., 1993; Bučaitė-Vilkė, Rosinaitė, 2010). Socialinių tinklų plėtra gali būti viena priežasčių, paaiškinančių migraciją, nepaisant ją sukėlusių priežasčių (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009). Migracijos tinklo teorija yra glaudžiai susijusi su migracijos sistemų teorija.

Vertovec'as (2002) viename iš savo straipsnių identifikavo net keturiasdešimt vieną tinklą trisdešimtyje šalių. Tinklų sudaro nuo kelių šimtų iki kelių tūkstančių narių ir juos galima suskirstyti į šias grupes: studentų/mokslo tinklai, kvalifikuotų emigrantų tinklai, mokslinės diasporos tinklai, pagalbos ekspertų grupės. Keletas straipsnyje paminėtų tinklų: Norvegijos studentų asociacija, Silicio slėnio indų specialistų asociacija, Kinijos biologų draugija Amerikoje ir daugelis kitų tinklų.

Anot Gečienės (2009), dažnai migracijos tinklų teorija yra kritikuojama kaip nepakankama paaiškinti migracijos motyvą ir priežastingumą, o socialinių tinklų sąvokos panaudojimas yra paviršutiniškas, nes ji vartojama tik kaip aprašomoji metafora arba nėra pakankamai pagrindžiama teoriškai.

Migracijos sistemų teorija

Migracijos sistemų teorija siejama su Mabogunje (1970) darbu, kuriame jis pateikė išsamų emigracijos proceso analizės būdą, naudodamas duomenis apie emigraciją iš kaimo vietovių į miestą Afrikoje.

Remiantis migracijos sistemų teorija, migracija apibūdinama kaip makrolygmens bei mikrolygmens struktūrų tarp dviejų teritorijų sąveikos rezultatas. Makrolygmens struktūros apibūdinamos kaip instituciniai veiksniai, o mikrolygmens – pačių emigravusių asmenų patirtys, įsitikinimai bei tinklai (Naulickaitė, Melnikas 2016, 231 p.). Šie du lygmenys tarpusavyje jungiasi įvairiais tarpiniais instrumentais (Karalevičienė, Matuzevičiūtė, 2009), kuriuos praktikoje identifikuoti ir pamatuoti jų poveikio intensyvumą dažnu atveju yra neįmanoma (Motieka ir kt., 2006).

Kumuliatyvaus priežastingumo teorija

Kumuliatyvaus priežastingumo teorija pabrėžia tai, kad migracija turi grįžtamąjį poveikį tiek individo motyvacijai, tiek ekonominėms bei socialinėms struktūroms. Remiantis šia teorija, migracija yra evoliucinis procesas, kuris dėl įvairių grįžtamojo ryšio ypatybių lemia institucinius ir socialinius – ekonominius pokyčius tiek emigracijos, tiek imigracijos šalyse (Naulickaitė, Melnikas, 2016). Kilmės visuomenėse migracijos plitimas keičia tenykštę kultūrą, migracija tampa lygiavertė kitoms

gyvenimo strategijoms. Priimančiose visuomenėse kuriamos migrantus remiančios ir priimančios institucijos bei struktūros. Jų sąveika užtikrina pastovų migracijos procesų vyksmą (Motieka ir kt., 2006).

Remiantis Myrdal (1958) pastebėjimais pagal kumuliatyvinio priežastingumo teoriją, emigracija yra save palaikantis ir nuolatinis procesas. Emigracija keičia tikrovę per įvairius socialinius-ekonominius procesus, vienas svarbiausių – socialiniai tinklai (Butkus, Matuzevičiūtė, 2010).

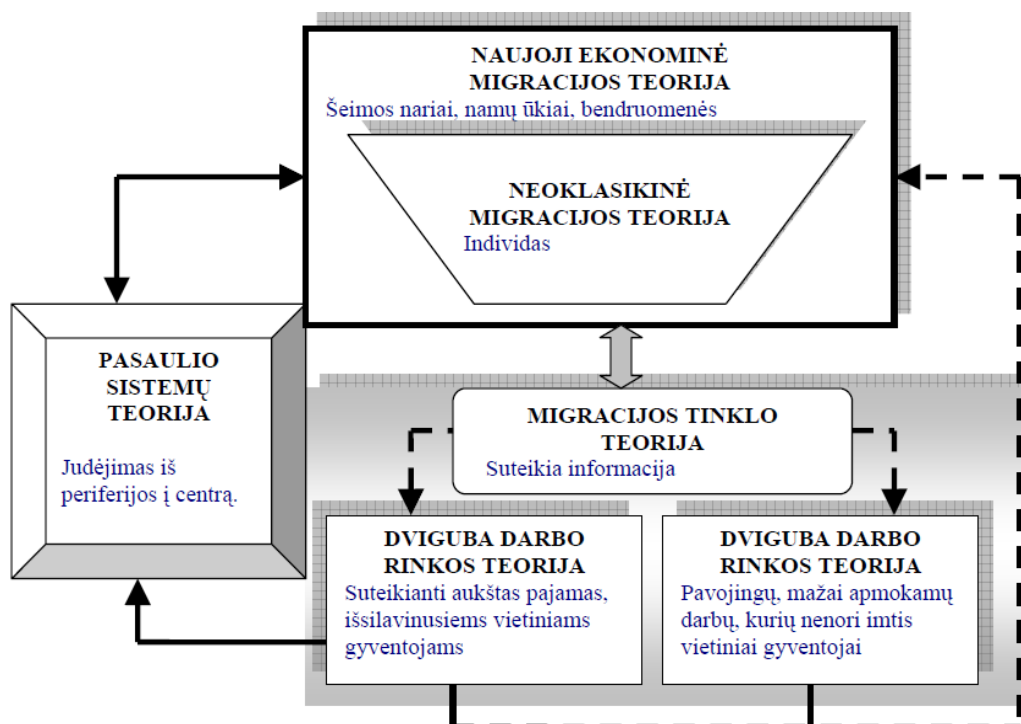
Remiantis Damulienės (2013), Kumpikaitės, Žičkutės (2012), Čiarnienės (2009) ir kitų autorių straipsniais galima sudaryti migracijos teorijų apibendrintą lentelę, ją papildant ne tik detalizuotomis, bet ir kitomis mokslinėje literatūroje sutiktomis migracijos srautus aiškinančiomis teorijomis (žr. 7 lentelė).

7 lentelė. Migracijos teorijų analizė (sudaryta autorės remiantis Damulienė (2013), Kumpikaite, Žičkute (2012), Čiarniene ir kt. (2009))

Teorija	Apibūdinimas
Neoklasikinė ekonomikos teorija	Migraciją veikia „stūmimo“ ir „traukos“ jėgos. Pagrindinis ekonominis migracijos veiksnys yra darbo jėgos paklausos ir pasiūlos skirtumai tarptautiniu mastu, migracijos priežastis – skirtingas darbo užmokestis skirtingose valstybėse
Naujoji migracijos ekonomikos teorija	Migracija – tai šeimos strategija diversifikuoti pajamų šaltinius, minimizuoti riziką bei išvengti kreditavimo barjerų
Dviejų darbo rinkų teorija	Valstybėje egzistuoja dvi darbo rinkos: vietiniams gyventojams skirta darbo rinka, suteikianti dideles pajamas, ir mažai apmokamų darbų, kuriuos paprastai dirba imigrantai, rinka
Migracijos tinklo teorija	Migracija – save generuojantis veiksnys. Emigrantai suteikia informaciją apie darbo rinkos situaciją, įsidarbinimo, atlyginimo, apgyvendinimo galimybes kitiems
Migracijos sistemų teorija	Migraciją – makro ir mikro struktūrų dviejose teritorijose sąveikos rezultatas. Makro struktūromis laikomi instituciniai veiksniai, mikro struktūros – pačių emigrantų įsitikinimai, patirtys, tinklai
Pasaulio sistemų teorija	Emigraciją lemia darbo jėgos judėjimas iš periferijos į centrą
Migracijos sprendimų priėmimo teorija	Pagrindiniai veiksniai, lemiantys apsisprendimą migruoti: teigiami, neigiami faktoriai susiję su kilmės vietoje, teigiami, neigiami faktoriai susiję su tikslo vietoje, intervencinės kliūtys, asmeniniai faktoriai.
Istorinės atminties teorija	Dažnu atveju yra migruojama iš tų valstybių, kurios turi masinės migracijos istorinės patirties.
Kumuliatyvaus priežastingumo teorija	Akcentuojamas grįžtamasis migracijos poveikis tiek asmens motyvacijai, tiek socialinėms ir ekonominėms struktūroms.
Žmogiškojo kapitalo teorija	Migracija apibrėžiama kaip investavimo į žmogų sprendimas, kadangi išauga užimtumo perspektyvos bei užsienio švietimo naudojimosi galimybės
Savarankiško pasirinkimo teorija	Ši teorija analizuoja darbuotojų pasiskirstymą remiantis įgūdžiais iš kilmės šalies. Imigrantus galima sugrupuoti į dvi grupes: teigiamas ir neigiamas pasirinkimas.
Šeimos migracijos teorija	Pagrindinė modelio idėja yra ta, kad šeima nusprendžia migruoti, jei visa jų migracijos grąža bus teigiama.
Racionalių lūkesčių teorija	Asmenys nuspręs emigruoti tik tada, kai bendra migracijos veiksnių suma bus didžiausia.
Motyvuojančių sprendimų teorija	Šią teoriją sudaro: galimybė emigruoti, motyvas, lūkesčiai bei skatinimas (kilmės ir tikslo šalių teigiami ir neigiami aspektai).

Teorija	Apibūdinimas
Vartojimo teorija	Ši teorija yra kaip kontrastas pagrindinėms migracijos teorijoms, kurios kaip esminę migracijos priežastį akcentuojama pajamas. Šios teorijos esmė yra vertės maksimizavimas (vietovės patogumas, klimato sąlygų tinkamumas, saugumas, gyvenimo kokybė ir kt.).
Erdvės – laiko teorija (Zelinsky'o)	Ši teorija remiasi 5 gyvybinio perėjimo etapais: prieš šiuolaikinę tradicinę visuomenę, ankstyvoji pereinamojo laikotarpio visuomenė, vėlyva pereinamojo laikotarpio visuomenė, pažangi visuomenė, ateities „super profesionali“ visuomenė.
Sheldon'o teorija	Sheldon'as padalimo pasaulio regionų migraciją į 5 plėtros lygius: išteklių šalis (dominuoja silpna migracija), darbo jėgos pasienio šalis (dominuoja emigracija), išplėtos pagrindinės šalys (būdingi imigracijos ir emigracijos procesai), senosios ir naujosios pagrindinės šalys (dominuoja imigracija), ateities – senosios/mažėjančios pagrindinės šalys.
„Migracijos kaubury“	Ši teorija remiasi trumpalaikiais migracijos požymiais susijusiais su prekybos reformomis.

Remiantis Stulgienės ir Daunorienės straipsniu (2009), visos pagrindinės migracijos teorijos tarpusavyje susijusios, vienos jų susijusios ekonomine migracija, kitos žmonių judėjimu (žr. 5 pav.). Remiantis pateikta struktūra galima teigti, kad remiantis migracijos tinklo teorija būsimi emigrantai sužino apie darbo galimybes ir užmokestį (dviguba darbo rinkos teorija) iš migrantų gyvenančių svetur. Susirinkę informaciją asmenys turi priimti sprendimą kolegialiai, šeimoje (naujoji ekonominė migracijos teorija), arba asmeniškai (neoklasikinė migracijos teorija) dėl emigracijos. Priėmę sprendimą emigruoti individai arba jų grupės dažniausiai emigruoja iš besivystančių regionų, šalių į išsivysčiusias (pasaulio sistemų teorija).

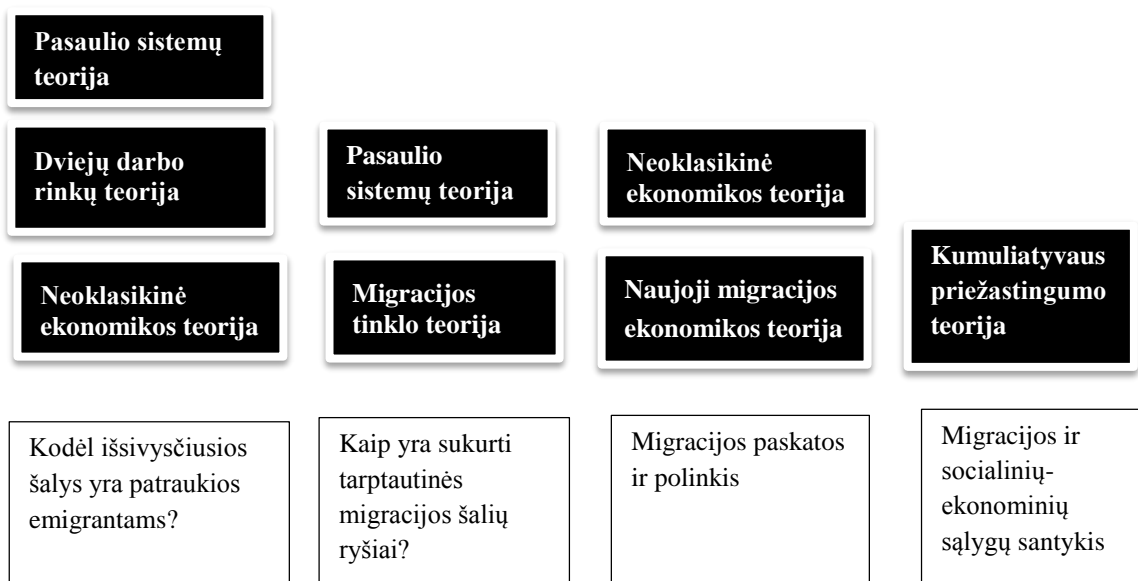

5 pav. Darbo jėgos migracija remiantis migracijos teorijomis (Stulgienė, Daunorienė 2009, p. 988)

Migracijos teorijas taip pat galima sugrupuoti pagal jų pobūdį (žr. 6 pav.). Pasaulio sistemų, dviejų darbo rinkų bei neoklasikinės ekonomikos teorijos akcentuoja priežastis, kodėl individai emigruoja į išsivysčiusias šalis. Pasaulio sistemų teorija, migracijos tinklo teorijos didelį dėmesį skiria migracijos tinklų formavimo svarbai. Kalbant apie paskatinimą migruoti, tai šis sprendimas yra priimamas

kolegialiai visų šeimos narių (naujoji migracijos ekonomikos teorija) arba asmeniškai vieno žmogaus (neoklasikinė ekonomikos teorija). Autoriai (Fihel ir kt. (2006) bei Massey (1999)) savo straipsniuose įvardija minėtas migracijos teorijas ir taip pat išskiria kumuliatyvaus priežastingumo teoriją kaip migracijos ir socialinių-ekonominių sąlygų santykį.

6 pav. Migracijos teorijų sugrupavimas (sudaryta autorės pagal Fihel ir kt. (2006), Massey (1999))

8 lentelė. Sociologinių migracijos teorijų ir grįžtamosios migracijos modelių palyginimas (sudaryta autorės remiantis Ražanauskaite, Braziene, 2010)

Sociologinės migracijos teorijos	Grįžtamosios migracijos modeliai
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Migracijos sistemų teorija</i> • <i>Stūmimo-traukos teorija</i> - kai individas apsisprendžia išvykti iš kilmės šalies, skatinamas stūmimo ir / ar traukos veiksmų. • <i>Socialinio tinklo migracijos teorija</i> - emigracija apibrėžia kaip save skatinantis procesas. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Migracinės elgsenos ir sprendimų modelis</i> pagal kurį grįžtantysis pasirenka likti užsienyje, kad maksimizuotų savo naudą.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Socialinio kapitalo teorija</i> akcentuoja socialinės struktūros elementų tinklą. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Grįžtamosios migracijos modelis</i> grindžiamas specifiniu migracijos socialiniu kapitalu – ryšiais, savaime susiformavusiais migracijos procese.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sukaupto priežastingumo teorija</i> pagal kurią migracija – tai evoliucinis procesas, lemiantis institucinius ir socialinius ekonominius pokyčius kilmės ir tikslo šalyse. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Žmogiškojo kapitalo akumuliacija</i> lemia įgūdžių priedą, kuris suteikia aukštą pridėtinę vertę grįžusiesiems ir kuris nepriskiriamas nė karto neemigravusiesiems ar negrįžusiesiems.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sprendimų migruoti priėmimo teorija</i>, kuria remiantis sprendimai dėl migracijos struktūruojami pagal galimybes, motyvus, lūkesčius ir stimulus. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mikroekonominis sprendimų modelis</i> - pasilikimo tikslo šalyje tikimybė auga kartu su čia praleistais metais, vaikų skaičiumi, išsilavinimo lygiu ir pajamas teikiančiu darbo užmokesčio lygiu. Laimės bei materialinės gerovės užsitikrinimo funkcija įtraukiama į ateities planus.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Struktūrinė teorija</i> pagal kurią visuomenių struktūrų pokyčių sąlygota motyvų emigruoti kaita apibrėžiama veikimo, struktūros, struktūros dvilypumo, institucijų, kontrolės dialektikos, laiko ir erdvės ryšių dimensijomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pereinamojo laikotarpio migracijos teorija</i> teigia, kad migracija gali pakeisti visuomenės raidos vaidmenį įvairių procesų metu.

Ražanauskaitės ir Brazienės straipsnyje (2010) teorinis grįžtamosios migracijos kontekstas aiškinamas dviem aspektais – sociologinėmis migracijos teorijomis bei grįžtamosios migracijos modeliais (8 lentelė). Anot autorių emigracijos procesas dažniausiai grindžiamas ekonominėmis teorijomis – dvigubos darbo rinkos teorija, neoklasikine ekonomikos teorija, naująja darbo migracijos ekonomikos teorija, tačiau daugelis šiuolaikinės migracijos straipsnių autorių teigia, jog ekonomikos teorijos nepaaiškina migracijos ypatumų. Taigi, iškyla poreikis migraciją analizuoti per grįžtamosios ir sociologinės migracijos modelius.

Anot Motiekos ir kitų (2006), egzistuoja *migracijos istorinės atminties teorija*, kuri pabrėžia istorinės migracijos patirties svarbą. Migracinis polinkis aiškinamas kaip istorinės patirties suformuotas ir kolektyvinėje tautos atmintyje glūdintis savotiškas „migracijos genas“.

Massey ir kiti autoriai (1993) taip pat išskiria *institucinę teoriją*. Atsiradus tarptautinei migracijai privačios ir ne pelno siekiančios organizacijos susidūrė su nesubalansuotumo problema: didelis imigrantų skaičius ir ribotas vizų skaičius. Didėjant nesubalansuotumui atsiranda juodoji migracijos rinka, žmonių išnaudojimas. Siekiant suvaldyti šią situaciją išsivysčiusiose šalyse buvo kuriamos savanoriškos humanitariškos organizacijos, kurios gina migrantų teises.

Taigi, pats primityviausias ir pagrindinis migracijos priežastingumo aiškinimas yra per darbo užmokesčio skirtumus šalyse. Vėliau į migracijos priežastis imta žiūrėti kiek plačiau: be ekonominių bei darbo jėgos paklausos veiksnių, jau didelį dėmesį pradeda skirti ir kliūtims migruoti bei asmeninėms priežastims. Kaip tolesnę migracijos teorijų raidą galima traktuoti migracijos priežasčių klasifikavimą, išskirdami tris jų grupes: priežastis, susijusias su individu, su konkrečiomis sąlygomis šalyje bei su globaliais veiksniais (Urbonavičienė, Tvaronavičienė, 2008).

Robert Kaestner'as ir kiti autoriai analizuoja socialinės reformos migracijai poveikį. Straipsnyje akcentuojama, kad valstybių siekiai suteikti geresnį socialinį aprūpinimą yra svarbūs ne tik visuomenei, bet ir migracijos politikai (2001).

Valavičienė (2013) straipsnyje rašo, kad išanalizavus migracijos teorijas migracijos veiksniais galima konkretinti, grupuoti, sisteminti, tačiau dėl gyvenimo kintamumo neįmanoma yra įvardyti jų visų. Tarptautinę migraciją makro lygiu analizuojančiose teorijose susitelkiama ties sąlygomis, kuriomis vyksta didelio masto migracijos. Tuo atveju migracija aiškinama kaip ekonominio vystymosi dalis - nesubalansuotos darbo pasiūlos ir paklausos bei skirtingų darbo užmokesčių (neoklasikinė makrolygio migracijos teorija), kaip darbo jėgos pirminėje ir antrinėje darbo rinkoje stiprios, tačiau laikinos paklausos rezultata (dvigubos darbo rinkos teorija), kaip didelių miestų traukos pasaulinėje darbo rinkoje pasekmę (pasaulio sistemų teorija). Kiti teoriniai požiūriai pabrėžia abipusę kilmės ir tikslo šalių sąveiką (migracijos sistemų teorija).

Labiausiai apibendrintas migracijos veiksnys yra geresnio gyvenimo paieškos, didesnės asmens tobulėjimo. Tarptautinę migraciją mikro lygmeniu nagrinėjančiose teorijose tiriama migrantų motyvacija, pasitenkinimas, sprendimo priėmimo modeliai. Migraciją aiškinančios teorijos pabrėžia individą stumiančius veiksniais kilmės vietoje ir traukiančius veiksniais tikslo šalyje (neoklasikinė mikrolygio migracijos teorija).

Nors, vertinant emigracijos poveikį šaliai, mokslinėje literatūroje išreiškiamas nevienareikšmiškas požiūris, dažnai pažymima, kad didėjantys emigracijos mastai kelia didelę grėsmę šalies demografinėi plėtotei, ūkio augimui bei kultūrinio savitumo išsaugojimui. Siekiant mažinti emigraciją

svarbu įvertinti pagrindinius sprendimą emigruoti lemiančius veiksniai: makroekonominiai (darbo užmokestis, nedarbas, mokesčiai ir kita), mikroekonominiai (išsilavinimas, amžius ir kita) ir neekonominiai (kultūra, religija, atstumas ir kita) (žr. 9 lentelę) (Naulickaitė, Melnikas 2015, p. 226-227). Remiantis Čarnienės, Kumpikaitės ir Taraškevičiaus (2012) straipsniu neekonominiai veiksniai galima išskaidyti į: demografinius, geografinius, socialinius, kultūrinius, politinius, psichologinius ir kitus.

9 lentelė. Migraciją lemiantys veiksniai (Sarvutytė M. 2011)

Makroekonominiai veiksniai	Darbo užmokestis, nedarbo lygis, užimtumo lygis, ekonominiai rodikliai, šalies ekonominė situacija, teisinė bazė, mokesčiai, socialinė sistema, žmogaus kapitalo didinimo galimybės, pramoninis šalių panašumas
Mikroekonominiai veiksniai	Lytis, amžius, išsilavinimas, verslo ciklo stadijos, šeimyninė padėtis, transakciniai kaštai
Neekonominiai veiksniai	Kultūra, kalbų mokėjimas, religija, politinė situacija, asmeniniai įsitikinimai, informuotumas, novatoriškumas, socialinė integracija, atstumas, gyvenimo būdas

Kumpikaitės ir Žičkutės (2012) straipsnyje dėstoma, kad dažnai autoriai migraciją veikiančius veiksniai klasifikuoja tiesiog į ekonominius ir neekonominiai. Dėl emigracijos veiksnių įvairovės, veiksniai galima klasifikuoti ir pagal emigracijos veiksnių pobūdį bei veiksnių veikimo mastą.

Anot Čarnienė, Kumpikaitė ir Taraškevičius (2012), tik dalis veiksnių, darančių įtaką migracijos sprendimams, yra valdžios kompetencijose – tai ekonominiai ir politiniai, dalinai socialiniai, demografiniai ir kultūriniai. Didžiausią įtaką migracijai daro ekonominiai veiksniai. Teoriškai asmuo nusprendžia emigruoti, jei nauda viršija kaštus. Investicijos į migraciją – tai persikėlimo kaštai, psichologiniai išsiskyrimo su artimaisiais ir gimtąja šalimi kaštai, pensijos praradimas.

10 lentelė. Migracijos stūmimo ir traukos veiksniai pagal migracijos teorijas (Kripaitis, Rimikaitytė, 2005, Budnik, 2011)

Teorija	Stūmimo veiksniai	Traukos veiksniai
Neoklasikinė ekonomikos teorija	Žemas darbo užmokesčio (pajamų) lygis Didelis nedarbas emigracijos šalyje	Aukštas darbo užmokesčio (pajamų) lygis Didelis užimtumo lygis ir įsidarbinimo galimybės imigracijos šalyje
Dviejų darbo rinkų teorija	Žemas darbo užmokesčio (pajamų) lygis	Aukštas darbo užmokesčio (pajamų) lygis
Pasaulio sistemų teorija	Žemesnis nei kitų šalių bendras šalies ekonominis ir socialinis išsivystymo lygis bei gyvenimo lygis	Aukštas ekonominis ir socialinis išsivystymo lygis bei gyvenimo lygis
Migracijos tinklo teorija	Žemas darbo užmokesčio (pajamų) lygis Didelis nedarbas emigracijos šalyje	Migrantų skleidžiama informacija apie aukštą darbo užmokestį, didelį užimtumą, geras įsidarbinimo galimybes
Institucinė teorija	Neefektyvi valstybės ir vietinės valdžios verslo sąlygų, mokesčių politika	Efektyvi valstybės ir vietinės valdžios verslo sąlygų, migracijos ir mokesčių politikos
Kumuliatyvaus priežastingumo teorija	-	Efektyvi valstybės ir vietinės valdžios verslo sąlygų, migracijos ir mokesčių politikos

Grįžtant prie migracijos teorijų tai analizuojant jas buvo sutinkamos sąvokos „stūmimo ir traukos veiksniai“. Kripaitis ir Rimikaitytė (2005) teigia, kad „stūmimo“ (push) veiksmai yra šalyje, iš kurios emigruojama, o „traukos“ (pull) veiksniai yra šalyje, į kurią imigruojama. Norint, kad darbo jėga

migruotų, reikia, kad veiktų abu veiksniai. Remiantis Budnik (2011) straipsniu, stūmimo ir traukos veiksnius galima susieti su analizuotomis pagrindinėmis migracijos teorijomis. Pavyzdžiui, remiantis neoklasikine ekonomikos migracijos teorija pagrindinis migracijos veiksnys – darbo jėgos paklausa ir pasiūlos skirtumai bei skirtingas darbo užmokestis, taigi atitinkamai galima suformuluoti „push“ ir „pull“ veiksnius (žr. 10 lent.).

Toliau analizuojant migracijos teorijose išgrynintus veiksnius, anot Sipavičienės ir Stankūnienės (2011) bei Lee (2007), galima juos suskirstyti į keturias pagrindines veiksmų, skatinančių tarptautinę migraciją, grupes:

1) *struktūriniai veiksniai, kurie skatina emigraciją kilmės šalyse / mažiau išsivysčiusiose visuomenėse.* Jie būdingi neoklasikinei ekonominei migracijos teorijai. Iš kaimo į miestą arba iš savo šalies į labiau išsivysčiusią šalį, kadangi tiek miestuose, tiek išsivysčiusiose užsienio šalyse darbas geriau apmokamas.

2) *struktūriniai veiksniai, kurie pritraukia imigrantus išsivysčiusiose industrinėse visuomenėse / tikslo šalyse.* Juos aiškina pasaulio sistemų, dviejų darbo rinkų ir neoklasikinės makroekonomikos teorijos. Išsivysčiusiose šalyse darbo rinka skyla į kelis darbo rinkos sektorius - viename jų darbas yra stabilus, gerai apmokamas, kvalifikuotas, o kitame - prastai apmokamas, nekvalifikuotas, dažnai reikalaujantis fizinės jėgos.

3) *vertybiniai veiksniai: veikėjų, kurie reaguoja į šiuos veiksnius migruodami į užsienio šalis, nuostatos, motyvai, tikslai ir siekiai.* Patys imigrantai, pasak socialinio kapitalo ir migracijos tinklo teorijos, sukuria migrantų tinklus, kurie palengvina būsimumų imigrantų atvykimą ir adaptaciją.

4) *organizaciniai / instituciniai veiksniai: socialinės bei ekonominės struktūros, kurios iškyla sujungdamos siunčiančias bei priimančias visuomenes.* Tarptautinė migracija turi grįžtamąjį poveikį tiek asmens motyvacijai, tiek socialinėms ir ekonominėms struktūroms (kumuliatyvaus priešastingumo teorija), o tai užtikrina nuolatinę imigracijos raidą. Migracinis elgesys plinta.

Taigi, išanalizavus pagrindines migracijos srautus aiškinančias teorijas galima apibendrinti ir susisteminti išskirti tuos srautus skatinančius veiksnius. Remiantis Kurekova (2011) straipsniu išskiriami ir 11-oje lentelėje pateikti migracijos srautus skatinantys veiksniai.

11 lentelė. Migracijos teorijų veiksniai (sudaryta autorės remiantis Kurekova, 2011)

Migracijos teorija	Veiksniai
Neoklasikinė ekonomikos teorija	Darbo užmokesčio, pajamų skirtumai; įsidarbinimo galimybės
Naujoji ekonominė migracijos teorija	Darbo užmokesčio, pajamų skirtumai (santykinis trūkumas); instituciniai trukdžiai – kapitalo rinka, darbo rinkos trūkumai
Žmogiškojo kapitalo teorija	Darbo užmokestis, ekonominė nauda
Dviejų darbo rinkų teorija	Darbo jėgos paklausa; darbo rinkų pasiskirstymas; TUI; valstybės imigracijos politika; įsidarbinimo galimybės.
Pasaulio sistemų teorija	Struktūriniai pokyčiai
Migracijos tinklo teorija	Tinklai
Migracijos sistemų teorija	Erdvė plėtrai

Taigi, išanalizavus migracijos srautus aiškinančias teorijas pastebėta, kad autoriai daugiausia nagrinėja neoklasikinę migracijos teoriją, naująją ekonominę migracijos teoriją, dviejų darbo rinkų

teoriją, pasaulio sistemų teoriją, migracijos tinklo teoriją, migracijos sistemų teoriją, kumuliatyvaus priežastingumo teoriją. Nepaisant to, literatūroje galima sutikti ir daugiau migracijos srautus aiškinančių teorijų. Atlikus migracijos teorijų analizę galima išskirti migracijos srautus skatinančius ekonominius-socialinius veiksnius. Veiksniai gali būti grupuojami ne tik į ekonominius, neekonominius, socialinius, bet ir traukos bei stūmimo. Pastebėta, kad pagrindiniai migracijos teorijose nagrinėjami migraciją skatinantys veiksniai yra darbo užmokesčio ir pajamų skirtumai, šalies ekonominio išsivystymo lygis, įsidarbinimo galimybės, darbo jėgos paklausa, darbo rinkų pasiskirstymas, TUI, valstybės imigracijos politika, migracijos tinklai.

2.3. Pagrindiniai migracijos srautus apibūdinantys socialiniai-ekonominiai rodikliai

Atlikus teorinę literatūros analizę galima teigti, kad migracijos teorijos bendrai identifikuoja šiuos migracijos veiksnius: darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygė, šalies ekonominis išsivystymas, produktų kainų politika, prekybos ir verslo sąlygos, neproporcingas sektorių darbo jėgos pasiskirstymas, naujų darbo vietų kūrimo ir įdarbinimo galimybės, nedarbo lygis, mokesčių sistema, mokslas ir švietimas, gyvenimo sąlygos, kultūros centrų pasiekiamumas, socialinė apsauga, sveikatos priežiūros lygis, aplinkos sąlygos, migracijos tinklai, ekonomikos ciklai bei investicijos (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Siekiant sudaryti socialinių – ekonominių veiksnių ir migracijos srautų sąsajos modelį yra svarbu išgryninti kiekvieno veiksnio kiekybiškai išmatuojamus rodiklius.

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygė. Darbo užmokestis ir pajamų nelygė yra dažniausiai migracijos teorijose minimos migracijos priežastys. Darbo užmokesčio skirtumus šalyje galima įvertinti tokiais rodikliais kaip minimali mėnesinė alga ir vidutinis darbo užmokestis. Jeigu tarp dviejų šalių nėra jokių kliūčių ir egzistuoja visiška migracija (neoklasikinė teorija), tai ji vyksta tokia kryptimi iš šalies, kur darbo užmokestis mažesnis, į šalį, kurioje jis yra didesnis (Matiušaitytė, 2003), todėl darbo užmokesčio aspektas yra labai svarbus kalbant apie emigraciją. Kalbant apie pajamų nelygę migracijos kontekste, tai ją geriausiai atspindi Džini koeficientas. Aukšta Džini koeficiento reikšmė rodo didelę pajamų nelygę šalyje (Frangos ir kt., 2003).

Šalies ekonominis išsivystymas. Pagrindinis šalies ekonominį išsivystymą atspindintis rodiklis yra bendrasis vidaus produktas. Norint šį rodiklį palyginti tarp šalių geriau naudoti bendrojo vidaus produkto vienam gyventojui rodiklį. Vertinant šalies išsivystymo lygį, galima analizuoti ir ekonominės laisvės indeksą (angl. Index of Economic Freedom), kuris skaičiuojamas įtraukiant dešimt svarbiausių šalies ekonominę laisvę nusakančių rodiklių tokių kaip maži mokesčiai, reguliavimas, monetarinė politika, vyriausybės įsitraukimas, stiprios nuosavybės teisės, atviros kapitalo rinkos (Kane, Holmes, 2007). Taip pat apie šalies išsivystymo lygį galima spręsti ir iš skurdo rizikos lygio, kuris rodo gyventojų, esančių žemiau skurdo rizikos ribos, dalį.

Produktų kainų politika. Kainų politikai išmatuoti galima pasinaudoti tokiais rodikliais kaip vartotojų kainų indeksas (VKI), kuriuo išreiškiamas vartojimo prekių ir paslaugų, kurias namų ūkiai perka vartojimo reikmėms, bendras kainų pokytis per tam tikrą laikotarpį. Siekiant atlikti tarptautinį šalių palyginimą, naudojamas suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI), kuris yra apskaičiuojamas pagal ES mastu suderintą metodologiją (Lietuvos statistikos departamentas).

Prekybos sąlygos. Prekybos sąlygas šalyje galima išmatuoti prekybos laisvės indeksu, kuris parodo, kokio lygmens esama importo ir eksporto reguliavimų. Indeksas apskaičiuojamas iš dviejų dedamųjų – prekybos svertinės vidutinės tarifo normos ir netarifinių kliūčių (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Neproporcingas darbo jėgos pasiskirstymas tarp sektorių taip pat gali lemti migracijos srautų didėjimą. Darbo jėgos pasiskirstymo tarp sektorių veiksnį būtų galima įvertinti darbo paklausos ir pasiūlos pagal profesijas ir profesijų grupes rodikliu (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Naujų darbo vietų kūrimo ir įdarbinimo skatinimas. Vienas iš naujų darbo vietų kūrimo ir įdarbinimo skatinimo vertinamų rodiklių galėtų būti Wall Street Journal ir Heritage Foundation skaičiuojamas darbo santykių laisvės indeksas. Kuo lankstesni darbo santykiai, tuo didesnės naujų darbo vietų kūrimo galimybės, o visai tai mažina nedarbo lygį, kas lemia emigracijos lygio mažėjimą. Ekonominė laisvė darbo santykiuose apima priėmimo ir atleidimo iš darbo galimybes, įdarbinimo ir atleidimo išlaidas, darbo laiko reguliavimą bei minimalios mėnesinės algos reglamentavimą (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Nedarbo lygis. Nedarbas kilmės šalyje taip pat yra viena iš pagrindinių priežasčių dėl kurių priimamas sprendimas emigruoti. Nedarbo lygį šalyse atspindi nedarbo lygio ir bedarbių skaičiaus rodikliais. Mokslinėje literatūroje asmuo yra apibrėžiamas kaip bedarbis, jeigu jis ar ji būdamas (-a) darbingas (-a) nedirba, tačiau ieškosi darbo (Giles, Park, Zhang, 2003).

Mokesčių sistema. Mokesčių naštą šalyje galima vertinti įvairiais būdais, vienas iš jų tai JAV kompanijos „Forbes“ skaičiuojamas „Tax Misery“ indeksas, kuris apima šiuos šalies mokesčius (imamas aukščiausias galimas šalyje mokesčio tarifo dydis): pelno, gyventojų pajamų, socialinio draudimo ir pridėtinės vertės. Šis indeksas leidžia įvertinti, ar mokesčių politika atgraso ar pritraukia emigrantus (McGee, 2008). Žinoma, yra tikslinga apžvelgti ir kiekvieno iš mokesčių dydžio migracijai poveikį atskirai. Pagrindiniai šalių mokesčiai yra: pelno mokestis, gyventojų pajamų mokestis, socialinio draudimo mokesčiai, pridėtinės vertės mokestis. Siekiant detalesnio mokesčių sistemos įvertinimo galima apžvelgti ir neapmokestinamojo pajamų dydžio bei laisvės nuo mokesčių dienos rodiklius (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Mokslas ir švietimo sistema. Sprendimą migruoti gali sąlygoti ne tik ekonominiai veiksniai, bet ir socialiniai, vienas iš jų švietimas. Pasak Kokengauzaitės ir Tonkūnaitės (2010) emigrantus gali skatinti tokia valstybės politika, kuri didina ekonominę gerovę ir sprendžia svarbiausias tam tikrų sektorių: švietimo, sveikatos apsaugos, mokslo, verslo ir kt., problemas. Šiuo atveju būtų galima analizuoti tokius rodiklius kaip mokslo įstaigų skaičius ir valstybių/savivaldybių išlaidos švietimui.

Įsidarbinimo galimybės. Migracijos teorijose kaip vienas iš pagrindinių migracijos priežasčių yra akcentuojamas ne tik darbo užmokestis, bet ir lengvesnės įsidarbinimo galimybės, didelis užimtumas. Remiantis Kumpikaitės, Žičkutės straipsniu (2012) minėto veiksnio skaitinės reikšmės būtų: užimtumo rėmimui skirtos lėšos, vienam bedarbio užimtumo rėmimui skirtos lėšos, nedarbo trukmė skaičius ar net bedarbių skaičius, kurie turi išsilavinimą.

Gyvenimo sąlygos. Lietuvos Statistikos departamento kasmetinėje ataskaitoje yra pateikiamas sąrašas rodiklių, kurie apibūdina gyvenimo sąlygas, tačiau anot Kumpikaitės ir Žičkutės (2012) pagrindiniai yra disponuojamos pajamos vienam namų ūkio nariui; išlaidų būstui išlaikyti našta namų ūkiams; pinigų suma, planuojama išleisti didesniems pirkiniams ar ketinimai pirkti ar statyti namą, butą, vasarnamį ir pan. per artimiausius 12 mėnesių; įprastas dirbtų valandų skaičius per savaitę.

Kultūros centrų pasiekiamumas. Jau iš senovės Romos laikų atėjęs posakis „Duonos ir žaidimų“ reiškia, kad žmonėms svarbu patenkinti ne tik fiziologinius poreikius. Teigtina, kad dalis migrantų reagoja į tam tikrus specifinės vietovės teikiamus patogumus ir malonumus, tokius kaip kultūros centrų renginiai, kinas, teatrai, muziejai (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Socialinės sąlygos. Remiantis Lietuvos statistikos departamentu rizikos veiksniai, dėl kurių gali būti taikoma socialinė apsauga yra liga arba sveikatos priežiūra, negalia, senatvė, našlystė, šeima ir vaikai, nedarbas, būstas ir kita. Socialinės apsaugos situacija šalyse yra vienas iš pakankamai svarbių veiksnių sprendimo emigruoti priėmimo procese. Socialinių sąlygų įvertinimą galėtų apimti šie rodikliai: išmokos sveikatos priežiūrai ir ligos atveju, išmokos šeimoms, auginančioms vaikus, vidutinė nedarbo draudimo išmoka, vidutinė nedarbo draudimo išmokos mokėjimo trukmė bei vidutinis pensijos dydis.

Sveikatos priežiūros lygis. Kaip jau buvo minėta, emigrantus skatina tokia valstybės politika, kuri sprendžia svarbiausias tam tikrų sektorių, vienas iš jų sveikatos apsaugos sektorius, problemas. Taigi, šiuo atveju sveikatos priežiūros lygis šalyje gali būti įvertintas sveikatos priežiūros personalo, tenkančio 10 000 gyventojų, bei valstybės/savivaldybių išlaidos sveikatos priežiūrai rodikliais (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Aplinkos sąlygos. Anot Kumpikaitės, Žičkutės (2012), aplinkos saugumo aspektai nėra labai paplitę analizuojant migracijos procesus, bet yra tikslinga atsižvelgti ir į juos. Pasak Sipavičienės (2006) ir Pfluger, Balkenhol (2014) ne tik socialinis, bet ir fizinis nesaugumo jausmas turi išstumiantį poveikį, o vietinės aplinkos sąlygos daro poveikį emigrantų bei imigrantų elgsenai. Vienas iš saugumo rodiklių galėtų būti užregistruotos nusikalstamos veikos. Pasak ankstyvosios sprendimų priėmimo teorijos, svarbus ir klimato pobūdis, kurį būtų galima išmatuoti tokiais rodikliais kaip krituliai per metus, vidutinė metinė temperatūra, oro tarša ir kitais (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Migracijos tinklai. Migracijos tinklai ženkliai sumažina emigracijos kaštus ir riziką bei didina emigracijos mastus globaliame pasaulyje (S. Haug, 2008). Migracijos tinklo teorijoje migracija yra akcentuojama kaip save generuojantis veiksnys. Šiuo atveju skaitiniu rodikliu galima būtų įvardinti emigrantų skaičių.

Ekonomikos ciklai. Ekonominės ir finansinės krizės atveju pasireiškia staigus migracijos srautų pokytis. Dėl nepalankios situacijos šalyje žmonės išvyksta ieškoti geresnių gyvenimo sąlygų į kitas šalis. Taigi, ekonomikos ciklai turi įtakos emigracijos dinamiks. Vienas iš rodiklių, įvertinančių ekonomikos ciklą, galėtų būti šalies ekonominės padėties pasikeitimas per praėjusius 12 mėnesių.

Investicijos. Kurtishi – Kastrati (2013) teigia, kad investicijos laikomos sėkmingos tarptautinės ekonomikos sistemos dalimi ir pagrindiniu ekonomikos vystymosi mechanizmu. Investicijos stimuliuoja šalies ekonominį augimą. Augant ekonomikai mažėja nedarbas, didėja užimtumas, gerėja gyvenimo sąlygos, todėl mažėja emigracija. Investicijų skaitiniais rodikliais galėtų būti tiesioginės užsienio investicijos, išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai bei kita (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012).

Detalizuojant pateiktus veiksnius su išskirtais rodikliais viename iš straipsnių autorės Kumpikaitė ir Žičkutė pateikia susistemintą migracijos veiksnių ir rodiklių lentelę (žr. 12 lent.), kurioje atsispindi įvardytų veiksnių grupės ir jas apibūdinantys rodikliai. Rodiklių analizei atlikti galima rasti reikiamą statistinę medžiagą duomenų bazėse ir išmatuoti juos empiriškai.

12 lentelė. Migracijai įtaką darantys veiksniai, juos apibūdinantys rodikliai (Kumpikaitė, Žičkutė, 2012, p.744)

Veiksny	Rodikliai
<u>Darbo užmokesčio skirtumai bei pajamų nelygybė</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Minimalioji mėnesinė alga ✓ Vidutinis bruto darbo užmokestis ✓ Džini koeficientas
<u>Šalies ekonominio išsivystymo lygis</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bendrasis vidaus produktas (BVP) ✓ BVP, tenkantis vienam gyventojui ✓ Ekonominės laisvės indeksas (angl. Index of Economic Freedom) ✓ Skurdo rizikos lygis
<u>Produktų kainų politika</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vartotojų kainų indeksas (VKI) ✓ Suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI)
<u>Prekybos sąlygos</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prekybos laisvės indeksas
<u>Neproporcingas darbo jėgos pasiskirstymas tarp sektorių</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Darbo paklausa ir pasiūla pagal profesijas ir profesijų grupes
<u>Naujų darbo vietų kūrimo ir įdarbinimo skatinimas</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Darbo santykių laisvės indeksas
<u>Nedarbo lygis</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedarbo lygis ✓ Bedarbių skaičius
<u>Mokesčių sistema</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mokesčių našta („Tax Misery“ indeksas) ✓ Pelno mokestis ✓ Gyventojų pajamų mokestis (GPM) ✓ Socialinio draudimo mokesčiai ✓ Pridėtinės vertės mokestis (PVM) ✓ Laisvės nuo mokesčių diena ✓ Neapmokestinamasis pajamų dydis (NPD)
<u>Mokslas ir švietimo sistema</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mokymo įstaigų skaičius ✓ Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos švietimui
<u>Įsidarbinimo galimybės</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Užimtumo rėmimui skirtos lėšos ✓ Vienam bedarbio užimtumo rėmimui skirtos lėšos ✓ Nedarbo trukmė ✓ Bedarbių skaičius, kurie turi išsilavinimą
<u>Gyvenimo sąlygos</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Disponuojamos pajamos vienam namų ūkio nariui ✓ Išlaidų būstui išlaikyti našta namų ūkiams ✓ Pinigų suma didesniems pirkiniams pirkti ✓ Ketinimai pirkti ar statyti namą, butą, vasarnamį ir pan. per artimiausius 12 mėn. ✓ Įprastas dirbtų valandų skaičius per savaitę
<u>Kultūros centrų pasiekiamumas</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kultūros centrai, renginiai ✓ Muziejai ✓ Valstybiniai teatrai ✓ Kinas
<u>Socialinės sąlygos</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Išmokos sveikatos priežiūrai ir ligos atveju ✓ Išmokos šeimoms, auginančioms vaikus ✓ Vidutinė nedarbo draudimo išmoka ✓ Vidutinė nedarbo draudimo išmokos mokėjimo trukmė ✓ Vidutinis pensijos dydis
<u>Sveikatos priežiūros lygis</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sveikatos priežiūros personalas, tenkantis 10 000 gyventojų ✓ Savivaldybių/valstybių išlaidos sveikatos priežiūrai

Veiksny	Rodikliai
<u>Aplinkos sąlygos</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Užregistruotos nusikalstamos veikos ✓ Krituliai per metus ✓ Vidutinė metinė temperatūra ✓ Oro tarša
<u>Migracijos tinklai</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Emigrantų skaičius
<u>Ekonomikos ciklai</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Šalies ekonominės padėties pasikeitimas per praėjusius 12 mėnesių
<u>Investicijos</u>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tiesioginės užsienio investicijos (TUI) ✓ Išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai

Nepaisant to, kad 12-oje lentelėje pateikti rodikliai apibūdina visus migraciją sąlygojančius veiksnys, tačiau siekiant sudaryti tikslingą ir konkretų socialinių – ekonominių veiksnių bei migracijos srautų sąsajų modelį svarbu atrinkti pagrindinius rodiklius, kurie atspindėtų veiksnių ir migracijos dinamikų priežastinį ryšį.

Analizuojant migracijos srautų ir ekonominių-socialinių veiksnių sąsajas buvo atliktas ne vienas tyrimas. Mihi-Ramirez, Kumpikaitė-Valiūnienė ir Cuenca-Garcia (2017) atliktu migracijos veiksnių tyrimu Europos Sąjungos turtingų ir neturtingų šalių kontekste siekė įvertinti migracijos srautus 2000 – 2013 m. laikotarpyje bei nustatyti Europos turtingų ir neturtingų šalių struktūrinius panašumus ar skirtumus, kurių dėka šalys panašiai reaguoja į tam tikrus ekonominius pokyčius. Atliktos analizės metu buvo naudojami šie rodikliai: nedarbo lygis, ekonominės laisvės indeksas, darbo užmokestis, Džini koeficientas, tiesioginės užsienio investicijos, skurdo lygis.

Žičkutė (2018) empirinio tyrimo, skirto migracijos veiksnių įtakos tarptautinės migracijos sprendimui vertinime pagal elgsenos ekonomikos požiūris, metu buvo naudojami šie ekonominiai-socialiniai veiksniai ir rodikliai:

1. vidutinis darbo užmokestis;
2. pajamų nelygybė (disertacijoje naudojami S80 / S20 santykis ir vidurinės klasės namų ūkiai (%), tačiau pajamų nelygybei nusakyti galima naudoti Džini koeficientą);
3. pragyvenimo išlaidos (vartotojų išlaidos maistui ir nealkoholiniams gėrimams bei būstui ir vartotojų išlaidos laisvalaikiui ir poilsiui);
4. darbo rinka (nedarbo lygis, aukštųjų mokyklų absolventų, užregistruotų teritorinėje darbo biržoje, dalis po baigimo praėjus metams, 18 m. ir vyresnių dirbančių asmenų skurdo rizika, užimtumo dalis nuo bendro užimtumo žinioms imlijoje veikloje, savarankiškai dirbantys asmenys);
5. ekonominis išsivystymas (įmonių skaičius 1000 gyventojų, universitetų ir pramonės bendradarbiavimas MTTP srityje, konkurencinis pranašumas).

Kumpikaitė ir Žičkutė (2013) siekdamos išsiaiškinti emigraciją įtakojančius ekonominius veiksnys Lietuvoje atliko regresinę analizę. SPSS programos pagalba atliekant regresinę analizę buvo panaudotos svarbiausios emigracijos tempą įtakojančių veiksnių 2001-2011 m. laikotarpio dinamikos:

- ✓ nedarbo lygio,
- ✓ nedarbo trukmės,
- ✓ minimalaus darbo užmokesčio,
- ✓ vidutinio darbo užmokesčio,
- ✓ skurdo lygio,

- ✓ pajamų nelygybės,
- ✓ mokesčių tarifų.

Atlikus regresiją išsiaiškinta, kad nedarbo lygis, Gini koeficientas, Laisvės nuo mokesčių diena – tai trys pagrindiniai rodikliai, kurie net 70,7 proc. paaiškina emigracijos priežastis.

2006 metais Fihel, Kaczmarczyk, Okolski buvo atliktas trumpalaikio migracijos poveikio (praėjus metams po įstojimo į ES) naujų ES šalių kontekste tyrimas. Šiuo atveju buvo analizuotos 8 šalių migracijos tendencijos (be Maltos ir Kipro). Migracijos srautams prognozuoti sudaryta regresija ir įtraukti šie kintamieji: *nedarbo lygis, BVP, demografiniai rodikliai, valiutos kursas*.

2012 m. Son ir Noja atlikto tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti veiksniai, kurie turi įtakos migracijai Europos Sąjungoje (pasirinktos 7 šalys: Lenkija, Čekija, Vengrija, Slovakija, Lietuva, Romunija ir Bulgarija). Sudarant regresinės analizės modelį buvo įtraukti šie rodikliai: *infliacija, nedarbo lygis, BVP vienam gyventojui, apgyvendinimo tankumas, gyvenimo trukmė, kūdikių mirtingumas, Gini koeficientas, išsimokslinimo rodiklis, minimalus darbo užmokestis*.

Nepaisant to, kad yra pakankamai nemažai rodiklių aiškinančių migracijos srautus, tačiau apibendrinant visus atliktus tyrimus galima išvelgti pagrindinius rodiklius naudojamus nusakyti socialinių-ekonominių veiksnių ir migracijos srautų sąsajas, tai šalies ekonominio išsivystymo lygis (BVP), nedarbo lygis, pajamų nelygybė, minimalus darbo užmokestis, vidutinės gaunamos pajamos, skurdo lygis, demografiniai rodikliai. Remiantis prielaida, kad darbo tikslas yra išanalizuoti socialinius-ekonominius rodiklius, demografiniai rodikliai į modelį neįtraukiami. Atsižvelgiant į tai, kad laisvės nuo mokesčių dienos rodiklis (Žičkutė, Kumpikaitė, 2013) yra statistiškai reikšmingas jis yra įtraukiamas į socialinių-ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimo modelį.

2.4. Teorinis socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelis

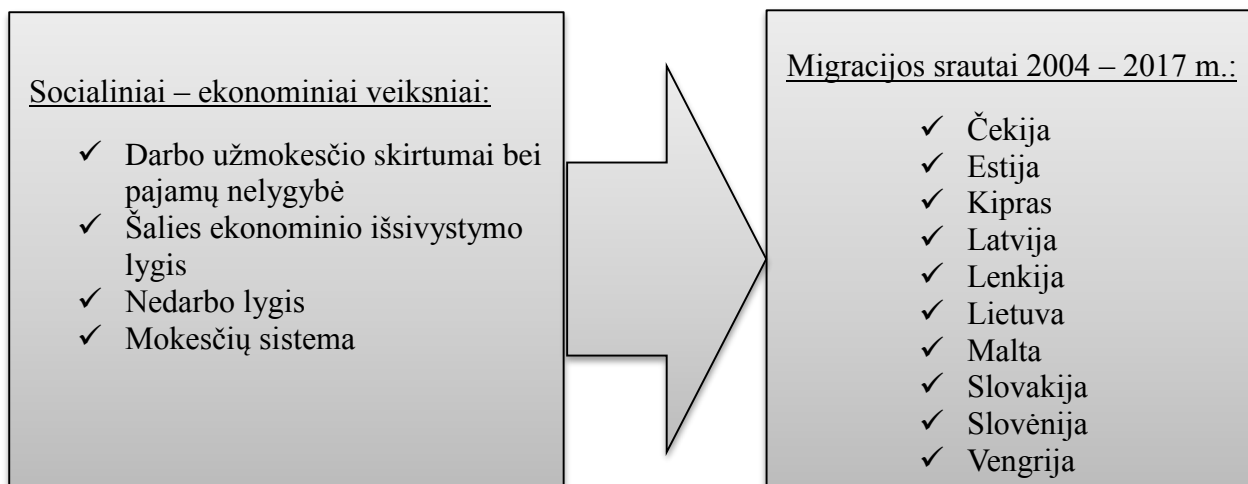
Atsižvelgiant į 2.3 skyriuje išgrynintus ir tolesniam tyrimui atrinktus rodiklius galima sudaryti teorinį socialinių-ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelį (žr. 7 pav.), kuriame bus pateikiamos atrinktų rodiklių veiksnių grupės.

Taigi, remiantis teorinėmis gairėmis ir atliktų tyrimų pavyzdžiu yra išgryninti šie socialiniai – ekonominiai rodikliai, tai: nedarbo lygis, BVP, pajamų nelygybė, skurdo lygis, minimalus darbo užmokestis, vidutinis darbo užmokestis, laisvės nuo mokesčių dienos rodiklis. Remiantis Kumpikaitės ir Žičkutės (2012) straipsniu galima išgrynintus rodiklius susieti su tam tikromis veiksnių grupėmis.

Šiuo atveju rodiklių ir veiksnių atitikmenys būtų šie:

- ✓ darbo užmokesčio skirtumai bei pajamų nelygybė:
  - ✓ Džini koeficientas, vertinantis pajamų nelygybę,
  - ✓ minimalus darbo užmokestis,
  - ✓ vidutinės pajamos per mėnesį,
- ✓ šalies ekonominio išsivystymo lygio veiksnys:
  - ✓ BVP,
  - ✓ skurdo lygis,
- ✓ nedarbo lygis,
- ✓ mokesčių sistema (laisvės nuo mokesčių diena).

Taigi, sudarant modelį (žr. 7 pav.) veiksniai bus pateikti svarbos tvarka, svarbiausi – viršuje, mažiau svarbūs – apačioje. Svarba nustatyta remiantis rodiklių gausa toje veiksmų grupėje. Kadangi teorinis modelis paaiškina socialinių – ekonominių veiksmų įtaką migracijos srautams, tai kitoje modelio pusėje atsiranda migracijos srautai 2004 – 2017 m. šalyse, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 m. Analizuojamas laikotarpis imamas nuo 2004 m., kadangi tais metais į Europos Sąjungą įstojo šiame darbe analizuojamos šalys: Estija, Čekija, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Slovakija, Slovėnija ir Vengrija.

7 pav. Teorinis socialinių-ekonominių veiksmų įtakos migracijos srautams modelis (sudaryta autorės)

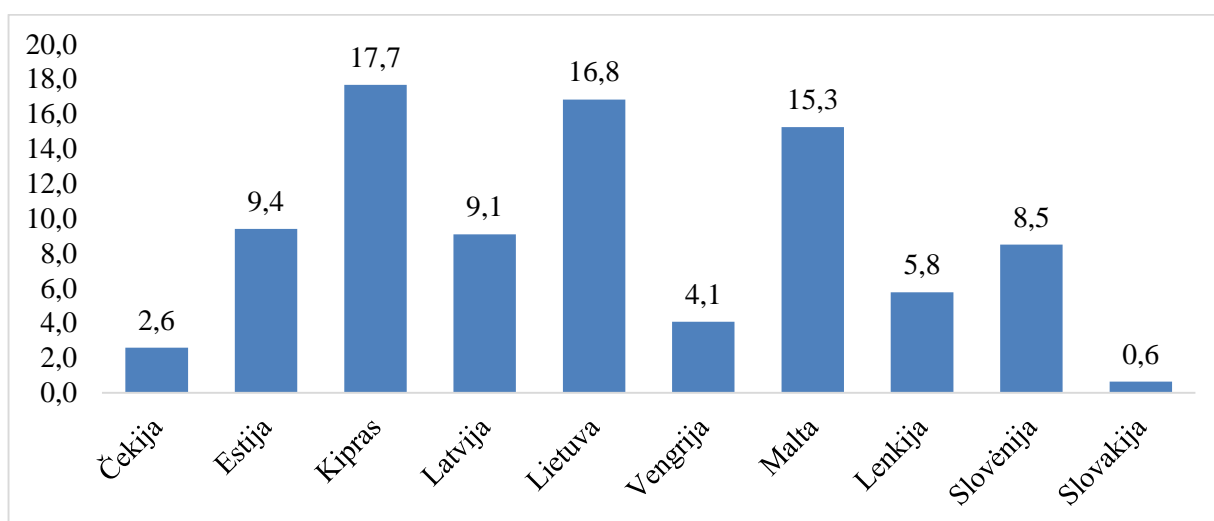
Taigi, atsižvelgiant į mokslinę literatūrą galima teigti, kad pagrindiniai migraciją lemiantys veiksniai yra darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė, šalies ekonominis išsivystymas, nedarbo lygis, mokesčių sistema ir kiti veiksniai bei jų grupės. Remiantis atliktų tyrimų pavydžiu atrinkti socialiniai-ekonominiai rodikliai, kurių pagrindu sudarytas teorinis socialinių – ekonominių veiksmų įtakos migracijos srautams modelis. Į modelį įtraukti pagrindiniai socialiniai – ekonominiai veiksniai ir migracijos srautai 2004 – 2017 m. naujosiose Europos Sąjungos šalyse. Tolimesnė tyrimo atlikimo tvarka ir modelio taikymas detalizuoti socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams tyrimo metodologijoje.

3. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimo metodologija

3.1. Tyrimo metodologijas kontekstas

Kaip jau buvo minėta, yra atlikta nemažai migracijos srautų ir veiksnių poveikio tyrimų atskirų šalių kontekste, tačiau stokojama tam tikrų šalių grupių, tame tarpe ir ES naujųjų šalių, tyrimų. Analizuojant mokslinėje literatūroje pateiktus ir aprašytus migracijos tyrimus pastebėta, kad yra atlikta nemažai jų Lietuvos ar atskirų šalių kontekste. Keletas tyrimų yra atlikta tam tikrų šalių grupių kontekste, pavyzdžiui Europos Sąjungos ir net naujų Europos Sąjungos šalių. Nepaisant to, kad 2006 metais Fihel, Kaczmarczyk, Okolski atliko migracijos srautų ir veiksnių poveikio tyrimų naujųjų ES šalių kontekste, tačiau šio tyrimo rezultatai parodė tik trumpalaikį migracijos poveikį. Be to buvo analizuotos 8 šalių migracijos tendencijos neįtraukiant Maltos ir Kipro.

Analizuojant šiandieninę emigracijos situaciją naujųjų ES šalių kontekste naudojamas emigrantų skaičiaus 1000 gyventojų rodiklis. Šis rodiklis parodo tikslesnę emigracijos mastą šalyje įvertinus skirtingą gyventojų skaičių. Remiantis Eurostato duomenimis tarp dešimt naujųjų ES šalių 2017 m. didžiausia gyventojų emigracija buvo Kipre (2017 m. 17,7 emigranto 1000 gyventojų), Maltoje (2017 m. 15,3 emigranto 1000 gyventojų) ir Lietuvoje (2017 m. 16,8 emigranto 1000 gyventojų) (žr. 8 pav.). Iš pateiktų šalių mažiausia emigracija buvo Čekijoje (2017 m. 2,6 emigranto 1000 gyventojų), Vengrijoje (2017 m. 4,1 emigranto 1000 gyventojų) ir Slovakijoje (2017 m. mažiau nei 1 emigrantas 1000 gyventojų). Taigi, nepaisant to, kad diagramoje pateiktos šalys į ES įstojo tais pačiais metais (2004 m.), tačiau emigracijos mastai yra vis dar dideli ir labai skirtingi. Šiuo atveju, iškyla klausimas, kas lemia tokius skirtingus migracijos srautus naujosiose ES šalyse ilgalaikėje perspektyvoje.

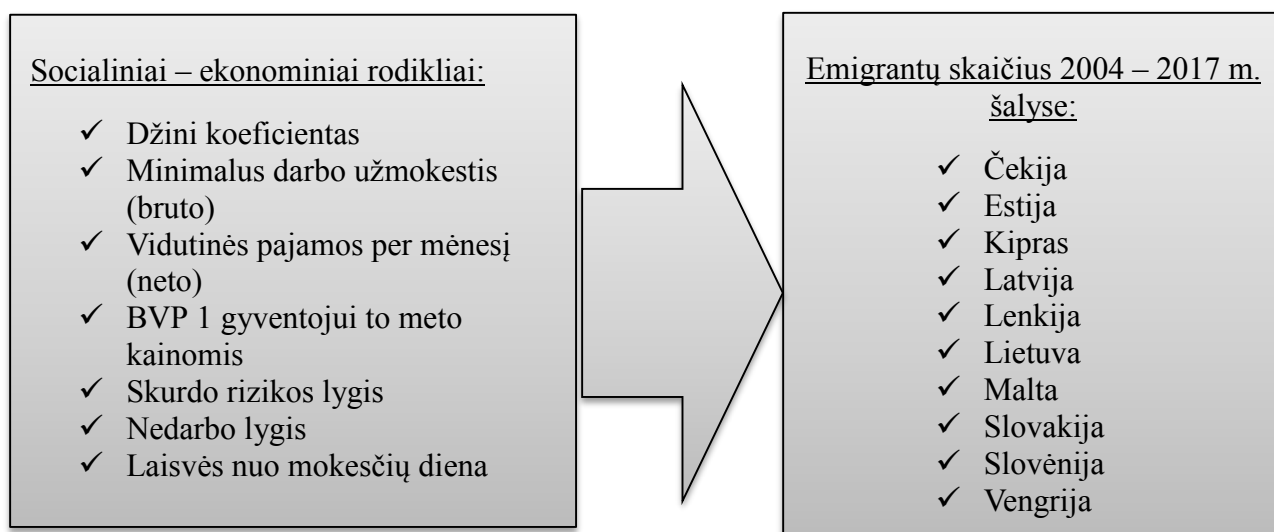
8 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų 2017 m. naujosiose ES šalyse (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

3.2. Tyrimo metodologijos kintamieji

Prieš atliekant tyrimą reikia sudaryti praktinį tyrimo modelį, į kurį įtraukiami tik empiriškai pamatuojami rodikliai susieti su teoriniu socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modeliu (žr. 7 pav.). Buvo nuspręsta, kad atliekant socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams tyrimą naujųjų ES šalių kontekste bus naudojami šie apibendrinti rodikliai: BVP, nedarbo lygis, pajamų nelygybė, minimalus ir vidutinis darbo užmokestis, skurdo lygis, Laisvės nuo mokesčių diena. Taigi, veiksnių ir tyrimo metu analizuojamų rodiklių atitikmenys būtų šie:

- ✓ darbo užmokesčio skirtumai bei pajamų nelygybė:
  - ✓ Džini koeficientas, vertinantis pajamų nelygybę,
  - ✓ minimalus darbo užmokestis,
  - ✓ vidutinės pajamos per mėnesį,
- ✓ šalies ekonominio išsivystymo lygio veiksnys:
  - ✓ BVP 1 gyventojui,
  - ✓ Skurdo rizikos lygis,
- ✓ nedarbo lygis,
- ✓ mokesčių sistema (laisvės nuo mokesčių diena).

Detalizavus socialinius – ekonominius rodiklius sudaromas praktinis socialinių – ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams modelis (žr. 9 pav.)

9 pav. Praktinis socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams modelis (sudaryta autorės)

Toliau apibūdinami tyrimo metu naudojami socialiniai – ekonominiai rodikliai.

Pajamų nelygybę migracijos kontekste geriausiai atspindi Džini koeficientas (angl. Gini index). Kaip Frangos ir kitų autorių (2003) buvo teigta - aukšta koeficiento reikšmė rodo didelę pajamų nelygybę šalyje. Šis rodiklis matuojamas skalėje nuo 0 iki 100. Tyrime analizuojamos 2004 (Maltos nuo 2005 m.) – 2017 m. rodiklio tendencijos.

Minimalus darbo užmokestis (bruto) - tai pinigine suma įvertintas bei vyriausybės nustatytas dydis, kuris apibrėžia, kokią mažiausią sumą darbdavys gali mokėti darbuotojui už jo mėnesio darbą, dirbant pilnu etatu ir neatskaičius darbuotojo mokesčių. Tyrimo metu bus pateikiami ir analizuojami kiekvienų metų antro pusmečio minimalaus darbo užmokesčio duomenys nuo 2004 m. iki 2017 m.

Vidutinės pajamos per mėnesį (neto) – tai išvestinis Eurostato metinių vidutinių grynujų pajamų rodiklis. Šiuo atveju pajamos apima: pajamas susijusias su darbo santykiais, privačios pajamos iš investicijų arba turto, visi gauti grynieji ir negrynieji pinigai, taip pat socialinės išmokos (įskaitant ir senatvės pensijas). Tyrime analizuojamos 2005 (Estijos nuo 2004 m.) – 2017 m. rodiklio tendencijos.

Bendrasis vidaus produktas (BVP) (angl. gross domestic product (GDP)) – tai šalies viduje per tam tikrą laikotarpį sukurtų galutinio vartojimo prekių ir paslaugų pinigine išraiška (investopedia). Kaip jau buvo minėta, tai vienas iš pagrindinių šalies ekonominio išsivystymo lygį atspindinčių rodiklių.

Norint šį rodiklį vertinti globaliai reikia eliminuoti gyventojų skaičiaus rodiklio reikšmę, todėl tyrime bus naudojamas BVP 1 gyventojui rodiklis apskaičiuotas to meto kainomis. Šis rodiklis pateikiamas skaitine reikšme, tūkstančiais eurų 1 gyventojui. Tyrime analizuojamos 2004 – 2017 m. rodiklio tendencijos.

Skurdo lygis. Šis rodiklis (tiksliau skurdo rizikos lygis (angl. People at risk of poverty or social exclusion)) kaip jau buvo minėta, gali būti priskiriamas prie šalies išsivystymo lygį rodančių rodiklių. Jis parodo kokia dalis šalies gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Šis rodiklis pateikiamas procentine išraiška. Mažesnė rodiklio reikšmė reiškia mažesnę skurdo lygį šalyje. Tyrime analizuojamos 2004 (Maltos ir Kipro nuo 2005 m.) – 2017 m. rodiklio tendencijos.

Nedarbo lygis (angl. unemployment rate). Tai rodiklis, kuris skaičiuojamas kaip santykis tarp bedarbių ir darbo jėgos (Organisation of economic co-operation and development). Šis rodiklis pateikiamas procentine išraiška. Mažesnė rodiklio reikšmė reiškia mažesnę nedarbą šalyje. Tyrime analizuojamos 2004 – 2017 m. rodiklio tendencijos.

Laisvės nuo mokesčių diena (angl. Tax freedom day, Tax liberation day) tai diena, kai mokesčių mokėtojas nustoja dirbti valstybei ir pradeda dirbti sau. Kitaip tariant, tai santykinės mokesčių naštos rodiklis, rodantis, kokią žmogaus sukuriama vertės dalį pasiima valdžia ir perskirsto per nacionalinį biudžetą ir nebiudžetinius fondus (Laisvės nuo mokesčių diena). Kadangi šis rodiklis gali būti skaičiuojamas pagal skirtingą metodologiją (pagal mokesčių pajamas arba išlaidas), tai siekiant tinkamai palyginti imami Instituto Économique Molinari laisvės nuo mokesčių dienos rodiklio duomenys, kurie yra pateikiami nuo 2011 m.

Migracijos srautus 2004 – 2017 m. geriausiai apibūdina emigrantų skaičiaus dinamikos 2004 – 2017 m. šalyse, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 m.

Taigi, įvardijus visus tyrime planuojamus analizuoti rodiklius reikia aptarti tyrimo eigą ir jo metodus.

3.3. Tyrimo metodologijos metodai ir eiga

Tyrimą sudarys dvi dalys tai: migracijos srautų ir socialinių-ekonominių rodiklių statistinė analizė šalyse, kurios į ES įstojo 2004 m., bei regresinės analizės socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams naujosiose ES šalyse rezultatai.

Migracijos srautų ir socialinių-ekonominių rodiklių statistinė analizė šalyse, įstojusiose į ES 2004 m.

Šio tyrimo dalyje bus pateikiamos 10 šalių: *Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Čekijos, Vengrijos, Slovėnijos, Slovakijos, Maltos ir Kipro* rodiklių iš praktinio ekonominių-socialinių rodiklių įtakos migracijos srautams modelio dinamikos 2004 – 2017 m. laikotarpyje. Taigi, bus atlikta *statistinė analizė šių rodiklių: emigrantų skaičiaus bei emigrantų skaičiaus 1000 gyventojų, nedarbo lygio, BVP 1 gyventojui to meto kainomis, Džini koeficiento, skurdo rizikos lygio, minimalaus bruto darbo užmokesčio, vidutinių pajamų bei laisvės nuo mokesčių dienos*. Socialinių – ekonominių rodiklių statistinė analizė bus atliekama pagal suskirstytas veiksmų grupes.

Regresinės analizės socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams šalyse, įstojusiose į ES 2004 m., rezultatai.

Remiantis atliktų tyrimų pavyzdžiu šiame darbe bus naudojamas regresinės analizės metodas. Kaip jau buvo minėta, Kumpikaitė ir Žičkutė (2013) straipsnyje regresijos analizės pagalba pristatė

svarbiausius veiksnius, kurie turi įtakos emigracijai Lietuvoje. Fihel, Kaczmarczyk, Okolski (2006) siekiant įvertinti ryšį tarp migracijos ir socialinių-ekonominių kintamųjų irgi naudojo regresijos metodą. Son ir Noja (2012) atliktas tyrimas, siekiant išsiaiškinti veiksnius, kurie turi įtakos migracijai Europos Sąjungoje, taip pat buvo paremtas regresinės analizės gautais rezultatais.

Taigi, galima pastebėti, kad regresijos modeliai yra plačiai naudojami moksliniuose tyrimuose norint išsiaiškinti ryšius tarp kintamųjų. Tiesinės regresijos modeliai taikoma tirti dažniausiai vieno priklausomo kintamojo ryšį su nepriklausomais kintamaisiais. Regresinės analizės tikslas yra surasti regresijos lygtį, geriausiai išreiškiančią priklausomo ir nepriklausomų kintamųjų ryšį (Fitzmaurice (2016), Gong, Pan, Xie (2019), Vaitkevičius, Saudargienė (2010), Pukėnas (2009)).

Tiesinės regresijos modelis, siejantis priklausomą kintamąjį Y su k nepriklausomais kintamaisiais $X_1, X_2, \dots, X_k$, (a, b_1, b_2, b_k – konstantos, e – atsitiktinė paklaida) yra išreiškiamas:

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_k X_k + e \text{ (Vaitkevičius, Saudargienė (2010))}$$

Šiuolaikinė statistika yra neatsiejama nuo kompiuterinės duomenų analizės, padedančios greitai ir efektyviai spręsti įvairius statistikos uždavinius, todėl atliekant tiesinės regresijos analizę bus naudojamas SPSS programinis paketas.

Nepaisant to, kad praktikoje naudojami ir netiesiniai tyrimo metodai, tačiau šio tyrimo metu bus taikoma daugialypė tiesinė regresinė analizė. Ji yra taikoma tada, kai nepriklausomų kintamųjų yra daugiau nei vienas.

Tyrimo metu, visų pirma, atrenkami ir į daugialypės tiesinės regresijos modelį įtraukiami tie kintamieji, kurie koreliuoja su priklausomu kintamuoju. Toliau programos pagalba atrenkami duomenys, kurie yra statistiškai reikšmingi modeliui ir sudaroma kiekvienos šalies tyrimo rezultatų lentelė. Tyrimo metu taip pat atkreipiamas dėmesys į regresinės analizės grėsmes:

1. Multikolinearumas, kai nepriklausomi kintamieji yra labai susiję, šis ryšys gali būti labai iškreiptas. Tai parodo VIF (angl. variance inflation index), kuris turi būti <4 arba tolerancija $>0,25$. Šią problemą galima išspręsti pašalinus vieną iš susijusių kintamųjų.
2. Liekamųjų paklaidų analizė. Liekamosios paklaidos turi būti nepriklausomos. Homoskedastiškumo prielaida - tam tikra duomenų tolygumo charakteristika.
3. Išskirtys. Sklaidos diagrama gali padėti išsiaiškinti, ar yra išskirčių (jei reikšmės didesnės nei 3,3 arba mažesnės negu -3,3).

Taigi, šioje tyrimo dalyje bus *sudaromos dešimties naujųjų ES šalių migracijos (emigrantų skaičiaus) kaip priklausomojo kintamojo ir statistiškai reikšmingų socialinių-ekonominių rodiklių (iš praktinio socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams modelio) kaip nepriklausomų kintamųjų daugialypės tiesinės regresijos lygtys.*

Sudarius lygtis bus galima:

1. palyginti kokie veiksniai/rodikliai ir kaip veikia skirtingų naujųjų ES šalių migracijos mastus;
2. sugrupuoti šalis pagal migracijai įtaką darančių veiksnių/rodiklių panašumus.

4. Socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimo rezultatai

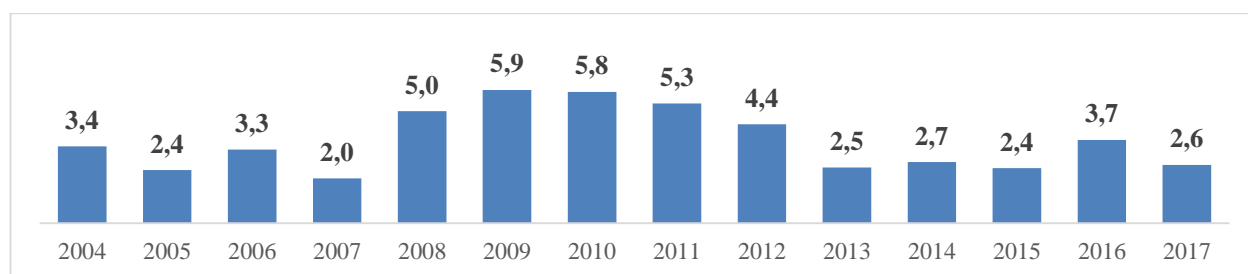
4.1. Migracijos srautų ir socialinių - ekonominių rodiklių statistinė analizė šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais

Remiantis tyrimo metodologija, visų pirma, reikia išanalizuoti migracijos srautų dinamikas ir socialinių – ekonominių rodiklių tendencijas naujosiose Europos Sąjungos šalyse.

Čekija

Emigrantų skaičiaus dinamika

Remiantis Eurostato duomenimis bendrasis emigrantų skaičius Čekijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. sumažėjo 21,5 proc. (žr. 1 priedą). Čekija viena iš nedaugelio šalių, kurioje emigrantų skaičius turėjo mažėjimo tendenciją. Iš diagramos (žr. 10 pav.) galima matyti, kad emigrantų skaičius 1000 gyventojų Čekijoje ženkliai išauga ekonominės krizės metais. 2004 m. 1000 Čekijos gyventojų teko 3,4 emigranto, o 2017 m. - 2,6 emigranto, šis rodiklis sumažėjo 24,3 proc.

10 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Čekijoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Šį veiksnių sudaro šie rodikliai: minimalus darbo užmokestis, vidutinės pajamos per mėnesį ir džini koeficientas.

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Čekijoje sumažėjo 10,9 proc. (žr. 2 priede.), tai reiškia šalyje mažėja pajamų nelygybė. Čekijos pajamų nelygybė yra viena mažiausių tarp naujųjų Europos Sąjungos šalių. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis išaugo nuo 211,0 Eur 2004 m. iki 419,9 Eur 2017 m., augimas siekia 99 proc. Čekijoje minimalus darbo užmokestis sumažėjo 2009 m. ir 2012 - 2013 m. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Čekijoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 91,9 proc. Šis rodiklis šalyje mažėjo 2010 m. ir 2013-2015 m. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Čekijos vidutinės pajamos yra daugiau nei 2 kartus mažesnės.

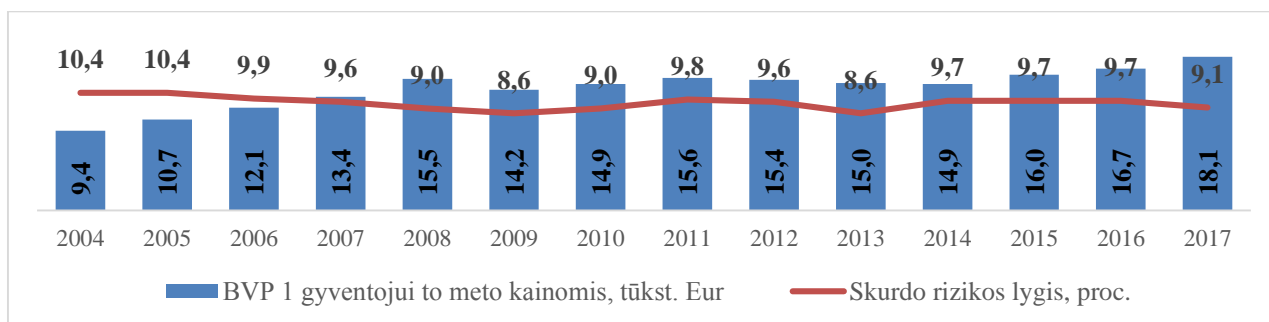
Šalies ekonominio išsivystymo lygis

Šį veiksnių sudaro šie rodikliai: BVP 1 gyventojui to meto kainomis ir skurdo rizikos lygis.

Iš diagramos galima matyti (žr. 11 pav.), kad nuo 9,4 tūkst. eur BVP 1 Čekijos gyventojui 2004 m. šis rodiklis išaugo iki 18,1 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 92,6 proc. BVP 1 gyventojui šalyje sumažėjo 2009 m. ir 2012-2014 m. laikotarpyje. Bendra rodiklio tendencija yra teigiama, tačiau lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Čekijos rodiklis yra beveik 2 kartus mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos lygio rodiklio tendencijas Čekijoje galima teigti, kad šis rodiklis yra pats mažiausias

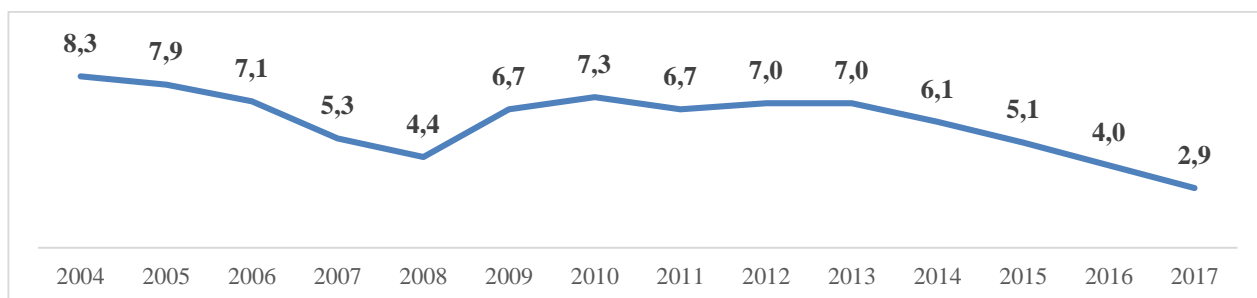
naujųjų ES šalių tarpe. Taigi, Čekijoje vos 9 proc. gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis sumažėjo 12,5 proc. Remiantis minėtais rodikliais galima daryti išvadą, kad Čekijos ekonominis išsivystymo lygis yra pakankamai aukštas lyginant naujųjų ES šalių kontekste.

11 pav. Čekijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Nedarbo lygis

Iš pateikto grafiko (žr. 12 pav.) matyti, kad Čekijoje 2017 m. nedarbas siekė vos 2,9 proc., tai reiškia vos 2,9 proc. šalies darbo jėgos buvo bedarbiai. Čekijoje nedarbas yra pats mažiausias lyginant su kitomis naujosiomis ES šalimis ir daugiau nei 2 kartus mažesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo 65,1 proc.

12 pav. Nedarbo lygis Čekijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

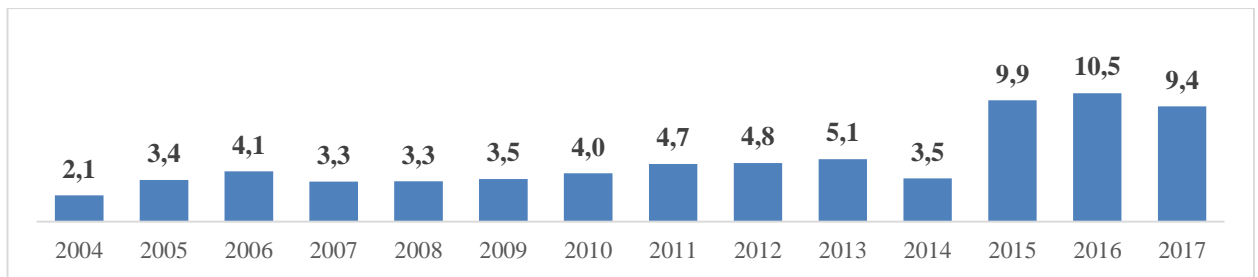
Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Čekijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 171 dieną, panašiai kaip ir daugelis naujųjų ES šalių gyventojų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 10 dienų.

Estija

Emigrantų skaičiaus dinamika

Remiantis Eurostato duomenimis bendrasis emigrantų skaičius Estijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo 4 kartus (žr. 1 priedą). Lyginant naujųjų Europos Sąjungos šalių kontekste emigrantų skaičius tenkantis 1000 gyventojų Estijoje nuo 2015 m. gali būti vertinamas kaip pakankamai aukštas. Iš diagramos (žr. 13 pav.) galima matyti, kad emigrantų skaičius 1000 gyventojų Estijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. ženkliai išaugo - 2004 m. 1000 Estijos gyventojų teko 2,1 emigranto, o 2017 m. – 9,4 emigranto, augimas siekia net 337 proc.

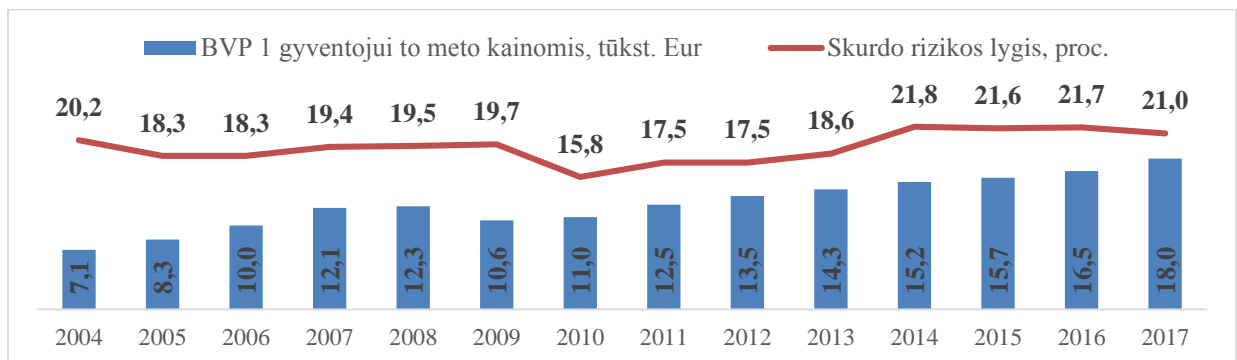
13 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Estijoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Estijoje sumažėjo 15,5 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje mažėja pajamų nelygybė. Estijos pajamų nelygybė yra pakankamai didelė lyginant naujų Europos Sąjungos šalių tarpe. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis beveik kasmet palaipsniui didėja ir per visą analizuojamą laikotarpį išaugo beveik 3 kartus: nuo 158,5 Eur 2004 m. iki 470,0 Eur 2017 m.. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Estijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo 228,8 proc. Šis rodiklis šalyje mažėjo 2010 – 2011 m., tikėtina tokioms neigiamoms tendencijoms įtakos turėjo ekonominė krizė. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Estijos vidutinės pajamos yra 1,8 karto mažesnės.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

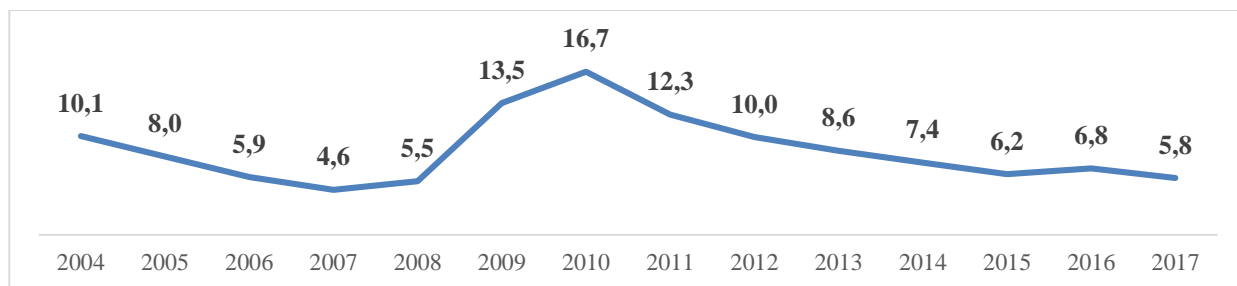
Iš diagramos matyti (žr. 14 pav.), kad nuo 7,1 tūkst. eur BVP 1 Estijos gyventojui 2004 m. šis rodiklis išaugo iki 18,0 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 153,5 proc. BVP 1 gyventojui šalyje sumažėjo 2009 m. Bendra rodiklio tendencija yra teigiama, tačiau lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Estijos BVP 1 gyventojui rodiklis yra beveik 2 kartus mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Estijoje pastebėta, kad šis rodiklis yra vienas iš aukštesnių lyginant naujų ES šalių tarpe. Estijoje daugiau nei penktadalis gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis išaugo 4 proc.

14 pav. Estijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Estijoje matyti (žr. 15 pav.), kad jis ženkliai išauga pokriziniais metais. Estijoje 2017 m. nedarbas siekė 5,8 proc. ir tai reiškia, kad 5,8 proc. šalies darbo jėgos - bedarbiai. Estijoje nedarbas yra 1,8 procentiniais punktais mažesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo 42,6 proc.

15 pav. Nedarbo lygis Estijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

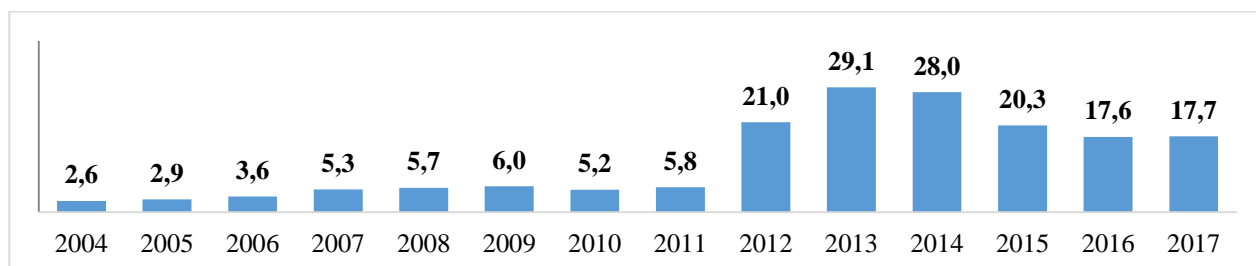
Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Estijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 160 dienų, panašiai kaip ir daugelis naujų ES šalių gyventojų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams sumažėjo 2 dienomis.

Kipras

Emigrantų skaičiaus dinamika

Pagal Eurostato duomenis bendrasis emigrantų skaičius Kipre nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo beveik 8 kartus (žr. 1 priedą). Galima atkreipti dėmesį į tai, kad Kipre emigracija ženkliai išauga 2012 – 2013 m. laikotarpyje. Lyginant naujų Europos Sąjungos šalių kontekste Kipro emigrantų skaičius tenkantis 1000 gyventojų yra pats aukščiausias. Iš diagramos (žr. 16 pav.) matyti, kad emigrantų skaičius 1000 gyventojų Kipre nuo 2004 m. iki 2017 m. išauga beveik 7 kartus - 2004 m. 1000 Kipro gyventojų teko 2,6 emigranto, o 2017 m. – 17,7 emigranto.

16 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Kipre 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

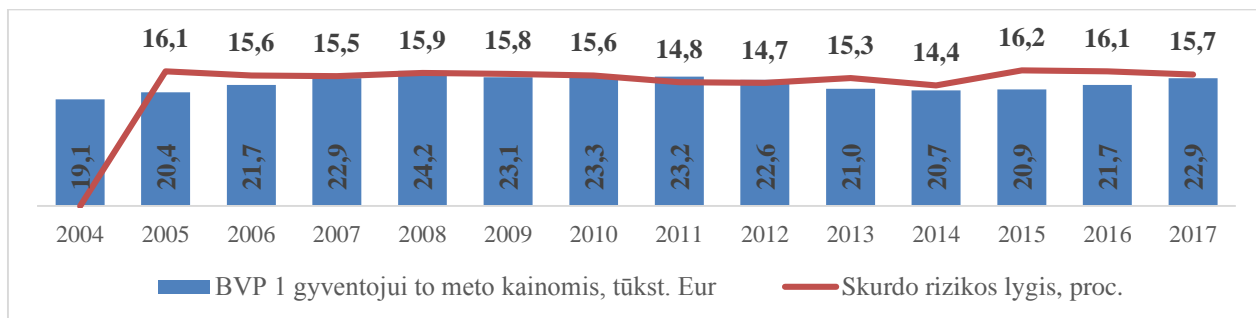
Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. Kipro džini indeksas išauga vos 2,3 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje nežymiai padidėjo pajamų nelygybė. Ieškant minimalaus darbo užmokesčio duomenų pastebėta, kad Kipras yra viena iš nedaugelio šalių, kurioje nėra taikoma minimali alga, tačiau yra nustatyta, kad bent 870 Eur per mėnesį turi gauti parduotuvių pardavėjai, slaugytojų padėjėjai, tarnautojai, kirpėjai ir vaikų darželio auklėtojų padėjėjai. Minėtiems darbuotojams po 6 mėnesių atlyginimas turi pakilti iki 924 Eur per mėnesį. Kipre minimalus darbo užmokestis prieglobsčio prašytojams, dirbantiems nekvalifikuotiems darbuotojams žemės ūkio sektoriuje, yra 425 Eur su apgyvendinimu ir maitinimu. Kvalifikuotų žemės ūkio sektoriaus darbuotojų minimalus darbo užmokestis yra 767 EUR be apgyvendinimo ir maitinimo (Cyprus minimum wage rate 2019). Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Kipre nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo

14,3 proc. Lyginant naujųjų Europos Sąjungos šalių kontekste vidutinės pajamos per mėnesį Kipre yra pačios didžiausios. Gyventojų vidutinės pajamos nuo 2012 m. iki 2016 m. turėjo tendenciją mažėti. Kipro vidutinės pajamos yra labai arti Europos Sąjungos vidurkio.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

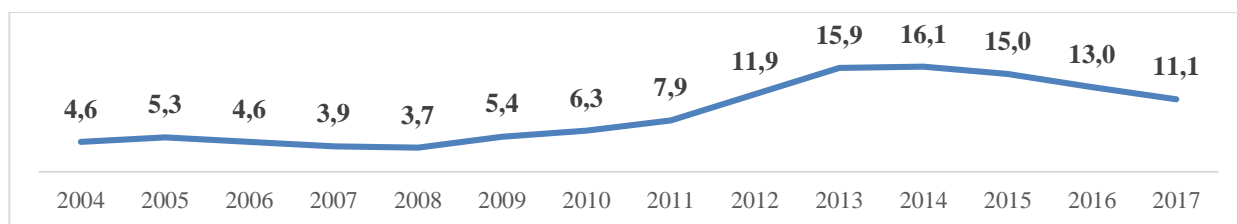
Iš diagramos matyti (žr. 17 pav.), kad nuo 19,1 tūkst. eur BVP 1 Kipro gyventojui 2004 m. šis rodiklis išaugo iki 22,9 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 19,9 proc. Lyginant naujųjų Europos Sąjungos šalių kontekste Kipro BVP rodiklis 1000 gyventojų yra vienas didžiausių. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Kipre pastebėta, kad šalyje 15,7 proc. gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis sumažėjo 2,5 proc.

17 pav. Kipro ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Kipre matyti (žr. 18 pav.), kad jis auga nuo 2008 m. iki 2014 m. Kipre 2017 m. nedarbas siekė 11,1 proc. ir šis rodiklis pats didžiausias tarp naujųjų ES šalių. Kipre nedarbas yra net 3,5 procentiniais punktais didesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje išaugo 141,3 proc.

18 pav. Nedarbo lygis Kipre, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Mokesčių sistema

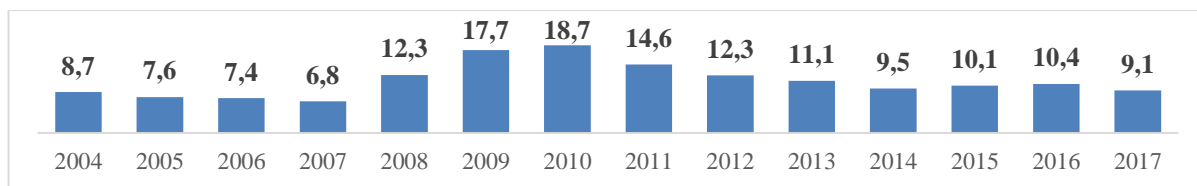
Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Kipro gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 86 dienas ir šis rodiklis yra pats mažiausias naujųjų ES šalių tarpe. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 14 dienų.

Latvija

Emigrantų skaičiaus dinamika

Remiantis Eurostato duomenimis bendrasis emigrantų skaičius Latvijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. sumažėjo 12,1 proc. (žr. 1 priedą). Latvija viena iš nedaugelio šalių, kurioje emigrantų skaičius turėjo

mažėjimo tendenciją. Iš diagramos (žr. 19 pav.) matyti, kad emigrantų skaičius 1000 gyventojų Latvijoje ženkliai išauga ekonominės krizės metais ir po jos. 2004 m. 1000 Latvijos gyventojų teko 8,7 emigranto, o 2017 m. – 9,1 emigranto, šis rodiklis išaugo 4,5 proc.

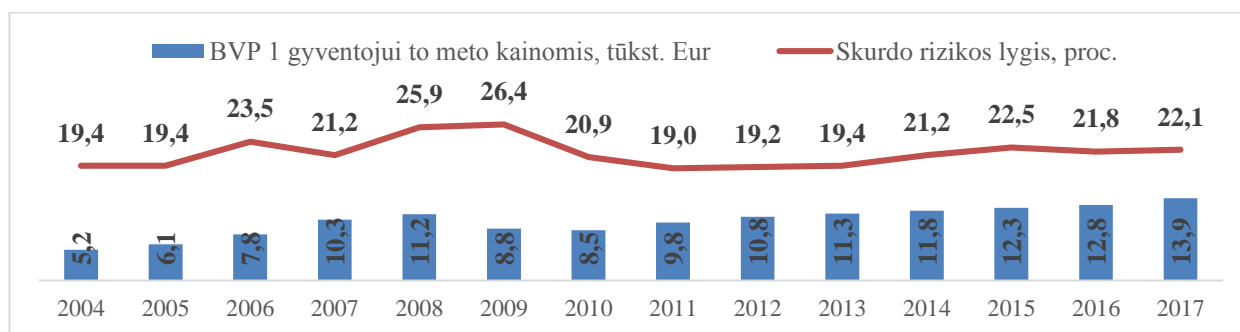
19 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Latvijoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Latvijoje sumažėjo 5,2 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje mažėja pajamų nelygybė. Latvijos pajamų nelygybė yra viena didžiausių naujųjų Europos Sąjungos šalių tarpe. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis beveik kasmet palaipsniui didėja ir per visą analizuojamą laikotarpį išaugo daugiau nei 3 kartus: nuo 121,8 Eur 2004 m. iki 380,0 Eur 2017 m. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Latvijoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 205,2 proc. Šis rodiklis šalyje sumažėjo 2010 – 2011 m., tokioms neigiamoms tendencijoms įtakos turėjo ekonominė krizė. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Latvijos vidutinės pajamos yra beveik 2,5 karto mažesnės.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

Iš diagramos matyti (žr. 20 pav.), kad nuo 5,2 tūkst. eur BVP 1 Latvijos gyventojui 2004 m. šis rodiklis išaugo iki 13,9 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 167,3 proc. BVP 1 gyventojui šalyje sumažėjo 2009-2010 m. Bendra rodiklio tendencija yra teigiama, tačiau lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Latvijos BVP 1 gyventojui rodiklis yra daugiau nei 2 kartus mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Latvijoje pastebėta, kad šis rodiklis yra vienas aukščiausių lyginant naujųjų ES šalių kontekste. Latvijoje daugiau nei penktadalis gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis išaugo 13,9 proc. Remiantis minėtais rodikliais ir lyginant naujųjų ES šalių tarpe Latvijos ekonominis išsivystymo lygis būtų vertinamas pakankamai prastai.

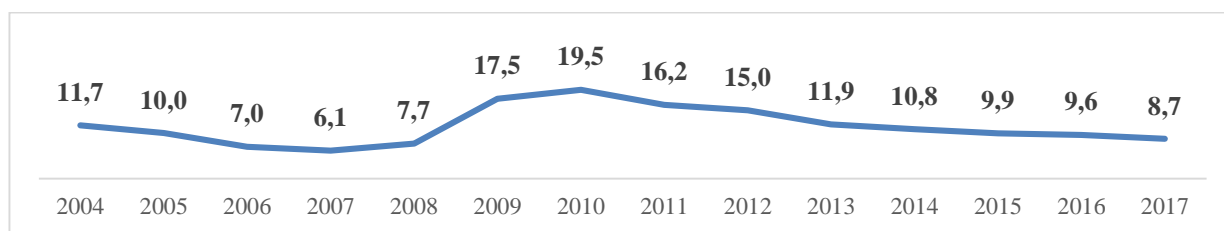

20 pav. Latvijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Latvijoje matyti (žr. 21 pav.), kad jis ženkliai išauga pokriziniais metais. Latvijoje 2017 m. nedarbas siekė 8,7 proc. Nedarbas Latvijoje yra vienas didžiausių tarp naujųjų ES

šalių. Latvijoje nedarbas yra net 1,1 procentinio punkto didesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo 25,6 proc.

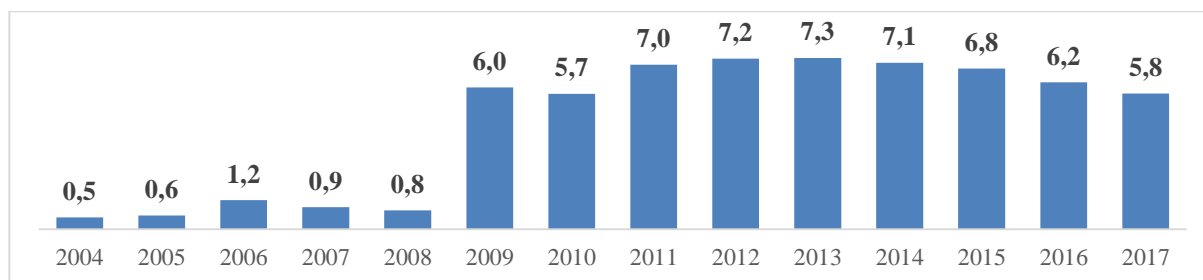
21 pav. Nedarbo lygis Latvijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Latvijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 171 dieną, panašiai kaip ir daugelis naujųjų ES šalių gyventojų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams sumažėjo 2 dienomis.

Lenkija

Emigrantų skaičiaus dinamika

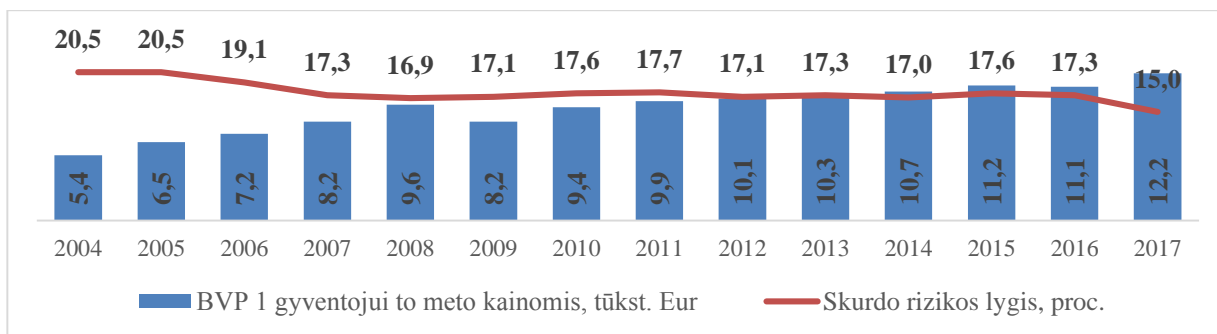
22 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Lenkijoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą(2019))

Remiantis Eurostato duomenimis bendrasis emigrantų skaičius Lenkijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo beveik 12 kartų (žr. 1 priedą). Pastebima, kad Lenkijoje emigracija ženkliai išauga 2009 m. Dėl didelio gyventojų skaičiaus emigrantų skaičius tenkantis 1000 gyventojų Lenkijoje nėra aukštas. Iš diagramos (žr. 22 pav.) matyti, kad emigrantų skaičius 1000 gyventojų Lenkijoje ženkliai išauga ekonominės krizės metais. 2004 m. 1000 Lenkijos gyventojų teko 0,5 emigranto, o 2017 m. – 5,8 emigranto, šis rodiklis išaugo 11,6 karto.

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Lenkijoje sumažėjo 17,5 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje mažėja pajamų nelygybė. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis beveik kasmet palaipsniui didėja (sumažėjo 2009 m. ir 2016 m.) ir per visą analizuojamą laikotarpį išaugo 2,6 karto: nuo 182,2 Eur 2004 m. iki 473,3 Eur 2017 m.. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Lenkijoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 125,2 proc. Dėl ekonominės krizės šis rodiklis šalyje sumažėjo 2010 m. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Lenkijos vidutinės pajamos yra beveik 2,8 karto mažesnės.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

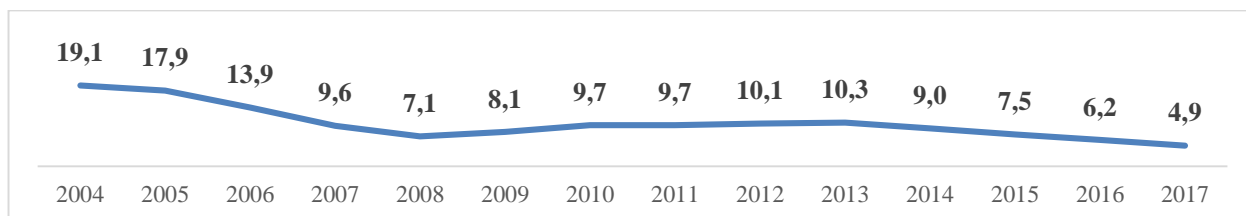

23 pav. Lenkijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Iš diagramos matyti (žr. 23 pav.), kad nuo 5,4 tūkst. eur BVP 1 Lenkijos gyventojui 2004 m. šis rodiklis išaugo iki 12,2 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 125,9 proc. Bendra rodiklio tendencija yra teigiama, tačiau lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Lenkijos BVP 1 gyventojui rodiklis yra 2,5 karto mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Lenkijoje pastebėta, kad net 15,0 proc. šalies gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis sumažėjo 26,8 proc.

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Lenkijoje matyti (žr. 24 pav.), kad jis 2017 m. siekė 4,9 proc. Nedarbas Lenkijoje yra net 2,7 procentinio punkto mažesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo net 74,3 proc.

24 pav. Nedarbo lygis Lenkijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

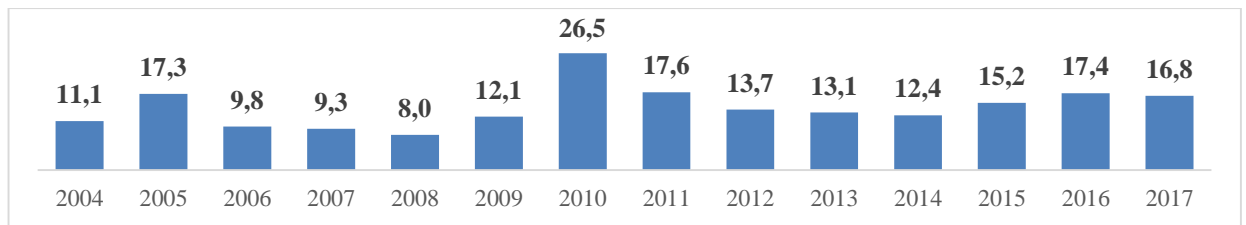
Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Lenkijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 165 dienas, panašiai kaip ir daugelis naujųjų ES šalių gyventojų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 7 dienomis.

Lietuva

Emigrantų skaičiaus dinamika

Pagal Eurostato duomenis bendrasis emigrantų skaičius Lietuvoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo 27, 2 proc. (žr. 1 priedą). Emigracija Lietuvoje ženkliai išauga 2010 m. Lyginant naujųjų Europos Sąjungos šalių kontekste Lietuvos emigrantų skaičius tenkantis 1000 gyventojų yra vienas aukščiausių. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Lietuvoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo 51,8 proc. - 2004 m. 1000 Lietuvos gyventojų teko 11,1 emigranto (žr. 25 pav.), o 2017 m. – 16,8 emigranto.

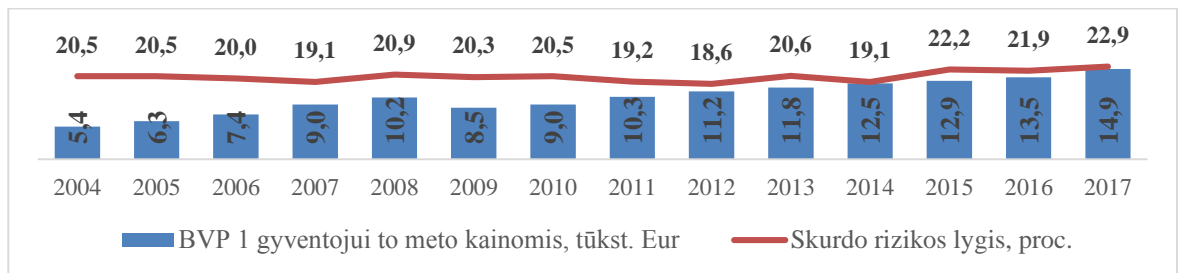
25 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Lietuvoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą(2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Lietuvoje padidėjo 1,6 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje nežymiai išaugo pajamų nelygybė. Lyginant tarp naujųjų Europos Sąjungos šalių pajamų nelygybė Lietuvoje yra didžiausia. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis palaipsniui didėja ir per visą analizuojamą laikotarpį išaugo 162,4 proc.: nuo 144,8 Eur 2004 m. iki 380,0 Eur 2017 m. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Lietuvoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo beveik 3 kartus. Šis rodiklis šalyje sumažėjo 2010 – 2011 m. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Lietuvos vidutinės pajamos yra beveik 2,6 karto mažesnės.

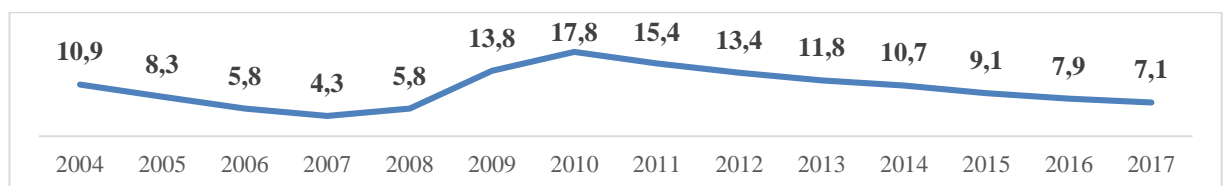
Šalies ekonominio išsivystymo lygis

Iš diagramos matyti (žr. 26 pav.), kad nuo 5,4 tūkst. eur BVP 1 Lietuvos gyventojui 2004 m. šis rodiklis išaugo iki 14,9 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 175,9 proc. BVP 1 gyventojui šalyje sumažėjo 2009 m. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Lietuvos BVP 1 gyventojui rodiklis yra daugiau nei 2 kartus mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Lietuvoje pastebėta, kad šis rodiklis yra aukščiausias naujųjų ES šalių tarpe. Lietuvoje daugiau nei penktadalis gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis išaugo 11,7 proc. Remiantis minėtais rodikliais ir lyginant naujųjų ES šalių tarpe Lietuvos ekonominis išsivystymo lygis būtų vertinamas prastai.

26 pav. Lietuvos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Nedarbo lygis

27 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Kalbant apie nedarbą Lietuvoje matyti (žr. 27 pav.), kad jis 2017 m. siekė 7,1 proc. Nedarbas Lietuvoje yra 0,5 procentinio punkto mažesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo 34,9 proc.

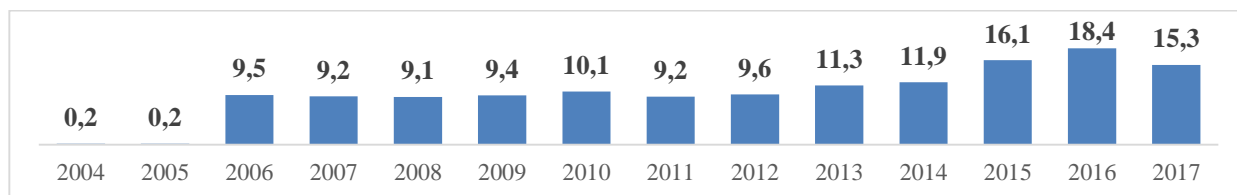
Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Lietuvos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 171 dieną, panašiai kaip ir daugelis naujųjų ES šalių gyventojų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 1 diena.

Malta

Emigrantų skaičiaus dinamika

Remiantis Maltos statistikos portalo duomenimis 2004 m. ir 2005 m. į Maltą atvyko tik po 70 žmonių, todėl bendrasis emigrantų skaičius Maltoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo 100 kartų ir 2017 m. siekė 7020 (žr. 1 priedą). Galima daryti prielaidą, kad šalyje tiksli emigracijos statistika pradėta vykdyti nuo 2006 m. Emigracija Maltoje suintensyvėja 2013 m. – 2016 m. laikotarpyje. Lyginant naujųjų Europos Sąjungos šalių kontekste Maltos emigrantų skaičius tenkantis 1000 gyventojų yra vienas aukščiausių. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Maltoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo 76,5 karto (žr. 28 pav.).

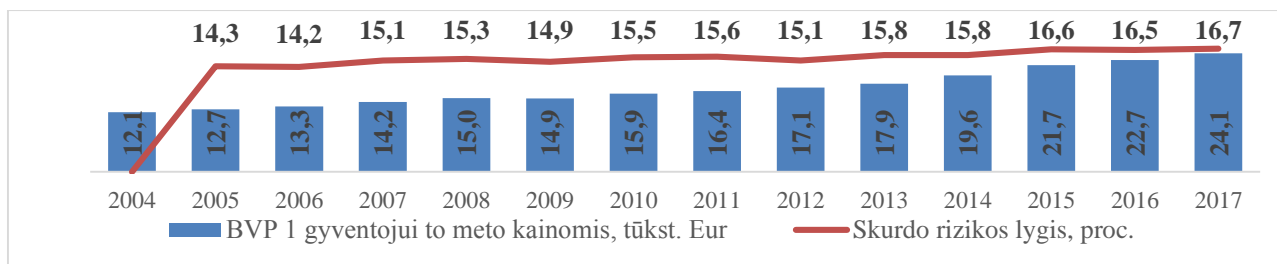
28 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Maltoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2005 m. iki 2017 m. Maltos džini indeksas išaugo 4,4 proc. (žr. 2 priede). Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis palaipsniui didėja ir per visą analizuojamą laikotarpį išaugo 34,3 proc.: nuo 547,7 Eur 2004 m. iki 735,6 Eur 2017 m. Minimalus darbo užmokestis Maltoje yra vienas didžiausių naujųjų ES šalių tarpe. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Maltoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 69,7 proc. Lyginant naujųjų Europos Sąjungos šalių kontekste vidutinės pajamos per mėnesį Maltoje yra vienos didžiausių. Maltos vidutinės pajamos yra labai arti Europos Sąjungos vidurkio.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

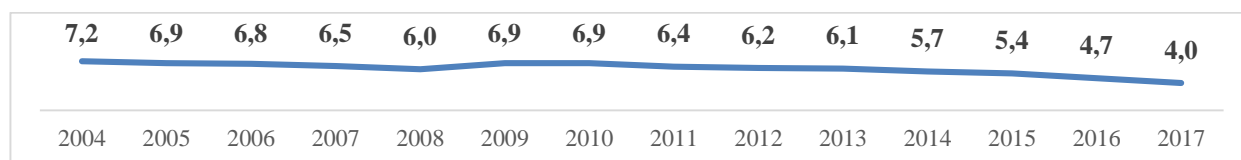
Iš diagramos matyti (žr. 29 pav.), kad nuo 12,1 tūkst. eur BVP 1 gyventojui 2004 m. šis rodiklis Maltoje išaugo iki 24,1 tūkst. Eur 2017 m., augimas siekia 99,2 proc. Maltos BVP rodiklis 1000 gyventojų yra didžiausias naujųjų Europos Sąjungos šalių tarpe. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Maltoje pastebėta, kad šalyje 16,7 proc. gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis sumažėjo 26,8 proc.

29 pav. Maltos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Maltoje matyti (žr. 30 pav.), kad jis beveik kasmet palaipsniui mažėja ir nuo 2004 m. iki 2017 m. sumažėjo 44,4 proc. Maltoje 2017 m. nedarbas siekė vos 4,0 proc. ir šis rodiklis vienas mažiausių lyginant su kitomis naujosiomis ES šalimis. Nedarbas Maltoje yra net 3,6 procentiniais punktais mažesnis nei ES vidurkis.

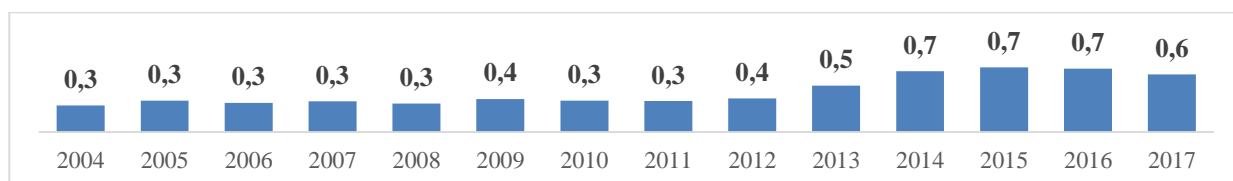
30 pav. Nedarbo lygis Maltoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Maltos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 109 dienas ir šis rodiklis yra vienas mažiausių naujųjų ES šalių tarpe. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 3 dienomis.

Slovakija

Emigrantų skaičiaus dinamika

31 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Slovakijoje 2004–2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Remiantis Eurostato duomenimis bendrasis emigrantų skaičius Slovakijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo daugiau nei 2 kartus (žr. 1 priedą). Iš diagramos (žr. 31 pav.) galima matyti, kad emigrantų skaičius 1000 gyventojų Slovakijoje nesiekia 1 ir šis rodiklis yra pats mažiausias naujųjų ES šalių tarpe. 2004 m. 1000 Slovakijos gyventojų teko 0,3 emigranto, o 2017 m. - 0,6 emigranto. Nepaisant to, kad Slovakijoje emigracijos mastai yra labai maži, tačiau per analizuojamą laikotarpį jie išaugo.

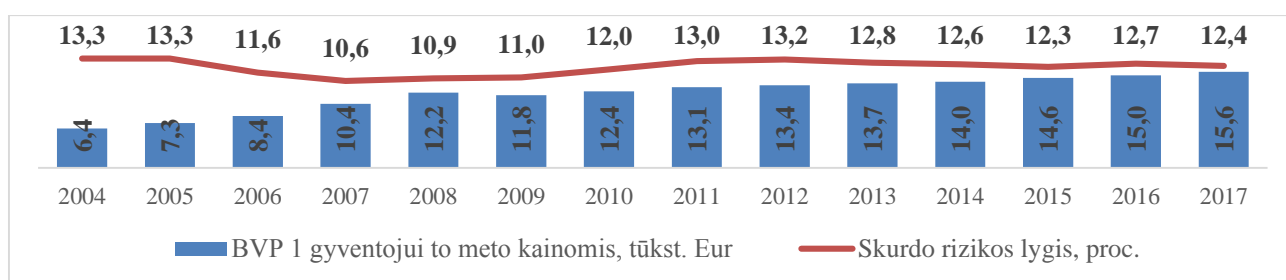
Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Slovakijoje sumažėjo 14,4 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje mažėja pajamų nelygybė. Slovakijoje

yra mažiausia pajamų nelygė tarp naujų Europos Sąjungos šalių. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis išaugo beveik 3 kartus: nuo 152,5 Eur 2004 m. iki 435,0 Eur 2017 m. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Slovakijoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 140,5 proc. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Slovakijoje vidutinės pajamos yra daugiau nei 2 kartus mažesnės.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

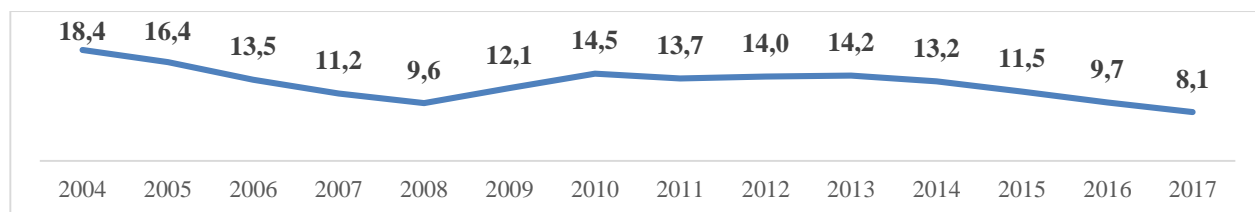
Iš diagramos galima matyti (žr. 32 pav.), kad nuo 6,4 tūkst. eur BVP 1 gyventojui 2004 m. šis rodiklis Slovakijoje išaugo 2,4 karto iki 15,6 tūkst. Eur 2017 m. BVP 1 gyventojui šalyje sumažėjo kriziniais metais. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Slovakijos BVP 1 gyventojui rodiklis yra beveik 2 kartus mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos lygio rodiklio tendencijas Slovakijoje galima teigti, kad šis rodiklis yra vienas mažiausių tarp analizuojamų šalių. Slovakijoje 12,4 proc. gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis sumažėjo 6,8 proc.

32 pav. Slovakijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Slovakijoje galima teigti (žr. 33 pav.), kad jis 2017 m. siekė 8,1 proc. Nedarbas Slovakijoje yra 0,5 procentinio punkto didesnis nei ES vidurkis. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo 56,0 proc.

33 pav. Nedarbo lygis Slovakijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Mokesčių sistema

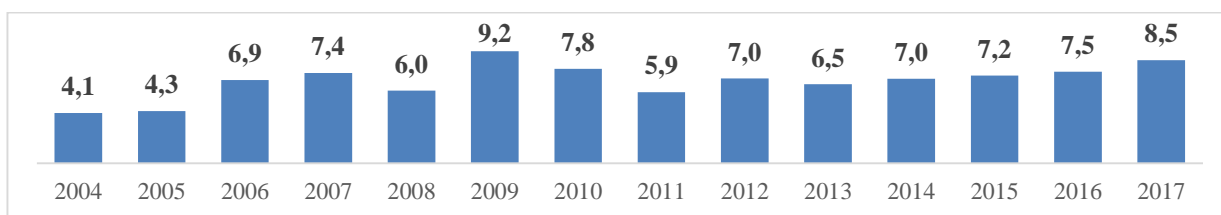
Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Slovakijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 171 dieną, panašiai kaip daugelis naujų ES šalių gyventojų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 5 dienomis.

Slovėnija

Emigrantų skaičiaus dinamika

Remiantis Eurostato duomenimis bendrasis emigrantų skaičius Slovėnijoje nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo daugiau nei 2 kartus (žr. 1 priedą). Iš diagramos (žr. 34 pav.) galima matyti, kad emigracija

Slovėnijoje suintensyvėja 2009 m. 2004 m. 1000 Slovėnijos gyventojų teko 4,1 emigranto, o 2017 m. – jau 8,5 emigranto.

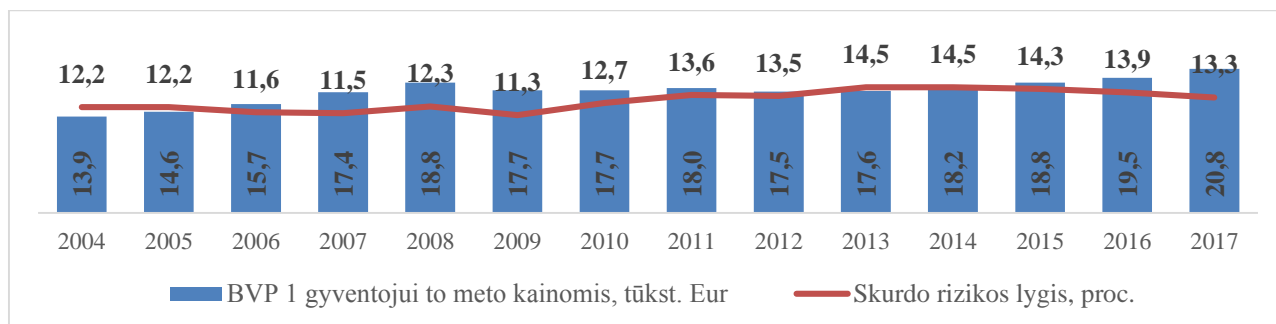
34 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Slovėnijoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Slovėnijoje sumažėjo 4,4 proc. (žr. 2 priede). Slovėnijoje yra viena mažiausių pajamų nelygybių lyginant tarp naujųjų ES šalių. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas pastebėta, kad jis išaugo 73,3 proc. Lyginant tarp naujųjų ES šalių Slovėnijoje minimalus darbo užmokestis yra pats didžiausias. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Slovėnijoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 42,2 proc.

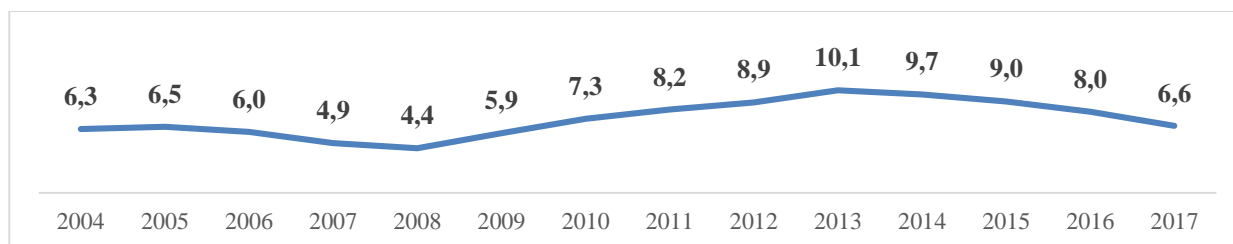
Šalies ekonominio išsivystymo lygis

Iš diagramos galima matyti (žr. 35 pav.), kad nuo 13,9 tūkst. eur BVP 1 gyventojui 2004 m. šis rodiklis Slovėnijoje išaugo 49,6 proc. ir 2017 m. siekė 20,8 tūkst. Eur. Analizuojant skurdo rizikos lygio rodiklio tendencijas Slovėnijoje pastebėta, kad šis rodiklis yra vienas mažiausių tarp analizuojamų šalių. Slovėnijoje 2017 m. 13,3 proc. gyventojų buvo žemiau skurdo rizikos ribos. Per visą analizuojamą laikotarpį rodiklis nežymiai padidėjo – vos 9 proc.

35 pav. Slovėnijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Nedarbo lygis

36 pav. Nedarbo lygis Slovėnijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Kalbant apie nedarbą Slovėnijoje, (žr. 36 pav.), tai jis nuo 2004 m. iki 2017 m. padidėjo 4,8 proc. 2017 m. šalyje nedarbas siekė 6,6 proc. Nedarbas Slovėnijoje yra 0,6 procentinio punkto mažesnis nei ES vidurkis.

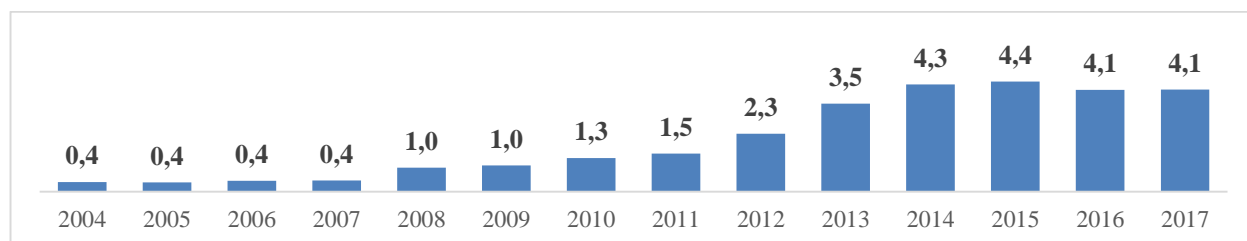
Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Slovėnijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 160 dienų. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams padidėjo 9 dienomis.

Vengrija

Emigrantų skaičiaus dinamika

Remiantis Eurostato duomenimis emigracija Vengrijoje palaipsniui augdama nuo 2004 m. iki 2017 m. išaugo daugiau nei 10 kartų (žr. 1 priedą). Iš diagramos (žr. 37 pav.) matyti, kad 2004 m. 1000 Vengrijos gyventojų teko 0,4 emigranto, o 2017 m. – jau 4,1 emigranto. Nepaisant to, kad Vengrijoje emigracijos mastai yra maži, tačiau per analizuojamą laikotarpį jie ženkliai išaugo.

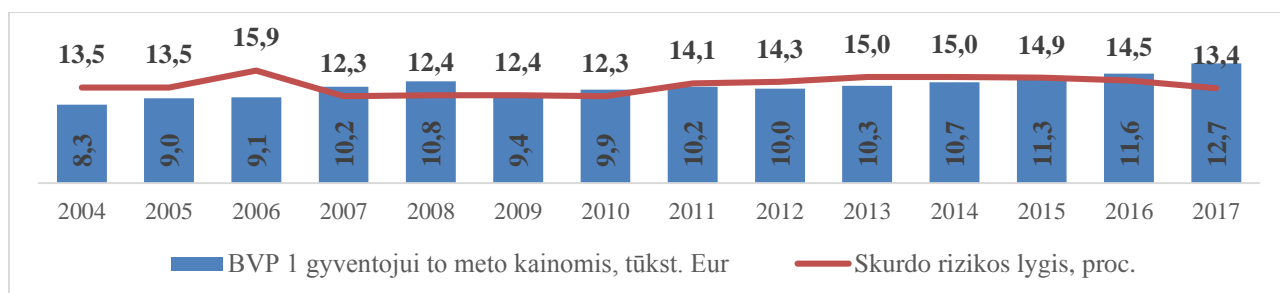

37 pav. Emigrantų skaičius 1000 gyventojų Vengrijoje 2004 – 2017 m. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė

Remiantis Eurostato ir pasaulio banko duomenimis nuo 2004 m. iki 2017 m. džini indeksas Vengrijoje sumažėjo 6 proc. (žr. 2 priede), tai reiškia šalyje sumažėjo pajamų nelygybė. Analizuojant minimalaus darbo užmokesčio tendencijas Vengrijoje pastebėta, kad jis išaugo 95,9 proc.: nuo 210,7 Eur 2004 m. iki 412,7 Eur 2017 m. Na, o vidutinės pajamos per mėnesį Vengrijoje nuo 2005 m. iki 2017 m. išaugo 43,0 proc. Vengrijoje gyventojai gauna mažiausias pajamas lyginant tarp naujųjų ES šalių. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Vengrijoje vidutinės pajamos yra daugiau nei 3 kartus mažesnės.

Šalies ekonominio išsivystymo lygis

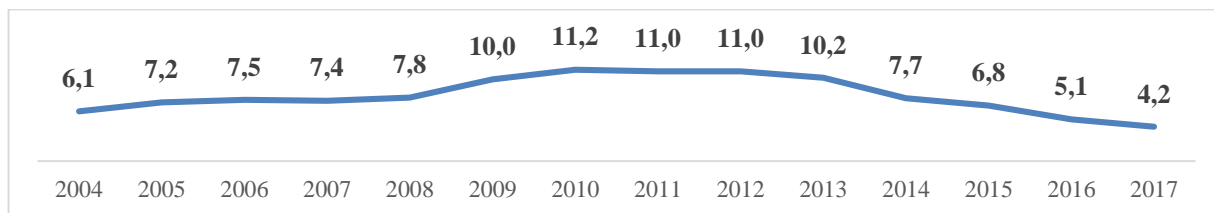

38 pav. Vengrijos ekonominio išsivystymo lygis (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką(2019))

Iš diagramos matyti (žr. 38 pav.), kad nuo 8,3 tūkst. eur BVP 1 gyventojui 2004 m. šis rodiklis Vengrijoje išaugo 53 proc. ir 2017 m. siekė 12,7 tūkst. Eur. Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu Vengrijos BVP 1 gyventojui rodiklis yra daugiau nei 2 kartus mažesnis. Analizuojant skurdo rizikos rodiklio tendencijas Vengrijoje pastebėta, kad šis rodiklis nuo 2004 m. iki 2017 m. sumažėjo vos 0,7 proc. Vengrijoje 13,4 proc. gyventojų yra žemiau skurdo rizikos ribos.

Nedarbo lygis

Kalbant apie nedarbą Vengrijoje matyti (žr. 39 pav.), kad jis 2017 m. siekė tik 4,2 proc. Nuo 2004 m. iki 2017 m. nedarbas šalyje sumažėjo 31,1 proc. Nedarbas Vengrijoje net 3,4 procentinio punkto mažesnis nei ES vidurkis.

39 pav. Nedarbo lygis Vengrijoje, proc. (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

Mokesčių sistema

Remiantis Instituto Économique Molinari Rogers ir Philippe 2011 – 2017 m. ataskaitų duomenimis (žr. 3 priedą) Vengrijos gyventojai dėl mokesčių turi dirbti net 186 dienas, ilgiausiai lyginant su naujųjų ES šalių gyventojais. Nuo 2011 m. iki 2017 m. mokesčių našta šalies gyventojams sumažėjo net 24 dienomis.

Apibendrinimas

Apibendrinant atliktą statistinę analizę galima teigti, kad emigracija nuo 2004 m. iki 2017 m. ženkliai išauga Maltoje, Lenkijoje, Vengrijoje ir Kipre. Didžiausi emigracijos mastai užfiksuoti Kipre, Lietuvoje ir Maltoje. Analizuojant pajamų nelygybės dinamikas pastebėta, kad ji išaugo Kipre, Lietuvoje ir Maltoje. Didžiausia pajamų nelygybė yra Lietuvoje ir Latvijoje. Kalbant apie darbo užmokesčio skirtumus pastebėta, kad minimalus darbo užmokestis didėja visose naujosiose ES šalyse, tačiau mažiausias jis yra Lietuvoje ir Latvijoje. Didėjimo tendencija pastebėta ir analizuojant vidutinių pajamų per mėnesį dinamikas. Daugiausiai uždirba Kipro, Maltos ir Slovėnijos gyventojai. Vienas iš svarbiausių rodiklių nusakančių šalies ekonominio išsivystymo lygį yra BVP 1 gyventojui rodiklis. Didžiausi rodiklio augimo tempai užfiksuoti Lietuvoje ir Latvijoje, o daugiausiai BVP vienas šalies gyventojas sukuria Maltoje ir Kipre. Kalbant apie skurdą šalyse pastebėta, kad didžiausias skurdo rizikos lygis yra Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, o didžiausi augimo tempai – Maltoje, Lietuvoje ir Latvijoje. Atlikus nedarbo lygio rodiklio statistinę analizę pastebėta, kad didelis nedarbas, viršijantis ES vidurkį, yra Kipre, Latvijoje ir Slovakijoje. Per analizuojamą laikotarpį nedarbas ženkliai išaugo Kipre. Ir galiausiai, mažiausia mokesčių našta slegia Kipro darbuotojus, o didžiausia – Vengrijoje. Vidutiniškai naujųjų ES šalių gyventojai dėl mokesčių turi dirbti 160 – 170 dienų. Analizuojant rodiklius pastebėta, kad neigiamos jų tendencijos fiksuojamos kriziniais arba pokriziniais metais. Ekonomiškai silpniausios tarp analizuojamų šalių yra Baltijos šalys. Atlikus socialinių – ekonominių rodiklių ir migracijos srautų statistinę analizę šalyse, įstojusiose į ES 2004

m., reikia atlikti tiesinę regresinę minėtų rodiklių įtakos emigracijai analizę siekiant išsiaiškinti migracijos srautų kitimui statistiškai reikšmingus kintamuosius.

4.2. Regresinės analizės socialinių - ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais, rezultatai

Remiantis tyrimo metodologija, galiausiai, reikia atlikti regresinę socialinių - ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams analizę šalyse, įstojusiose į ES 2004 metais. Regresinės analizės tyrime rezultatai aiškinami su 95 proc. tikimybe (reikšmingumo lygmuo 0,05).

Kaip jau buvo minėta metodologijoje, atrenkami ir į modelį įtraukiami tie kintamieji, kurie koreliuoja su priklausomu kintamuoju. Programos pagalba atrenkami duomenys, kurie yra statistiškai reikšmingi modeliui ir sudaroma kiekvienos šalies tyrimo rezultatų lentelė. Galiausiai, tenkinant visas prielaidas: multikolinearumas, išskirstys ir standartizuotų paklaidų sklaida, sudaromos daugialypės tiesinės regresijos lygtys.

Čekija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 4-ame priede) nustatyta, kad nei vienas kintamasis statistiškai reikšmingai nekoreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Čekijoje), todėl daugialypės tiesinės regresijos modelis nesudaromas.

Estija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 5-ame priede) nustatyta, kad BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis ir vidutinės pajamos per mėnesį statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Estijoje), todėl yra sudaromas daugialypės regresijos modelis.

13 lentelė. Estijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-2622,569	0,184	0,699	-	0,000
Minimalus darbo užmokestis	31,945	0,000		1,000	

SPSS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 5-ame priede: iš modelio po viena šalinti kintamieji, kurių p (Sig.) reikšmė buvo pati didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas (p₂=0,000) (žr. 13 lent.) su kintamuoju – minimalus darbo užmokestis (p₁=0,000), todėl sudaroma lygtis tik iš vieno kintamojo ir konstantos (konstanta paliekama modelyje net tada, kai jos $p > 0,05$). Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 69,9 proc. Estijos emigracijos dispersijos.

Remiantis pateikta lentele matyti, kad VIF<4, tai reiškia multikolinearumo nėra. Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 5-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų reikšmių normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra.

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomo kintamojo ryšį:

$$y = - 2622,569 + 31,945 * x, \text{ kur } x - \text{Estijos minimalus darbo užmokestis}$$

Kipras

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 6-ame priede) nustatyta, kad džini koeficientas ir nedarbo lygis statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Kipre), todėl yra sudaromas daugialypės regresijos modelis.

SSPS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 6-ame priede: iš modelio pašalintas kintamasis, kurio p (Sig.) reikšmė buvo didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas ($p_2=0,000$) (žr. 14 lent.) su kintamuoju – nedarbo lygis ($p_1=0,000$), todėl sudaroma lygtis tik iš vieno kintamojo ir konstantos. Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 92,0 proc. Kipro emigracijos dispersijos.

14 lentelė. Kipro daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-4953,955	0,005	0,920	-	0,000
Nedarbo lygis	1710,933	0,000		1,000	

Remiantis pateikta lentele matyti, kad $VIF < 4$, tai reiškia multikolinearumo nėra. Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 6-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų reikšmių normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra.

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomo kintamojo ryšį:

$$y = - 4953,955 + 1710,933 * x, \text{ kur } x - \text{Kipro nedarbo lygis}$$

Latvija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 7-ame priede) nustatyta, kad priklausomas kintamasis (emigrantų skaičius Latvijoje) statistiškai reikšmingai koreliuoja tik su vienu nepriklausomu kintamuoju (nedarbo lygis), todėl daugialypės tiesinės regresijos modelis nesudaromas.

Lenkija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 8-ame priede) nustatyta, kad džini koeficientas, BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis, nedarbo lygis, skurdo rizikos lygis, vidutinės pajamos per mėnesį statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Lenkijoje), todėl yra sudaromas daugialypės regresijos modelis.

SSPS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 8-ame priede: iš modelio po viena šalinti kintamieji, kurių p (Sig.) reikšmė buvo pati didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas ($p_2=0,000$) (žr. 15 lent.) su kintamaisiais – BVP 1 gyventojui ($p_1=0,023$), minimalus darbo užmokestis ($p_1=0,012$), nedarbo lygis ($p_1=0,000$), vidutinės pajamos per mėnesį ($p_1=0,000$), todėl sudaroma lygtis iš minėtų kintamųjų ir konstantos.

15 lentelė. Lenkijos pirmosios daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-1118046,118	0,000	0,962	-	0,000
BVP 1 gyventojui	90359,605	0,023		53,455	
Minimalus darbo užmokestis	-2197,211	0,012		55,639	
Nedarbo lygis	28479,150	0,000		4,070	
Vidutinės pajamos per mėnesį	2003,082	0,000		8,029	

Iš gautų rezultatų matyti, kad $VIF > 4$, todėl iš modelio pašalinamas sekantis didžiausią VIF reikšmę turintis kintamasis – minimalus darbo užmokestis. Pašalinus kintamąjį matyti, kad BVP 1 gyventojui tampa statistiškai nereikšmingas (žr. 16 lent.), todėl minėtą kintamąjį reikia pašalinti iš modelio.

16 lentelė. Lenkijos antrosios daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-734401,309	0,001	0,911	-	0,000
BVP 1 gyventojui	-8486,284	0,600		6,061	
Nedarbo lygis	23297,044	0,003		3,536	
Vidutinės pajamos	1712,879	0,000		6,592	

17 lentelė. Lenkijos galutinės daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-775905,071	0,000	0,908	-	0,000
Nedarbo lygis	24144,380	0,001		3,288	
Vidutinės pajamos per mėnesį	1607,216	0,000		3,288	

Atlikus visus veiksmus ir pašalinus multikolinearumo problemą ($VIF < 4$) gauta, kad regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas ($p_2 = 0,000$) (žr. 17 lent.) su kintamaisiais – nedarbo lygis ($p_1 = 0,001$) ir vidutinės pajamos per mėnesį ($p_1 = 0,000$). Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 8-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra. Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 90,8 proc. Lenkijos emigracijos dispersijos.

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomų kintamųjų ryšį:

$$y = - 775905,071 + 24144,380 * x_1 + 1607,216 * x_2,$$

kur x_1 - Lenkijos nedarbo lygis, x_2 - Lenkijos vidutinės pajamos per mėnesį

Lietuva

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 9-ame priede) nustatyta, kad priklausomas kintamasis (emigrantų skaičius Lietuvoje) statistiškai reikšmingai koreliuoja tik su vienu nepriklausomu kintamuoju (nedarbo lygis), todėl daugialypės tiesinės regresijos modelis nesudaromas.

Malta

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 10-ame priede) nustatyta, kad džini koeficientas, BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis, nedarbo lygis, skurdo rizikos lygis, vidutinės pajamos per mėnesį statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Maltoje), todėl yra sudaromas daugialypės regresijos modelis.

SSPS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 10-ame priede: iš modelio po viena šalinti kintamieji, kurių p (Sig.) reikšmė buvo pati didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas ($p_2=0,000$) (žr. 18 lent.) su kintamuoju – BVP 1 gyventojui ($p_1=0,000$), todėl sudaroma lygtis tik iš vieno kintamojo ir konstantos. Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 81,2 proc. Maltos emigracijos dispersijos.

18 lentelė. Maltos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P_1	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p_2)
Konstanta	-5062,424	0,002	0,812	-	0,000
BVP 1 gyventojui	549,166	0,000		1,000	

Remiantis pateikta lentele matyti, kad $VIF < 4$, tai reiškia multikolinearumo nėra. Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 10-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų reikšmių normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra.

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomo kintamojo ryšį:

$$y = - 5062,424 + 549,166 * x, \text{ kur } x - \text{Maltos BVP 1 gyventojui}$$

Slovakija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 11-ame priede) nustatyta, kad BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis ir vidutinės pajamos per mėnesį statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Slovakijoje), todėl yra sudaromas daugialypės regresijos modelis.

SSPS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 11-ame priede: iš modelio po viena šalinti kintamieji, kurių p (Sig.) reikšmė buvo pati didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas ($p_2=0,001$) (žr. 19 lent.) su kintamuoju – minimalus darbo užmokestis ($p_1=0,001$), todėl sudaroma lygtis tik iš vieno kintamojo ir konstantos (konstanta paliekama modelyje net tada, kai jos $p > 0,05$). Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 63,6 proc. Slovakijos emigracijos dispersijos.

Remiantis pateikta lentele matyti, kad $VIF < 4$, tai reiškia multikolinearumo nėra. Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 11-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų reikšmių normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra.

19 lentelė. Slovakijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	70,163	0,898	0,636	-	0,001
Minimalus darbo užmokestis	7,955	0,001		1,000	

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomo kintamojo ryšį:

$$Y = 70,163 + 7,955 * x, \text{ kur } x - \text{Slovakijos minimalus darbo užmokestis}$$

Slovėnija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 12 priede) nustatyta, kad BVP 1 gyventojui, vidutinės pajamos per mėnesį ir laisvės nuo mokesčių diena statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Slovėnijoje), todėl sudaromas daugialypės regresijos modelis.

SSPS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 12-ame priede: iš modelio pašalintas kintamasis, kurio p (Sig.) reikšmė buvo didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas (p₂=0,001) (žr. 20 lent.) su kintamaisiais – vidutinės pajamos per mėnesį (p₁=0,004) ir laisvės nuo mokesčių diena (p₁=0,010), todėl sudaroma lygtis iš minėtų kintamųjų ir konstantos. Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 96,2 proc. Slovėnijos emigracijos dispersijos.

20 lentelė. Slovėnijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-77054,659	0,001	0,962	-	0,001
Vidutinės pajamos per mėnesį	46,119	0,004		1,228	
Laisvės nuo mokesčių diena	262,228	0,010		1,228	

Remiantis pateikta lentele matyti, kad VIF<4, tai reiškia multikolinearumo nėra. Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 12-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų reikšmių normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra.

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomų kintamųjų ryšį:

$$y = - 77054,659 + 46,119 * x_1 + 262,228 * x_2,$$

kur x₁ - Slovėnijos vidutinės pajamos per mėnesį, x₂ - Slovėnijos laisvės nuo mokesčių diena

Vengrija

Atlikus koreliacinę analizę (lentelė pateikta 13-ame priede) nustatyta, kad BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis ir vidutinės pajamos per mėnesį statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju (emigrantų skaičius Vengrijoje), todėl yra sudaromas daugialypės regresijos modelis.

SSPS programos pagalba atlikus veiksmus (lentelės pateiktos 13-ame priede: iš modelio po viena šalinti kintamieji, kurių p (Sig.) reikšmė buvo pati didžiausia) nustatyta, jog regresijos modelis yra statistiškai reikšmingas ($p_2=0,000$) (žr. 21 lent.) su kintamuoju – minimalus darbo užmokestis ($p_1=0,000$), todėl sudaroma lygtis tik iš vieno kintamojo ir konstantos. Šiuo atveju sudarytas modelis paaiškina 78,0 proc. Vengrijos emigracijos dispersijos.

21 lentelė. Vengrijos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Kintamieji	Lygties koeficientai	P ₁	Determinacijos koeficientas	VIF	Fišerio statistikos tikimybė (p ₂)
Konstanta	-52301,200	0,001	0,780	-	0,000
Minimalus darbo užmokestis	247,416	0,000		1,000	

Remiantis pateikta lentele matyti, kad $VIF < 4$, tai reiškia multikolinearumo nėra. Standartizuotų paklaidų sklaidos grafike (žr. 13-ame priede) taškų, artimų išskirtims, nėra. Standartizuotų paklaidų reikšmių normalumo grafike paklaidos išsidėsčiusios glaudžiai apie tiesę, o tai reiškia, kad jokių esminių nukrypimų nuo normalumo taip pat nėra.

Taigi, tenkinant visas prielaidas galima užrašyti daugialypės tiesinės regresijos lygtį, geriausiai nusakančią priklausomo ir nepriklausomo kintamojo ryšį:

$$y = - 52301,200 + 247,416 * x, \text{ kur } x - \text{Vengrijos minimalus darbo užmokestis}$$

Apibendrinant galima teigti, kad atliktos daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai parodė daugumoje šalių skirtingų socialinių-ekonominių rodiklių tiesinę įtaką migracijos srautams šalyse. Nepaisant to, panašumų tarp šalių yra.

4.3. Diskusija

Atlikus socialinių-ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais, regresinę analizę pastebėta, kad ne visi analizuoti rodikliai turi tiesinį ryšį su emigracija. Tam tikrose šalyse, tokiose kaip: Čekija, Latvija, Lietuva, tik vienas arba nei vienas rodiklis statistiškai reikšmingai nekoreliavo su priklausomu kintamuoju (žr. 22 lent.), todėl daugialypės tiesinės regresijos modelis nebuvo sudaromas. Teigti, kad analizuoti rodikliai neturi įtakos migracijos srautams negalima, kadangi šiuo atveju, greičiausiai, tarp priklausomo ir tam tikrų nepriklausomų kintamųjų egzistuoja netiesinis ryšys.

Remiantis 22 lentelės duomenimis galima teigti, kad pakankamai nemažai kintamųjų statistiškai reikšmingai koreliuoja su emigracija šalyse, tačiau į tiesinės regresijos modelį įtraukiami tik vienas arba du rodikliai. Šiuo atveju, šalis pagal rodiklių, turinčių tiesinę įtaką emigracijai, panašumus galima sugrupuoti taip:

- Estijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje **minimalus darbo užmokestis** statistiškai reikšmingai veikia emigrantų skaičių šalyse.
- Kipre ir Lenkijoje **nedarbo lygis** statistiškai reikšmingai veikia emigrantų skaičių šalyse.
- Lenkijoje ir Slovėnijoje **vidutinės pajamos per mėnesį** statistiškai reikšmingai veikia emigrantų skaičių šalyse.
- Slovėnijoje **laisvės nuo mokesčių diena** statistiškai reikšmingai veikia emigrantų skaičių šalyje.

- Maltoje BVP 1 gyventojui statistiškai reikšmingai veikia emigrantų skaičių šalyje.
- Latvijoje ir Lietuvoje tik vienas rodiklis (*nedarbo lygis*) statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju, todėl daugialypės tiesinės regresijos modelis nesudaromas.
- Čekijoje nei vienas kintamasis statistiškai reikšmingai nekoreliuoja su priklausomu kintamuoju, todėl daugialypės tiesinės regresijos modelis nesudaromas.

22 lentelė. Suvestiniai naujų Europos Sąjungos šalių daugialypės tiesinės regresijos analizės rezultatai (sudaryta autorės)

Šalys	Koreliacinės analizės rezultatai	Daugialypės tiesinės regresijos rezultatai	Daugialypės tiesinės regresijos rezultatai po prielaidų tikrinimo
Čekija	Nei vienas kintamasis statistiškai reikšmingai nekoreliuoja su priklausomu kintamuoju	-	-
Estija	<u>BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis ir vidutinės pajamos per mėnesį</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamuoju – <u>minimalus darbo užmokestis</u>	
Kipras	<u>Džini koeficientas ir nedarbo lygis</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamuoju – <u>nedarbo lygis</u>	
Latvija	<u>Nedarbo lygis</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	-	-
Lenkija	<u>Džini koeficientas, BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis, nedarbo lygis, skurdo rizikos lygis, vidutinės pajamos per mėnesį</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamaisiais – <u>BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis, nedarbo lygis, vidutinės pajamos per mėnesį</u>	I regresijos modelį įtraukti kintamieji: <u>nedarbo lygis, vidutinės pajamos per mėnesį</u>
Lietuva	<u>Nedarbo lygis</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	-	-
Malta	<u>Džini koeficientas, BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis, nedarbo lygis, skurdo rizikos lygis, vidutinės pajamos per mėnesį</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamuoju – <u>BVP 1 gyventojui</u>	
Slovakija	<u>BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis ir vidutinės pajamos per mėnesį</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamuoju – <u>minimalus darbo užmokestis</u>	
Slovėnija	<u>BVP 1 gyventojui, vidutinės pajamos per mėnesį ir laisvės nuo mokesčių diena</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamaisiais – <u>vidutinės pajamos per mėnesį ir laisvės nuo mokesčių diena</u>	
Vengrija	<u>BVP 1 gyventojui, minimalus darbo užmokestis ir vidutinės pajamos per mėnesį</u> statistiškai reikšmingai koreliuoja su priklausomu kintamuoju	Regresijos modelis statistiškai reikšmingas su kintamuoju – <u>minimalus darbo užmokestis</u>	

Estijos, Vengrijos, Slovakijos sudaryti modeliai su konstanta ir nedarbo lygio paaiškina apie 70,0 proc. šalių emigracijos dispersijos. Kipro ir Lenkijos sudaryti modeliai paaiškina daugiau nei 90 proc. šalių emigracijos dispersijos, Lenkijos ir Slovėnijos – taip pat daugiau nei 90 proc., o Maltos - 81,2 proc. šalies emigracijos dispersijos. Pakankamai dideli procentai leidžia daryti išvadas, kad *Estijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje emigracijos srautams didžiausią tiesinę įtaką turi minimalaus darbo užmokesčio kitimai, Kipre – nedarbo lygio kaita, Maltoje – BVP 1 gyventojui dinamikos, Lenkijoje – nedarbo lygio ir vidutinių pajamų per mėnesį kitimai, o Slovėnijoje - vidutinių pajamų per mėnesį ir*

mokesčių naštos gyventojams (laisvės nuo mokesčių diena) kaita. Įdomu tai, kad pagal tiesinės įtakos emigracijai panašumus sugrupuotos šalys yra labai skirtingos tiek geografinė, tiek kultūrinė, tiek ir ekonomikų išsivystymo lygio prasme. Galima daryti išvadą, kad nepaisant to, kad analizuotos šalys į Europos Sąjungą įstojo tais pačiais metais, tačiau emigracijos srautams šalyse turi įtakos skirtingi socialiniai – ekonominiai veiksniai ir juos apibūdinantys rodikliai. Skirtinga socialinių – ekonominių veiksnių bei rodiklių kaita šalyse sąlygoja skirtingus emigracijos mastus.

Atliekant tiesinę daugialypę regresinę analizę didelis dėmesys buvo skiriamas siekiant atrinkti tik statistiškai reikšmingus kintamuosius, kurie tenkintų visas prielaidas, todėl sudarytus modelius sudaro vos 1 arba 2 kintamieji. Panašaus pobūdžio analizę taikant regresiją atliko Kumpikaitė ir Žičkutė (2013). Jų straipsnyje buvo akcentuoti trys statistiškai reikšmingi kintamieji: nedarbo lygis, Gini koeficientas, laisvės nuo mokesčių diena, kurie turi įtakos emigracijai Lietuvoje. Naulickaitė ir Melnikas (2016) atliktu tyrimu išsiaiškino, kad statistiškai reikšmingą poveikį emigracijai iš Lietuvos turi šie kintamieji: Lietuvos ir tikslo šalių užimtumo lygio santykis, ankstesnių metų emigrantų iš Lietuvos į tikslo šalis skaičius. Analizuojant užsienio autorių atliktų migracijos tyrimų rezultatus pastebėta, kad į regresijos modelius įtraukta daugiau kintamųjų. Migracijos srautams Lenkijos atveju prognozuoti sudaryta regresija ir įtraukti šie kintamieji: nedarbo lygis, BVP augimas, demografiniai rodikliai, valiutos kursas (Fihel, Kaczmarczyk, Okolski, 2006). Son ir Noja (2012) atliktu tyrimu išsiaiškinta, kad migracijai Europos Sąjungoje turi įtakos šie rodikliai: infliacija, nedarbo lygis, BVP vienam gyventojui, apgyvendinimo tankumas, gyvenimo trukmė, kūdikių mirtingumas, Gini koeficientas, išsimokslinimo rodiklis, minimalus darbo užmokestis. Galima atkreipti dėmesį į tai, kad daugelyje ankstesnių tyrimų buvo analizuojama viena šalis arba kelios šalys, todėl atliktas tyrimas su dešimt šalių leidžia ne tik įvertinti kiekvienos šalies emigracijos situaciją, bet ir palyginti jas tarpusavyje, sugrupuoti. Atliktas tyrimas leido palyginti šalis iš vienos šalių grupės – šalys, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 metais, tokių tyrimų praktikoje yra stokojama.

Dėl minėtų priežasčių esminis skirtumas tarp atlikto ir ankstesnių tyrimų yra kintamųjų skaičius, tačiau nepaisant to, kad autorių darbuose migracijos srautams turi įtakos daugiau kintamųjų, tačiau tarp į regresijos modelius įtrauktų kintamųjų yra ir darbe analizuoti: BVP, nedarbo lygis, minimalus darbo užmokestis, laisvės nuo mokesčių diena, Gini koeficientas. Taigi, apibendrinant galima teigti, kad nedarbo lygis, darbo užmokesčio skirtumai, šalies ekonominio išsivystymo lygis, mokesčių sistema - tai veiksniai, kurie turi įtakos emigracijos srautams šalyse, įstojusiose į ES 2004 metais, tačiau ne visi veiksniai veikia šalių emigracijos srautus vienu metu visose nagrinėtose šalyse.

Atlikto tyrimo ribotumai: tam tikrų rodiklių duomenų trūkumas (pavyzdžiui, laisvės nuo mokesčių dienos indekso reikšmės pateikiamos nuo 2011 m.), galimybė įtraukti daugiau socialinių – ekonominių veiksnių ir juos apibūdinančių rodiklių, kitas tyrimo metodo pasirinkimas. Šiuo atveju į tyrimą buvo įtraukti kintamieji remiantis keletos atliktų tyrimų pavyzdžiu, tačiau iš 12 lentelės galima matyti, kad tų socialinių – ekonominių veiksnių ir juos apibūdinančių rodiklių turinčių įtakos migracijai yra labai daug. Ne tik atliekant kitų veiksnių įtakos migracijos srautams analizę būtų gauti kitokie rezultatai, bet ir naudojant kitą tyrimo metodą. Šiuo atveju daugialypės tiesinės regresijos analizė parodė tiesinį ryšį tarp analizuotų rodiklių ir emigrantų skaičiaus, tačiau tikėtina, kad tarp tam tikrų kintamųjų ir emigracijos egzistuoja netiesinis ryšis. Praktikoje taikomos netiesinės ir parametrinės regresijos metodai: atsparioji regresija, medianos regresija, stabilizuotų liekamųjų paklaidų regresija, netiesinė regresija. Taigi, šis tyrimas turi tęstinumą. Siekiant detaliau iširti socialinių – ekonominių veiksnių įtaką emigracijai reikėtų įtraukti daugiau rodiklių bei taikyti netiesinę regresijos analizę.

Išvados ir rekomendacijos

1. Analizuojant migracijos srautų sukeltą pasekmes valstybėms ir jų ekonomikoms pastebėta, kad žmonės migraciją įsivaizduoja kaip neigiamą reiškinį, tačiau daugelis autorių įžvelgia ne tik neigiamas, bet ir teigiamas jos pasekmes. Autoriai teigia, kad nepaisant to, kad migracija sukelia nedarbą, pajamų nelygybę bei gyvenimo lygio skirtumus, tačiau, iš kitos pusės žiūrint, emigracija mažina nedarbo lygį, o darbo jėgos stygius skatina darbdavius efektyviau naudoti turimą darbo jėgą, didinti darbo našumą bei plėtoti mažiau darbui imlias technologijas. Remiantis pateiktomis teorinėmis ir praktinėmis migracijos pasekmių analizėmis galima teigti, kad šis reiškinys turi didelį poveikį šalims ir jų ekonomikoms.
2. Atlikus migracijos teorijų analizę išskirti pagrindiniai migracijos srautus skatinantys ekonominiai-socialiniai veiksniai, tai: darbo užmokesčio ir pajamų skirtumai, šalies ekonominio išsivystymo lygis, įsidarbinimo galimybės, darbo jėgos paklausa, darbo rinkų pasiskirstymas, tiesioginės užsienio investicijos, valstybės migracijos politika, migracijos tinklai. Siekiant sudaryti socialinių – ekonominių veiksnių ir migracijos srautų sąsajos modelį buvo išgryninti kiekvieno veiksnio kiekybiškai išmatuojami rodikliai.
3. Remiantis mokslinė literatūra išsiaiškinta, kad pagrindiniai migraciją lemiantys veiksniai yra darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygybė, šalies ekonominis išsivystymas, nedarbo lygis, mokesčių sistema. Vadovaujantis atliktų tyrimų pavydžiu atrinkti socialiniai-ekonominiai rodikliai, tai: nedarbo lygis, BVP 1 gyventojui, Džini koeficientas, skurdo rizikos lygis, minimalus darbo užmokestis, vidutinės pajamos per mėnesį bei laisvės nuo mokesčių diena, kurių pagrindu sudarytas teorinis socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modelis. Į modelį įtraukti minėti pagrindiniai socialiniai – ekonominiai veiksniai, kurie yra apibūdinami atrinktų rodiklių, ir migracijos srautai 2004 – 2017 m. šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais.
4. Remiantis sudarytais socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams modeliais atlikta statistinė rodiklių analizė. Apibendrinant atliktą statistinę analizę galima teigti, kad emigracija nuo 2004 m. iki 2017 m. ženkliai išaugo Maltoje, Lenkijoje, Vengrijoje ir Kipre. Didžiausi emigracijos mastai užfiksuoti Kipre, Lietuvoje ir Maltoje. Analizuojant pajamų nelygybės dinamikas pastebėta, kad ji yra didžiausia Lietuvoje ir Latvijoje. Kalbant apie darbo užmokesčio skirtumus pastebėta, kad tiek minimalus darbo užmokestis, tiek vidutinės pajamos per mėnesį didėja visose naujosiose ES šalyse. Daugiausiai uždirba Kipro, Maltos ir Slovėnijos gyventojai. Kalbant apie šalies ekonominį išsivystymo lygį, tai daugiausiai BVP vienas šalies gyventojas sukuria Maltoje ir Kipre bei mažiausias skurdo rizikos lygis yra Čekijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje. Atlikus nedarbo lygio rodiklio statistinę analizę pastebėta, kad mažiausias nedarbas yra Čekijoje, Maltoje ir Vengrijoje. Ir galiausiai, mažiausia mokesčių našta slegia Kipro darbuotojus, o didžiausia – Vengrijoje. Analizuojant rodiklius pastebėta, kad neigiamos jų tendencijos fiksuojamos kriziniais arba pokriziniais metais, o ekonomiškai silpniausios tarp analizuojamų šalių yra Baltijos šalys.
5. Atlikus socialinių – ekonominių rodiklių įtakos migracijos srautams šalių, įstojusių į ES 2004 metais, empirinį tyrimą pastebėta, kad ne visi analizuoti rodikliai turi tiesinį ryšį su emigracija. *Čekijoje, Latvijoje ir Lietuvoje tarp emigrantų skaičiaus ir analizuotų socialinių - ekonominių rodiklių tikėtina egzistuoja netiesinis ryšys.* Atlikus tyrimą pastebėta, kad *Estijoje, Vengrijoje ir Slovakijoje emigracijos srautams didžiausią tiesinę įtaką turi minimalaus darbo užmokesčio kitimai, Kipre – nedarbo lygio kaita, Maltoje – BVP 1 gyventojui dinamikos, Lenkijoje – nedarbo lygio ir vidutinių pajamų per mėnesį kitimai, o Slovėnijoje - vidutinių pajamų per mėnesį ir mokesčių naštos gyventojams (laisvės nuo mokesčių diena) kaita.* Taigi, galima teigti, kad skirtinga

socialinių – ekonominių veiksnių ir juos apibūdinančių rodiklių kaita šalyse sąlygoja skirtingus emigracijos mastus. Palyginus gautus tyrimo rezultatus su kitais atliktais tyrimais pastebėta, kad autorių darbuose migracijos srautams turi įtakos daugiau kintamųjų, tačiau tarp į regresijos modelius įtrauktų kintamųjų yra ir darbe analizuoti: BVP, nedarbo lygis, minimalus darbo užmokestis, laisvės nuo mokesčių diena, Gini koeficientas. *Taigi, apibendrinant galima teigti, kad nedarbo lygis, darbo užmokesčio skirtumai, šalies ekonominio išsivystymo lygis, mokesčių sistema - tai veiksniai, kurie turi įtakos emigracijos srautams šalyse, įstojusiose į ES 2004 metais, tačiau ne visi veiksniai veikia šalių emigracijos srautus vienu metu visose nagrinėtose šalyse. Kas be ko, atliktas tyrimas turi tęstinumą, todėl siekiant detaliau ištirti socialinių – ekonominių veiksnių įtaką emigracijai reikėtų įtraukti daugiau rodiklių ir taikyti netiesinę regresijos analizę.*

Atlikus tyrimą pastebėta, kad:

1. emigraciją skirtingose šalyse veikia skirtingi socialiniai – ekonominiai veiksniai ir juos apibūdinantys rodikliai, todėl šalių vyriausybėms siekiant pristabdyti emigracijos problemą *rekomenduojama* dėmesį sutelkti gerinant ne visus socialinius – ekonominius veiksnius bei juos apibūdinančius rodiklius, bet labiausiai tuos, kurie yra statistiškai reikšmingi emigrantų skaičiui. Atsižvelgiant į tai, kad žmonės, kultūra, gyvenimo įpročiai šalyse yra skirtingi, jų apsisprendimą emigruoti taip pat sąlygoja skirtingi socialiniai – ekonominiai veiksniai, todėl nėra tikslinga vadovautis bendromis gairėmis vystant migracijos politiką šalyse.
2. labai svarbu yra atrinkti tinkamus socialinius ekonominius rodiklius siekiant prognozuoti migraciją šalyse. Šiuo atveju siekiant atrinkti tuos socialinius – ekonominius rodiklius, kurie turi didžiausią įtaką emigracijai šalyje, *rekomenduojama* naudoti ne tik tiesinius regresijos tyrimo metodus, bet ir rečiau praktikoje sutinkamus netiesinius arba parametrinius.
3. yra stokojama migracijos tyrimų tam tikrų šalių grupėse. Tokie tyrimai padeda palyginti šalis tarpusavyje. Nustačius emigraciją sąlygojančių socialinių – ekonominių veiksnių bei juos apibūdinančių rodiklių panašumus tarp šalių galima dalintis gerąja patirtimi siekiant reguliuoti migraciją. Taigi, remiantis padarytu tyrimu *rekomenduojama* atlikti detalesnę socialinių – ekonominių veiksnių įtakos migracijos srautams tyrimą šalių, įstojusių į Europos Sąjungą 2004 metais, kontekste įtraukiant daugiau rodiklių bei taikant netiesinę regresijos analizę.

Literatūros sąrašas

1. Ambrozaitienė, D. (2013). Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija Lietuvos statistikos departamentas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 23 d.], prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/637156/Pasaulio_lietuviu_bendr_Gyv_+tarpt_+migr_130509.pdf/48e90937-3bd1-4590-8aa6-68087cdf46dd
2. Baas T., Brucker H. (2012). The macroeconomic consequences of migration diversion: Evidence for Germany and the UK. *Structural Change and Economic Dynamics* 23 (2012) 180–194. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 23 d.], prieiga per internetą: https://ac-els-cdn-com.ezproxy.ktu.edu/S0954349X12000021/1-s2.0-S0954349X12000021-main.pdf?_tid=7c8d0eda-7dde-41d9-929e-c282da5dcf05&acdnat=1552905026_d108d7eb944c6ab7b3d26d3295ac7557
3. Bauer T. K.; Zimmermann K. F. (1999). Assessment of possible migration pressure and its labour market impact following EU enlargement to Central and Eastern Europe. IZA Research Report No. 3. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 23 d.], prieiga per internetą: http://www.iza.org/en/webcontent/publications/reports/report_pdfs/report_pdfs/iza_report_03.pdf
4. Bendorienė A., Bogušienė V., Dagytė, E. (2001). Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Alma Littera
5. Borjas G. (1990). Friends or strangers: The impact of immigrants on The US Economy. Basic Books, New York. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 23 d.], prieiga per internetą: <https://go.galegroup.com/ps/anonymous?id=GALE%7CA14166290&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=00197939&p=AONE&sw=w>
6. Bonasia M., Napolitano O. (2012). Determinants of interregional migration flows: the role of environmental factors in the Italian case. *The Manchester School* 80(4): 525–544. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 24 d.], prieiga per internetą: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/36439035/Manchester2012.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1557145209&Signature=F789kfs9pMdcSWuCTLsNnugzd%2F4%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DDETERMINANTS_OF_INTERREGIONAL_MIGRATION.pdf
7. Bučaitė-Vilkė J., Rosinaitė V. (2010). Tarpasmeninių ryšių tinkle formavimasis ir jo reikšmė migracijoje, *Kultūra ir visuomenė* 1(2): 29–46. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 24 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB0001:J.04~2010~1367175411922/J.04~2010~1367175411922.pdf>
8. Butkus M., Matuzevičiūtė K. (2010). Migracijos tendencijų Europos Sąjungoje vertinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2 (18). 28–38. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 16 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367176183705/J.04~2010~1367176183705.pdf>
9. Budnik K. B. (2011). Temporary migration in theories of international mobility of labour. National bank of Poland. Working Paper No. 89. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 16 d.], prieiga per internetą: http://www.nbp.org.pl/publikacje/materialy_i_studia/89_en.pdf
10. Cyprus minimum wage rate, (2019), [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 20 d.], prieiga per internetą: <https://www.minimum-wage.org/international/cyprus>
11. Cucuruzan R. (2007). The impact of labour migration on local development: The romanian case. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 16 d.], prieiga per KTU DB.
12. Cucuruzan R., Birsan M. (2007). The Eastern migration and the labor markets in the EU: the case of Romanian workers in Spain. *Journal of identity and migration studies*, vol. 1, no 1.

- [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 16 d.], prieiga per internetą: http://www.emigration.ro/jims/Vol1_no1/Birsan_Cucuruzan.pdf
13. Damulienė A. (2013). Migracijos problema Lietuvoje ir jos įtaka šalies ekonomikai. Vilnius. ISSN 2029-8234. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 17 d.], prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/10564/314-500-1-SM.pdf?sequence=1>
14. Dapkus M., Matuzevičiūtė K. (2008). Lūkesčių įtaka emigracijai: Lietuvos atvejis. *Ekonomika ir vadyba* 13: 343–349. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 17 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2008~1367161548752/J.04~2008~1367161548752.pdf>
15. De Haas H. (2010). The internal dynamics of migration processes: a theoretical inquiry. *Journal of ethnic and migration studies*, Vol. 36, No. 10. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 17 d.], prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369183X.2010.489361>
16. De Haas, H. (2009). Migration system formation and decline. A theoretical inquiry into the self-perpetuating and self-undermining dynamics of migration processes. *Working Papers*, Vol. 19. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 18 d.], prieiga per internetą: <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:1774d320-37e4-4dcf-b20f-3356a482bb22>
17. Čiarnienė, R., Kumpikaitė, V., Taraškevičius, A. (2009). Makroekonominių veiksnių poveikis žmonių migracijos procesams: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Ekonomika ir vadyba*, 14:553–559. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 19 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367168398019/J.04~2009~1367168398019.pdf>
18. Eurostat: Emigration, Gini coefficient of equivalised disposable income, Population on 1 January, Monthly minimum wages, Mean and median income by household type, Gross domestic product at market prices, At-risk-of-poverty rate by sex, Unemployment by sex and age – annual average. (2019). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 12 d.], prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
19. Fihel A., Kaczmarczyk P., Okolski M. (2006). Labour mobility in the enlarged European Union: International migration from the EU8 countries. *CMR Working Papers*, No. 14/72. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 19 d.], prieiga per internetą: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/140798/1/573868549.pdf>
20. Fitzmaurice G. M. (2016). Regression. *Diagnostic histopathology*, Vol. 22(7). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 3 d.], Prieiga per KTU DB.
21. Frangos C., Spithourakis P. (2003). Estimation of variance of Gini coefficient for income distribution. *Organizacijų vadyba, sisteminiai tyrimai*, Nr. 27. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 7 d.], prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Christos_Frangos/publication/228272403_Estimation_of_Variance_of_Gini_Coefficient_for_Income_Distribution/links/550821d40cf26ff55f800a69.pdf
22. Gečienė I. (2009). Socialinių tinklų analizė migracijos studijose. *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 2(25): 130–143. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 19 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367169769569/J.04~2009~1367169769569.pdf>
23. Giles J., Park A., Zhang J. (2004). What is China's true unemployment rate? Forthcoming in the *China Economic Review*. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 8 d.], prieiga per internetą: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:1606623a-ccf1-4ea4-8b1c-74ed7a909ba0/download_file?file_for_mat=pdf&safe_filename=unemployment.pdf&type_of_work=Journal+article

24. Gliosaitė K. (2004). Ekonominių emigracijos motyvų ir pasekmių vertinimas. Vilnius: Pilietinės Visuomenės Institutas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 3 d.], prieiga per KTU DB.
25. Gong M., Pan K. Xie Y. (2019). Differential privacy preservation in regression analysis based on relevance. *Knowledge-Based Systems* 173. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 3 d.], prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1016/j.knosys.2019.02.028>
26. Gordon I. (1995). Migration in a segmented labour market. *Transactions of the institute british geographers*, Vol. 20, No. 2. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 3 d.], prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/622428?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents
27. Ghosh B. (2005). Economic effects of international migration: a synoptic overview. *World migration*. Colombian School of Public Administration. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 3 d.], prieiga per KTU DB.
28. Haug S. (2008). Migration networks and migration decision-making. *Journal of ethnic and migration studies*. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.], prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691830801961605>
29. Harris J. R., Todaro M. P. 1970. Migration unemployment and development: a two sector analysis. *American Economic Review*, 60 (1). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.], prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/36707745.pdf>
30. Investopedia. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 7 d.], prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp>
31. Jasaitis J. (2007). Naujausioji emigracija iš Lietuvos Jungtinėse Valstijose: bendradarbiavimo paieškos. *Lietuvos Mokslų akademijos žurnalas. Filosofija. Sociologija*, Nr. 4. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 3 d.], prieiga per KTU DB.
32. Junevičius A. (2002). Laisvas darbo jėgos judėjimas: pasekmės ir poveikis Europos Sąjungai bei Lietuvai. ISSN 1392 -0758 *Socialiniai mokslai* 2002. Nr. 1 (3). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367186370112/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
33. Kaestner R., Kaushal N., Ryzin G. (2001). Migration consequences of welfare reform. Working paper 8560. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.], prieiga per internetą: <https://www.nber.org/papers/w8560.pdf>
34. Kane T., Holmes K.R. & O'Grady M.A. (2007). 2007 Index Of Economic Freedom. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 12 d.], prieiga per internetą: <https://ictlogy.net/bibliography/reports/projects.php?idp=624>
35. Kairienė S., Jakštienė S., Narbutas V. (2008). The influence of emigration assumptions for human resources development in Lithuania. *Socialiniai tyrimai / Social Research*, Nr. 4 (14), 71–77. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 30 d.], prieiga per KTU DB.
36. Karalevičienė, J.; Matuzevičiūtė, K. (2009). Tarptautinės emigracijos ekonominių priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 1(14): 143–151. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367167665741/J.04~2009~1367167665741.pdf>
37. Kim K., Cohen J. E. (2010). Determinants of International Migration Flows to and from Industrialized Countries: A Panel Data Approach Beyond Gravity. *International migration review* Vol. 44, No. 4. (Winter 2010):899–932. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1747-7379.2010.00830.x>

38. Kripaitis R.; Romikaitytė B. (2005). Tarptautinė darbo jėgos migracija: jos esmė, formos ir sąlygojantys veiksniai. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367163451255/J.04~2005~1367163451255.pdf>
39. Kokengauzaitė J., Tonkūnaitė G. (2010). Ekonominės emigracijos priežastys ir poveikis Lietuvos darbo rinkai. Ekonomikos ir vadybos aktualijos ISSN 2029-1019. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367173553488/J.04~2010~1367173553488.pdf>
40. Kok P., Gelderblom D., Ocho J. O., Zyl J. (2006). Migration in South and Southern Africa: determinants and dynamics. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 25 d.], prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=s4b-o_Zo2tUC&oi=fnd&pg=PR5&dq=INTERNATIONAL+migration+regression+analysis&ots=7XIMpW7RNw&sig=kM_UTj-NEV5o8mp0Cpu4Wz1V8Bo&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
41. Kumpikaitė Valiūnienė V., Lukauskas M., Agoh E. (2017). Why Lithuanians migrate to the UK, Germany and Norway? *Journal of Economics, Business and Management*, Vol. 5, No. 2.
42. Kumpikaitė V.; Žičkutė I. (2012). Synergy of migration theories: theoretical insights. *Engineering economics*, 23(4), p. 387-394. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Ineta_Zickute/publication/272703551_Synergy_of_Migration_Theories_Theoretical_Insights/links/55f87eb108aec948c47f3e23/Synergy-of-Migration-Theories-Theoretical-Insights.pdf
43. Kumpikaitė V.; Žičkutė I. (2012). Emigracijai įtaką darančių veiksnių analizė. *Economics and Management*: 17(2), p. 740–746. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.], prieiga per internetą: <http://www.ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/view/2207>
44. Kumpikaitė V., Žičkutė I. (2013). Regression Analysis of economic factors influencing emigration rate in Lithuania. *Social and Behavioral Sciences* 92, 457 – 461. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 1 d.], prieiga per KTU DB.
45. Kumpikaitė V., Žičkutė I. (2017). Emigration after socialist regime in Lithuania: why the West is still the best??. *Baltic Journal of Management*, Vol. 12 Iss 1 pp. 86 – 110. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.], prieiga per KTU DB.
46. Kurtishi-Kastrati S. (2013). The effects of foreign direct investments for host country's economy. *European journal of interdisciplinary studies*, Vol 5, issue 1. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 25 d.], prieiga per internetą: <https://www.ejist.ro/files/pdf/369.pdf>
47. Kurekova L. (2011). Theories of migration: conceptual review and empirical testing in the context of the EU East-West flows. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 25 d.], prieiga per internetą: <https://pdfs.semanticscholar.org/f6cd/407bb33dcee11d834a6dadb2d3ccdb99f972.pdf>
48. Laisvės nuo mokesčių diena. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.], prieiga per internetą: https://day.lt/sventes/straipsniai/laisves_nuo_mokesciu_diena
49. Lee E. S. (2007). A Theory of Migration. *Demography*. Vol 3(1), p. 45–57. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 15 d.], prieiga per internetą: <https://link.springer.com/article/10.2307/2060063>
50. Lewis A. W. (1954). Economic Development with Unlimited Supplies of Labor. *Manchester School of Economic and Social Studies*. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 15 d.], prieiga per internetą: http://faculty.smu.edu/tosang/pdf/Lewis_1954.pdf
51. Mabogunje A. L. (1970). Systems approach to a theory of rural-urban migration. *Geographical Analysis*. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 15 d.], prieiga per internetą: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>

52. Mansoor A., Qwillin B. (2006). Migration and the remittances Eastern Europe and the former Soviet Union. The World Bank, ISBN-10: 0-8213-6233-X. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 15 d.], prieiga per internetą: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6920/384260Migratio101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf;sequence=1>
53. Massey D. (1999). Why Does Migration Occur? A Theoretical synthesis. The Handbook of International Migration. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: https://eportfolios.macaulay.cuny.edu/pony2014shama/files/2014/02/Kaczmarczyk_Reading-1.pdf
54. Massey D. S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A., Taylor J. E. (1993). Theories of international migration: a review and appraisal. Population and Development Review, Vol. 19, No. 3. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: http://www.cepa.lk/content_images/publications/documents/241-S-Theories%20of%20international%20migration-JSTOR.pdf
55. Mayda A. M. (2007). International migration: a panel data analysis of the determinants of bilateral flows. CReAM Discussion Paper Series, No. 07/07. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <http://discovery.ucl.ac.uk/14276/1/14276.pdf>
56. Mayda A. M. (2005). International migration: a panel data analysis of economic and non-economic determinants. IZA Discussion Papers, No. 1590. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/33295/1/487094530.pdf>
57. Matiušaitytė R. (2003). Darbo jėgos migracija Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Ekonomika, 63. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2003~1367179500513/J.04~2003~1367179500513.pdf>
58. Maza A., Villaverde J. (2004). Interregional Migration in Spain: A Semiparametric Analysis. The Review of Regional Studies, Vol. 34, No. 2, pp. 156-171. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <http://journal.srsa.org/ojs/index.php/RRS/article/view/84>
59. McGee R. W. (2008). Taxation and public finance in transition and developing economies. Springer. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 30 d.], prieiga per internetą: <http://202.166.170.213:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/3130/%20Taxation%20and%20Public%20Finance%20in%20Transition%20and%20Developing%20Economies.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
60. Mihi-Ramirez A., Kumpikaitė-Valiūnienė V., Cuenca-Garcia E. (2017). An inclusive analysis of determinants of international migration. The case of European rich and poor countries. Technological and economic development of economy, Vol. 23(4), p. 608-626. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3846/20294913.2017.1306726>
61. Motieka E.; Adomėnas M.; Daniliauskas J.; Janeliūnas T.; Grikienis A.; Burbulis S.; Eigirdas A.; Baubinaitė K.; Krukauskienė E.; Bukelevičiūtė D.; Dapkutė D. (2006). Lietuvos valstybės ilgalaikė strategija lietuvių emigracijos ir išėivijos atžvilgiu. Strateginių studijų centras. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 2 d.], prieiga per internetą: http://www.elibrary.lt/resursai/Strateginiu_stud_centras_/Tyrimai/SSC_emigracija.pdf
62. Myrdal G. (1958). Economic theory and under-developed regions. Journal of Asian Studies, Vol. 17, Iss. 4. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <https://search.proquest.com/openview/2dae77d5d1e31122279c96da48b95c75/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1817327>
63. National statistics office. Malta. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 10 d.], prieiga per internetą: https://nso.gov.mt/en/publicatons/Publications_by_Unit/Pages/C5-Population-and-Migration-Statistics.aspx

64. Naulickaitė I., Melnikas B. (2016). Emigracijos ir globalizacijos procesai: iššūkiai, šiuolaikinės tendencijos, problemos, sprendimai. ISSN 2029–2341. Verslas XXI amžiuje, 8(2). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 3 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2016~1514988488659/J.04~2016~1514988488659.pdf>
65. Naulickaitė I., Melnikas B. (2015). Emigracijos iš Lietuvos procesai ekonomikos globalizacijos sąlygomis. ISSN 2029–2341. Verslas XXI amžiuje, Vol.7 (2). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 3 d.], prieiga per KTU DB.
66. Organisation of economic co-operation and development. Unemployment rate. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 3 d.], prieiga per internetą: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>
67. Perruchoud R. (2004). Glossary on migration. International Organization for Migration. ISSN 1813-2278. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.], prieiga per internetą: http://publications.iom.int/bookstore/free/IML_1_EN.pdf
68. Perruchoud R.; Redpath-Cross, J.; eds. (2011). Glossary on migration, 2nd edition. International Organization for Migration. ISSN 1813-2278. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 7 d.], prieiga per internetą: <http://www.west-info.eu/files/iom.pdf>
69. Pfluger F. J., Balkenhol N. (2014). A plea for simultaneously considering matrix quality and local environmental conditions when analysing landscape impacts on effective dispersal. *Molecular Ecology*, 23, 2146–2156. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 27 d.], prieiga per internetą: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/mec.12712>
70. Piore M. J. (1979). *Birds of passage: migrant labour and industrial societies*. Cambridge University Press, Cambridge. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 27 d.], prieiga per KTU DB.
71. Pukėnas R. (2009). Kokybinių duomenų analizė SPSS programa. Kaunas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 20 d.], prieiga per internetą: https://www.spssanalize.lt/wp-content/uploads/2014/03/kokybiniu_duomenu_analize_SPSS_programa.pdf
72. Pukelienė V., Glinskienė R., Beržinskienė D. (2007). Darbo jėgos migracija: globalinis aspektas. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai: 2007.2*. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367163029303/J.04~2007~1367163029303.pdf>
73. Putvinskaitė I. (2010). Šiuolaikinė emigracija ir ją lemiančios priežastys. *Ekonomikos ir vadybos aktualijos* [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367173672690/J.04~2010~1367173672690.pdf>
74. Ražanauskaitė J.; Brazienė R. (2010). Grįžtamoji lietuvių emigracija: prielaidos, požūriai, kontekstas. *Filosofija. Sociologija* 21(4): 285–297. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 13 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367175727738/J.04~2010~1367175727738.pdf>
75. Rogers J., Philippe C. (2011). The tax burden of typical workers in the EU 27. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: <http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/tax-burden-eu.pdf>
76. Rogers J., Philippe C. (2012). The tax burden of typical workers in the EU 27. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/The_Tax_Burden_of_Typical_Workers_in_the_EU_27_2012.pdf

77. Rogers J., Philippe C. (2013). The tax burden of typical workers in the EU 27. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: <http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/TaxLiberationDays2013.pdf>
78. Rogers J., Philippe C. (2014). The tax burden of typical workers in the EU 28. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: <http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/TaxBurdenEU2014FINAL.pdf>
79. Rogers J., Philippe C. (2015). The tax burden of typical workers in the EU 28 - 2015. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: <http://peter-ftp.co.uk/aviation/misc-euroga/2016-tax-burden-eu-2015.pdf>
80. Rogers J., Philippe C. (2016). The tax burden of typical workers in the EU 28 - 2016. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: <http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/tax-burden-eu-2016.pdf>
81. Rogers J., Philippe C. (2017). The tax burden of typical workers in the EU 28 - 2017. Institut Économique Molinari, Paris. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.], prieiga per internetą: <http://www.institutmolinari.org/IMG/pdf/tax-burden-eu-2017.pdf>
82. Rudžinskienė R., Paulauskaitė L. (2014). Lietuvos gyventojų emigracijos priežastys ir padariniai šalies ekonomikai. Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/STEPP/article/view/2661>
83. Stulgienė A., Daunorienė A. (2009). Migracijos poveikis darbo jėgos rinkos pusiausvyrai. *Ekonomika ir vadyba*: 14. ISSN 1822-6515. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367168460797/J.04~2009~1367168460797.pdf>
84. Sarvutytė M. (2011). Darbo jėgos migracijos valdymas: veiksnių ir pasekmių ekonominis vertinimas. Daktaro disertacija. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:1955278/1955278.pdf>
85. Schoorl J.; Heering L.; Esveldt I.; Groenewold G.; Van der Erf R.; Bosch A.; De Valk H.; De Bruijn B. (2000). Push and pull factors of international migration. A comparative report. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.], prieiga per internetą: <https://www.nidi.nl/shared/content/output/2000/eurostat-2000-theme1-pushpull.pdf>
86. Siniavskaitė E., Andriušaitienė D. (2015). Lietuvos jaunimo migracinių nuostatų tyrimas. *VGTU leidykla „Technika“*, 2015 7(2): 210–220. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 26 d.], prieiga per internetą: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ktu.edu/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=8e2fb701-a2a3-438c-a7a2-326d0363bbcb%40pdc-v-sessmgr03>
87. Sipavičienė A. (2006). Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija.
88. Sipavičienė A., Gaidys V., Dobrynina M. (2009). Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje. *Mokslo studija UDK* 314(474.5). Vilnius. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.], prieiga per internetą: http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1427877517_Griztamoji_migracija.pdf
89. Sipavičienė A., Stankūnienė V. (2011). Lietuvos gyventojų (e)migracijos dvidešimtmetis: tarp laisvės rinktis ir išgyvenimo strategijos. *Filosofija. Sociologija T* 22, Nr. 4, p. 323–333. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367182018972/J.04~2011~1367182018972.pdf>
90. Sipavičienė A., Stankūnienė V. (2013). The social and economic impact of emigration on Lithuania. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 26 d.], prieiga per internetą:

http://iom.lt/images/publikacijos/failai/1429270945_The%20social%20and%20economic%20impact%20of%20emigration%20on%20Lithuania.pdf

91. Sjaastad L.A. (1962). The costs and returns of human migration. *Journal of Political economy*, Vol. 70, No. 5. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.], prieiga per internetą: <https://www.nber.org/chapters/c13573.pdf>

92. Son L.; Noja G. G. (2012). A macroeconometric panel data analysis of the shaping factors of labour emigration within the European Union. *Theoretical and Applied Economics* Vol. 19, No. 11: 15–30. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.], prieiga per internetą: <https://core.ac.uk/download/pdf/25843402.pdf>

93. Stark O. (1991). *The migration of labor*. Basil Blakwell, Cambridge.

94. Sulaimanova B., Boston A. (2014). International Migration: A Panel Data Analysis of the Determinants of Emigration from Tajikistan and Kyrgyzstan. *Eurasian Journal of Business and Economics* 2014, Vol. 7, No. 13, 1-9. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 12 d.], prieiga per internetą: <http://www.ejbe.org/EJBE2014Vol07No13p001SULAIMANOVA-BOSTAN.pdf>

95. The world bank: GINI index (world bank estimate), Poverty headcount ratio at national poverty lines (% of population). (2019). [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 12 d.], prieiga per internetą: <https://www.worldbank.org/>

96. Turekulova D. M., Mukhambetova K. L. ir kt. (2016). Migration Processes in Kazakhstan: Peculiarities, Consequences, Prospects of the Development. *International Journal of Economic Perspectives*, 2016, Volume 10, Issue 4, 274-283. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.], prieiga per KTU DB.

97. Urbonavičienė I.; Tvaronavičienė M. (2008). Polinkis emigruoti: priežasčių paieškos. *Verslas: teorija ir praktika* 9(4): 253–260. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2008~1367164130408/J.04~2008~1367164130408.pdf>

98. Vaitkevičius R., Saudargienė R. (2010). Psichologinių tyrimų duomenų analizė. Kaunas. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 20 d.], prieiga per internetą: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:4584508/4584508.pdf>

99. Valavičienė N. (2013). Tarptautinė migracija struktūrinimo teorijos požiūriu. *Socialinis darbas*, 12(2). ISSN 1648-4789. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 12 d.], prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2013~1402943783024/J.04~2013~1402943783024.pdf>

100. Vertovec S. (2002). Transnational networks and skilled labour migration. *WPTC* 02 02. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 15 d.], prieiga per internetą: https://pure.mpg.de/rest/items/item_3012174/component/file_3012175/content

101. Wallerstein I. (1976). *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York. Academic Press. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. kovo 15 d.], prieiga per internetą: <http://www.webalice.it/michele.castellano/politica/Note/Wallerstein/World%20System%20Theory.pdf>

102. Žičkutė I. (2018). The impact of migration factors on international migration decision: an approach of behavioural economics. Doctoral dissertation. Kaunas.

Priedai

1 priedas. Emigrantų skaičiaus dinamika 2004-2017 m. šalyse, įstojuosiose į Europos Sąjungą 2004 metais (sudaryta pagal Eurostatą (2019))

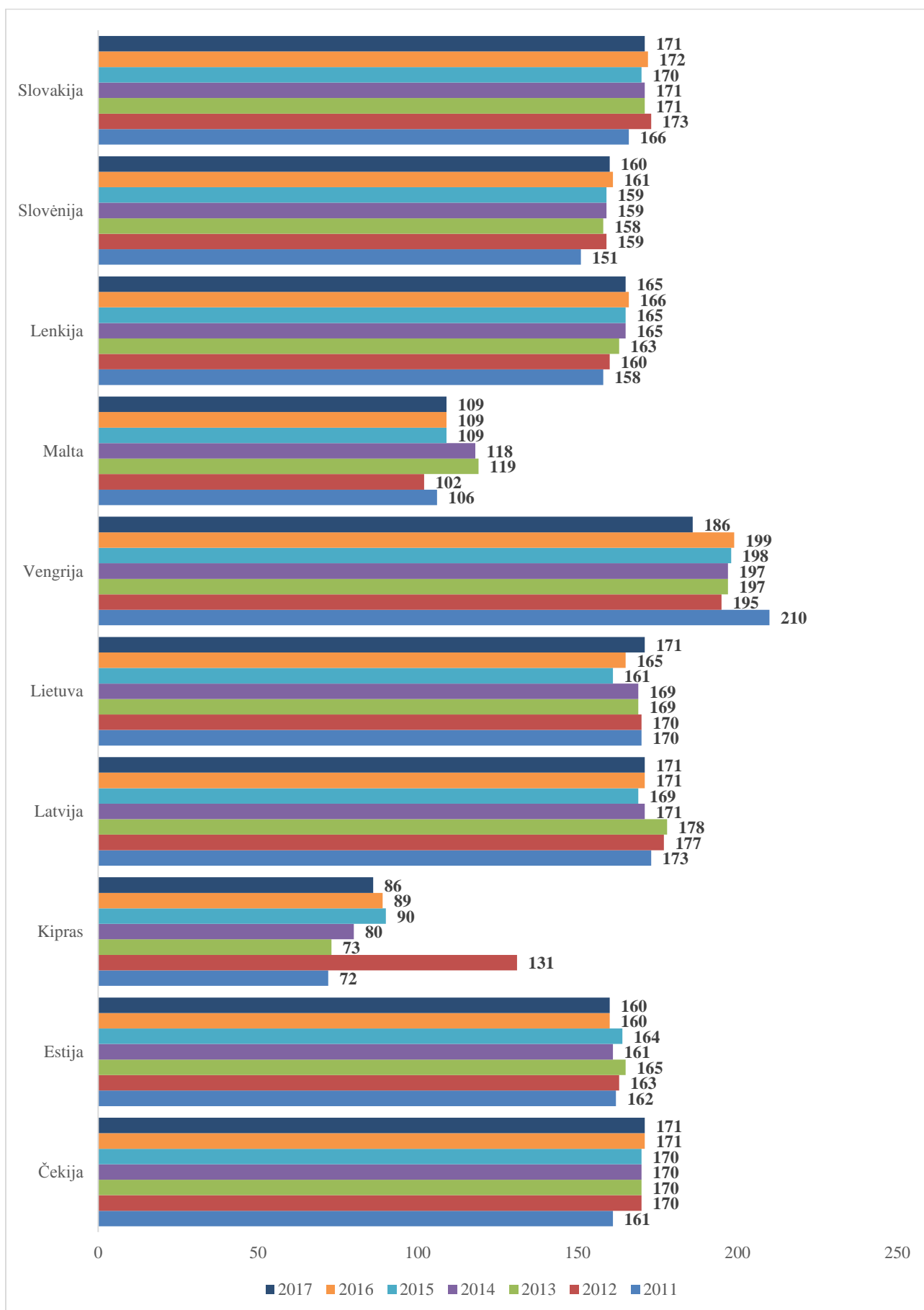
Šalis/Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Čekija	34.818	24.065	33.463	20.500	51.478	61.782	61.069	55.910	46.106	25.894	28.468	25.684	38.864	27.316
Estija	2.927	4.610	5.527	4.384	4.406	4.658	5.294	6.214	6.321	6.740	4.637	13.003	13.792	12.358
Kipras	1.913	2.192	2.778	4.106	4.474	4.797	4.293	4.895	18.105	25.227	24.038	17.183	14.892	15.105
Latvija	20.167	17.643	17.019	15.463	27.045	38.208	39.651	30.311	25.163	22.561	19.017	20.119	20.574	17.724
Lenkija	18.877	22.242	46.936	35.480	30.140	229.320	218.126	265.798	275.603	276.446	268.299	258.837	236.441	218.492
Lietuva	37.691	57.885	32.390	30.383	25.750	38.500	83.157	53.863	41.100	38.818	36.621	44.533	50.333	47.925
Malta	70	70	3.835	3.730	3.719	3.868	4.201	3.806	4.005	4.778	5.108	7.095	8.303	7.020
Slovakija	1.586	1.873	1.735	1.831	1.705	1.979	1.889	1.863	2.003	2.770	3.644	3.870	3.801	3.466
Slovėnija	8.269	8.605	13.749	14.943	12.109	18.788	15.937	12.024	14.378	13.384	14.336	14.913	15.572	17.555
Vengrija	3.820	3.658	4.314	4.500	9.591	10.483	13.365	15.100	22.880	34.691	42.213	43.225	39.889	39.829

2 priedas. Darbo užmokesčio skirtumai ir pajamų nelygė 2004-2017 m. šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais (sudaryta pagal Eurostatą ir Pasaulio banką (2019))

Šalys	Metai/ Rodikliai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Čekija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	211,0	239,3	279,2	278,6	334,8	309,1	311,4	328,6	312,0	308,3	309,6	340,4	364,9	419,9
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	403,2	450,8	512,3	567,5	688,5	665,1	703,3	730,4	724,6	716,7	695,4	734,0	773,5
	Džini koeficientas	27,5	26,0	25,3	25,3	24,7	25,1	24,9	25,2	24,9	24,6	25,1	25,0	25,1	24,5
Estija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	158,5	171,9	191,7	230,1	278,0	278,0	278,0	278,0	290,0	320,0	355,0	390,0	430,0	470,0
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	271,1	302,7	363,0	441,9	527,6	600,7	565,2	547,8	593,4	655,1	734,5	790,0	842,2	891,3
	Džini koeficientas	37,4	34,1	33,1	33,4	30,9	31,4	31,3	31,9	32,5	32,9	35,6	34,8	32,7	31,6
Kipras	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	1255,8	1383,3	1547,1	1547,6	1591,9	1577,4	1635,1	1684,8	1618,8	1534,8	1412,0	1411,9	1434,8
	Džini koeficientas	30,1	28,7	28,8	29,8	29,0	29,5	30,1	29,2	31,0	32,4	34,8	33,6	32,1	30,8
Latvija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	121,8	114,9	129,3	172,3	227,1	255,8	253,8	282,0	287,1	284,7	320,0	360,0	370,0	380,0
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	213,9	267,6	339,2	482,3	540,3	455,5	427,8	455,8	478,8	527,8	582,2	627,8	652,9
	Džini koeficientas	36,4	36,2	38,9	35,4	37,5	37,5	35,9	35,1	35,7	35,2	35,5	35,4	34,5	34,5
Lenkija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	182,2	210,2	221,7	248,4	336,0	286,6	317,6	347,3	353,0	368,9	404,2	422,4	417,0	473,3
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	253,1	308,8	346,2	412,1	499,2	426,3	485,3	492,2	498,8	514,3	532,8	556,3	569,9
	Džini koeficientas	35,4	35,6	33,3	32,2	32,0	31,4	31,1	31,1	30,9	30,7	30,8	30,6	29,8	29,2

Šalys	Metai/ Rodikliai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuva	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	144,8	159,3	173,8	202,7	231,7	231,7	231,7	231,7	231,7	289,6	289,6	325,0	380,0	380,0
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	212,6	255,2	328,2	407,9	486,7	414,6	375,3	427,1	471,0	497,8	547,0	585,3	629,6
	Džini koeficientas	37	36,3	35,0	33,8	34,5	35,9	37,0	33,0	32,0	34,6	35,0	37,9	37,0	37,6
Malta	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	547,7	561,5	584,2	601,9	617,2	634,9	659,9	665,0	685,1	702,8	718,0	720,5	728,0	735,6
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	804,8	839,9	850,0	930,4	988,8	982,8	1008,1	1055,3	1119,8	1192,9	1264,3	1292,1	1365,6
	Džini koeficientas	-	27,0	27,1	26,3	28,1	27,4	28,6	27,2	27,1	28,0	27,7	28,1	28,6	28,2
Slovakija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	152,5	169,2	179,9	226,0	268,2	295,5	307,7	317,0	327,0	337,7	352,0	380,0	405,0	435,0
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	259,6	316,9	364,8	431,6	524,2	565,4	581,6	629,7	605,5	623,7	607,8	615,9	624,3
	Džini koeficientas	27,1	26,2	28,1	24,5	23,7	24,8	25,9	25,7	25,3	24,2	26,1	23,7	24,3	23,2
Slovėnija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	464,5	490,7	511,6	521,8	566,5	589,2	734,2	748,1	763,1	783,7	789,2	790,7	790,7	805,0
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	794,9	842,7	893,7	975,8	1061,9	1054,4	1073,8	1081,0	1058,8	1070,3	1100,9	1099,4	1132,1
	Džini koeficientas	24,8	23,8	23,7	23,2	23,4	22,7	23,8	23,8	23,7	24,4	25,0	24,5	24,4	23,7
Vengrija	Minimalus darbo užmokestis (bruto), Eur	210,7	230,6	220,6	266,1	293,1	263,3	257,0	293,1	323,2	332,4	328,2	340,6	350,1	412,7
	Vidutinės pajamos per mėnesį (neto), Eur	-	326,3	382,2	363,6	402,3	433,4	385,9	421,3	437,5	418,9	427,0	430,9	449,8	466,4
	Džini koeficientas	29,9	27,6	33,3	25,6	25,2	24,7	24,1	26,9	27,2	28,3	28,6	28,2	28,2	28,1

3 priedas. Laisvės nuo mokesčių dienos rodiklio dinamikos šalyse, įstojusiose į Europos Sąjungą 2004 metais (Rogers, Philippe, 2011 – 2017)

4 priedas. Čekijos SPSS koreliacinės analizės rezultatai

		BVP 1 gyventojui	Džini indeksas	Laisvės nuo mokesčių diena	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Emigracija (emigrantų skaičius)
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,176	-,151	-,745	,126	,164	-,386	,243	1
	Sig. (2- tailed)	<u>,546</u>	<u>,607</u>	<u>,055</u>	<u>,667</u>	<u>,576</u>	<u>,173</u>	<u>,424</u>	
	N	14	14	7	14	14	14	13	14

5 priedas. Estijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

Koreliacinė analizė

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdorizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,786**	1	-,153	,836**	-,310	,490	,795**	-,297
	Sig. (2-tailed)	.001		<u>.602</u>	.000	<u>.281</u>	<u>.076</u>	.001	<u>.518</u>
	N	14	14	14	14	14	14	14	7

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (1)

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-2687,125	2753,356		-,976	<u>.352</u>
Minimalus darbo užmokestis	96,606	45,813	2,529	2,109	<u>.061</u>
BVP 1 gyventojui	-194,277	623,570	-,171	-,312	<u>.762</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-28,431	20,048	-1,545	-1,418	<u>.187</u>

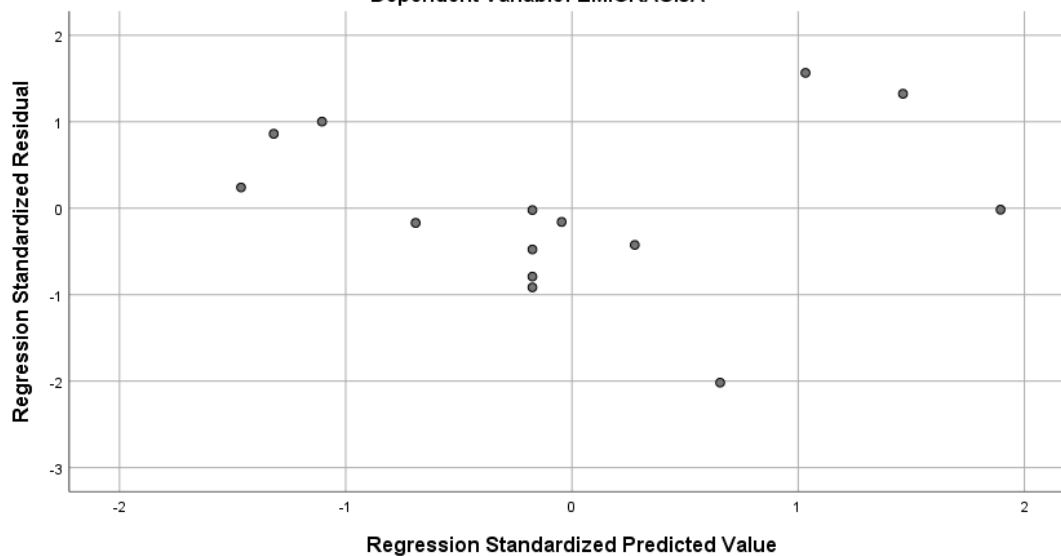
Daugialypė tiesinės regresijos analizė (2)

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-3304,860	1830,336		-1,806	<u>.098</u>
Minimalus darbo užmokestis	90,631	39,862	2,373	2,274	<u>.044</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-28,572	19,203	-1,553	-1,488	<u>.165</u>

Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Scatterplot

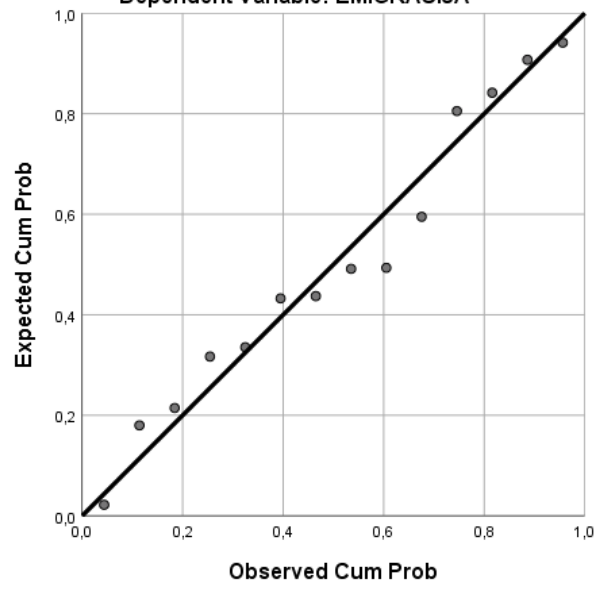
Dependent Variable: EMIGRACIJA

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Dependent Variable: EMIGRACIJA

6 priedas. Kipro SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

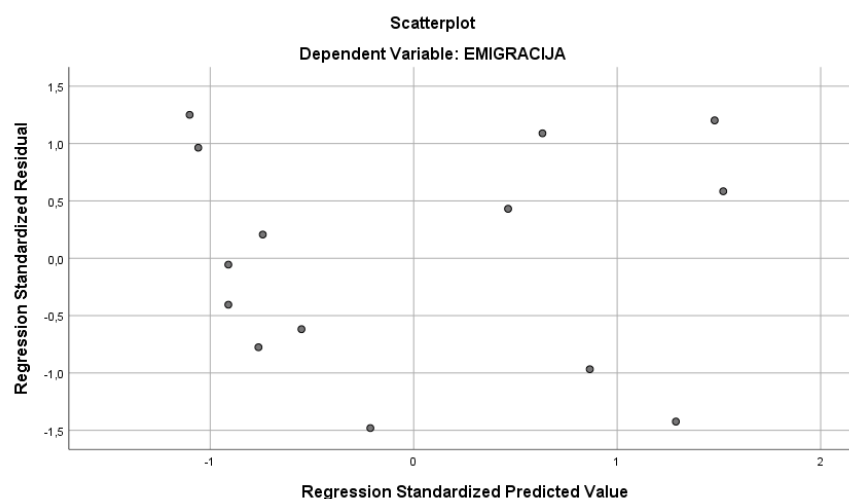
Koreliacinė analizė

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	-,205	1	,875**	,959**	-,389	,234	,078
	Sig. (2-tailed)	<u>,482</u>		<u>,000</u>	<u>,000</u>	<u>,190</u>	<u>,443</u>	<u>,868</u>
	N	14	14	14	14	13	13	7

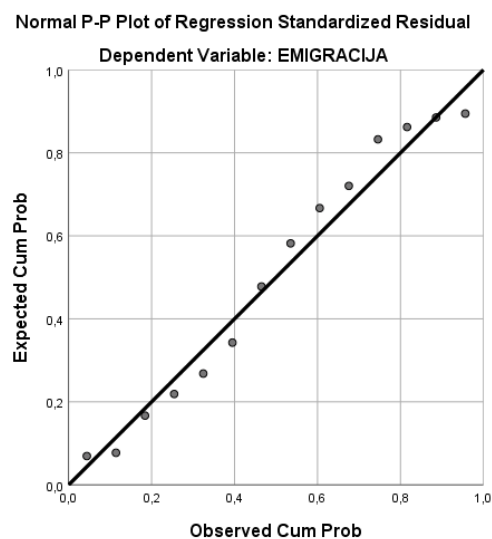
Daugialypė tiesinės regresijos analizė

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-9665,325	24692,991		-,391	<u>,703</u>
Džini indeksas	171,294	896,086	,038	,191	<u>,852</u>
Nedarbo lygis	1649,343	356,034	,925	4,633	<u>,001</u>

Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

7 priedas. Latvijas SPSS koreliacinės analizės rezultatai

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimal us darbo užmoke stis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinė s pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesči ų diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	-,139	1	,167	,126	,869**	,258	,181	,462
	Sig. (2-tailed)	<u>,636</u>		<u>,567</u>	<u>,668</u>	<u>,000</u>	<u>,374</u>	<u>,553</u>	<u>,296</u>
	N	14	14	14	14	14	14	13	7

8 priedas. Lenkijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

Koreliacinė analizė

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,758**	1	-,801**	,763**	-,592*	-,588*	,854**	-,538
	Sig. (2-tailed)	.002		.001	.001	.026	.027	.000	.213
	N	14	14	14	14	14	14	13	7

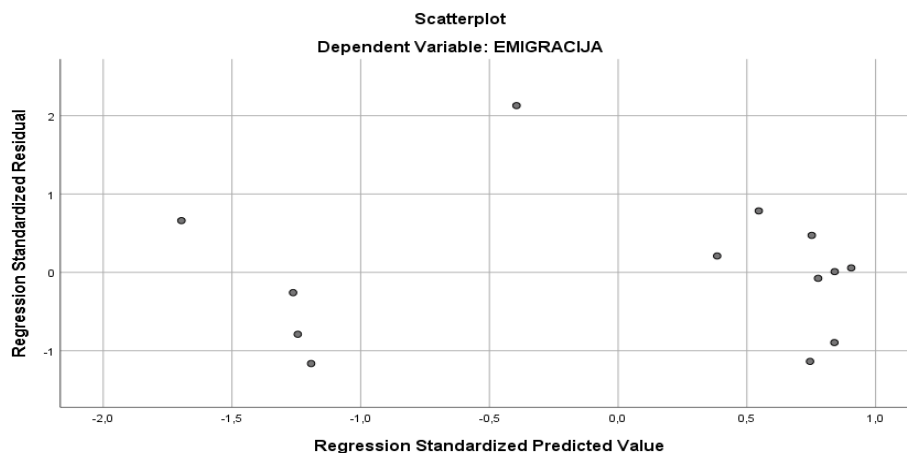
Daugialypė tiesinės regresijos analizė (1)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-571701,371	1263399,514		-,453	.667
BVP 1 gyventojui	69893,448	58877,573	1,095	1,187	.280
Džini indeksas	-15749,539	32362,571	-,242	-,487	.644
Minimalus darbo užmokestis	-1807,067	1157,737	-1,380	-1,561	.170
Nedarbo lygis	28378,868	6970,505	,900	4,071	.007
Skurdo rizikos lygis	5319,405	17644,267	,063	,301	.773
Vidutinės pajamos per mėnesį	1827,942	434,083	1,698	4,211	.006

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (2)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-603377,463	1174424,357		-,514	.623
BVP 1 gyventojui	71362,969	54732,825	1,118	1,304	.234
Džini indeksas	-12698,166	28673,669	-,195	-,443	.671
Minimalus darbo užmokestis	-1840,328	1075,030	-1,405	-1,712	.131
Nedarbo lygis	29603,779	5283,348	,939	5,603	.001
Vidutinės pajamos per mėnesį	1859,567	392,915	1,728	4,733	.002

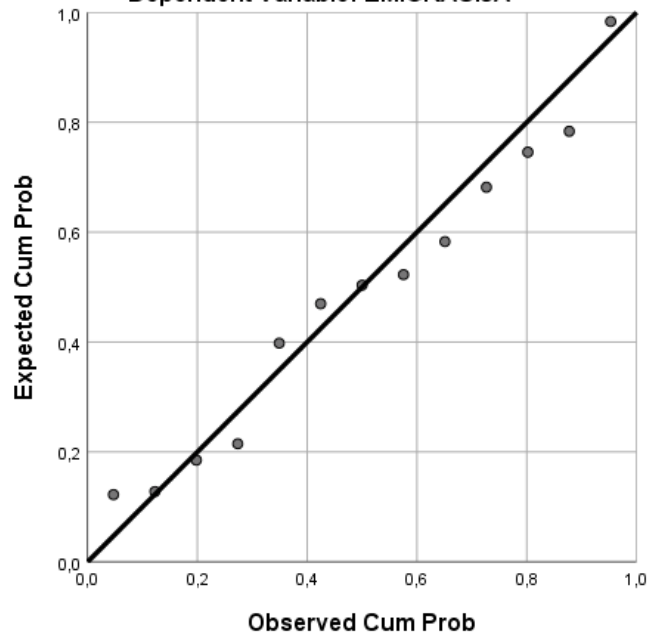
Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Dependent Variable: EMIGRACIJA

9 priedas. Lietuvos SPSS koreliacinės analizės rezultatai

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinė s pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,002	1	,354	,101	,622	,173	,020	-,065
	Sig. (2-tailed)	<u>,995</u>		<u>,214</u>	<u>,732</u>	,018	<u>,553</u>	<u>,948</u>	<u>,889</u>
	N	14	14	14	14	14	14	13	7

10 priedas. Maltos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

		Koreliacinė analizė							
		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,901**	1	,628*	,883**	-,827**	,869**	,878**	,042
	Sig. (2-tailed)	.000		.022	.000	.000	.000	.000	.928
	N	14	14	13	14	14	13	13	7

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (1)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-18551,226	21749,544		-,853	<u>.426</u>
BVP 1 gyventojui	889,588	1134,403	,1590	,784	<u>.463</u>
Džini indeksas	312,473	746,353	,106	,419	<u>.690</u>
Minimalus darbo užmokestis	7,864	30,359	,224	,259	<u>.804</u>
Nedarbo lygis	360,685	1535,037	,158	,235	<u>.822</u>
Skurdo rizikos lygis	142,786	1583,730	,056	,090	<u>.931</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-10,005	20,907	-,889	-,479	<u>.649</u>

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (2)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-17823,229	18709,703		-,953	<u>.373</u>
BVP 1 gyventojui	941,429	905,955	1,683	1,039	<u>.333</u>
Džini indeksas	337,061	643,644	,114	,524	<u>.617</u>
Minimalus darbo užmokestis	8,941	25,859	,255	,346	<u>.740</u>
Nedarbo lygis	367,998	1420,144	,161	,259	<u>.803</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-10,814	17,493	-,961	-,618	<u>.556</u>

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (3)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-16150,034	16504,629		-,979	<u>.356</u>
BVP 1 gyventojui	776,761	606,888	1,388	1,280	<u>.236</u>
Džini indeksas	358,530	599,922	,121	,598	<u>.567</u>
Minimalus darbo užmokestis	12,224	21,186	,349	,577	<u>.580</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-10,211	16,295	-,907	-,627	<u>.548</u>

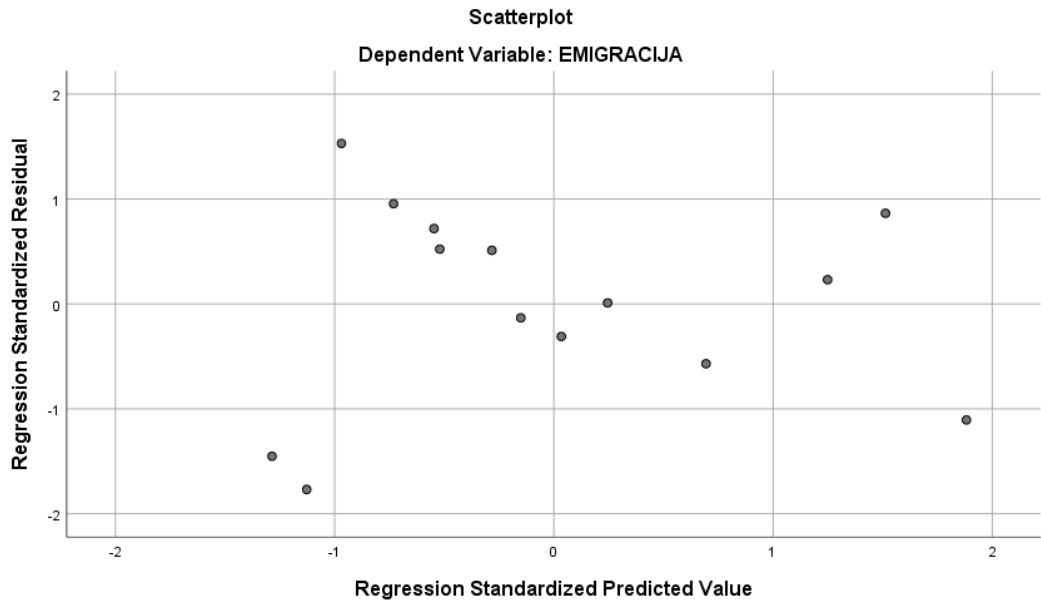
Daugialypė tiesinės regresijos analizė (4)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-12224,822	14469,467		-,845	<u>.420</u>
BVP 1 gyventojui	626,722	527,646	1,120	1,188	<u>.265</u>
Džini indeksas	345,164	576,830	,117	,598	<u>.564</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-3,426	10,855	-,304	-,316	<u>.759</u>

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (5)

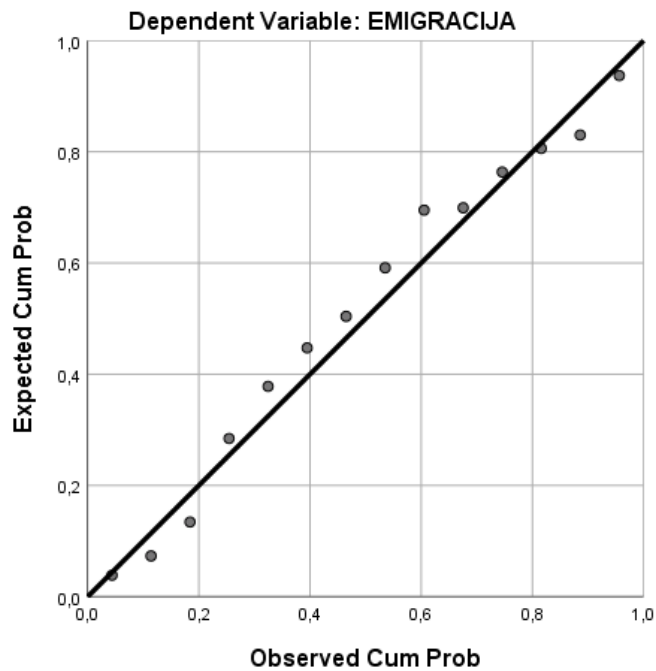
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-11832,945	13751,788		-,860	<u>,410</u>
BVP 1 gyventojui	463,586	101,150	,829	4,583	<u>,001</u>
Džini indeksas	302,804	535,148	,102	,566	<u>,584</u>

Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

11 priedas. Slovakijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

Koreliacinė analizė

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,727**	1	-,495	,798**	-,496	,217	,623*	,334
	Sig. (2-tailed)	.003		<u>.072</u>	.001	<u>.071</u>	<u>.455</u>	.023	<u>.463</u>
	N	14	14	14	14	14	14	13	7

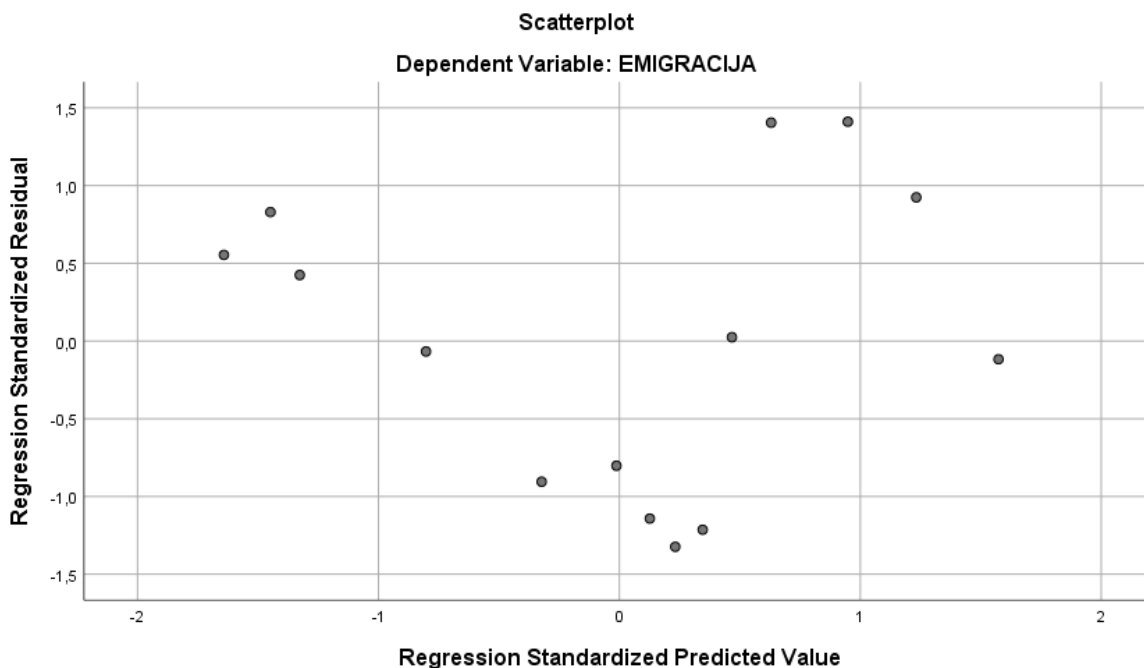
Daugialypė tiesinės regresijos analizė (1)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	855,907	1202,137		,712	<u>.495</u>
BVP 1 gyventojui	-245,467	351,134	-,694	-,699	.502
Minimalus darbo užmokestis	21,371	9,375	1,965	2,280	<u>.049</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-3,621	3,640	-,539	-,995	<u>.346</u>

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (2)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	146,481	627,732		,233	<u>.820</u>
Minimalus darbo užmokestis	15,877	4,980	1,460	3,188	<u>.010</u>
Vidutinės pajamos per mėnesį	-4,886	3,076	-,727	-1,588	.143

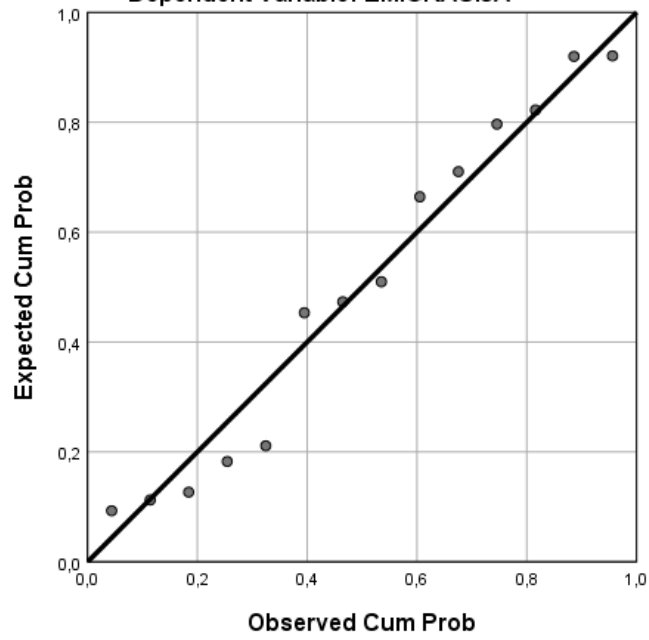
Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Dependent Variable: EMIGRACIJA

12 priedas. Slovėnijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

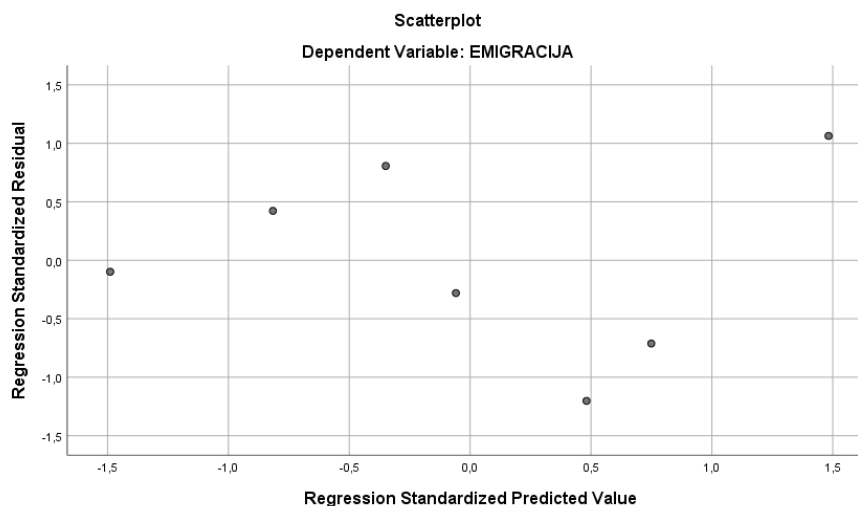
Koreliacinė analizė

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbu užmokes tis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,723**	1	-,386	,508	,073	,061	,603*	,781*
	Sig. (2-tailed)	.003		.173	.064	.805	.837	.029	.038
	N	14	14	14	14	14	14	13	7

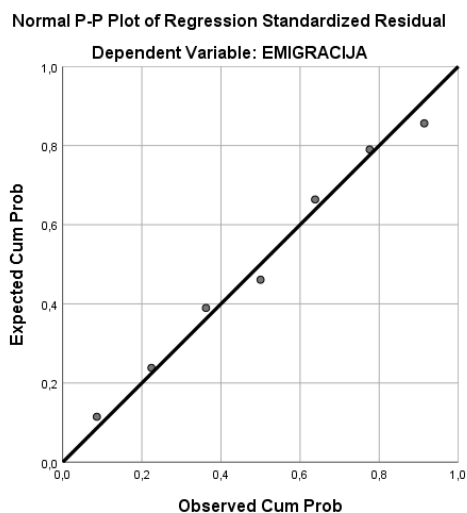
Daugialypė tiesinės regresijos analizė

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-65525,126	14985,379		-4,373	.022
BVP 1 gyventojui	373,764	380,845	,255	,981	.399
Vidutinės pajamos per mėnesį	29,795	18,307	,425	1,628	.202
Laisvės nuo mokesčių diena	257,611	57,607	,489	4,472	.021

Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

13 priedas. Vengrijos SPSS koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai

Koreliacinė analizė

		BVP 1 gyventojui	Emigracija (emigrantų skaičius)	Džini indeksas	Minimalus darbo užmokestis	Nedarbo lygis	Skurdo rizikos lygis	Vidutinės pajamos per mėnesį	Laisvės nuo mokesčių diena
Emigracija (emigrantų skaičius)	Pearson Correlation	,780**	1	,105	,883**	-,254	,463	,747**	-,583
	Sig. (2-tailed)	.001		.721	.000	.381	.095	.003	.170
	N	14	14	14	14	14	14	13	7

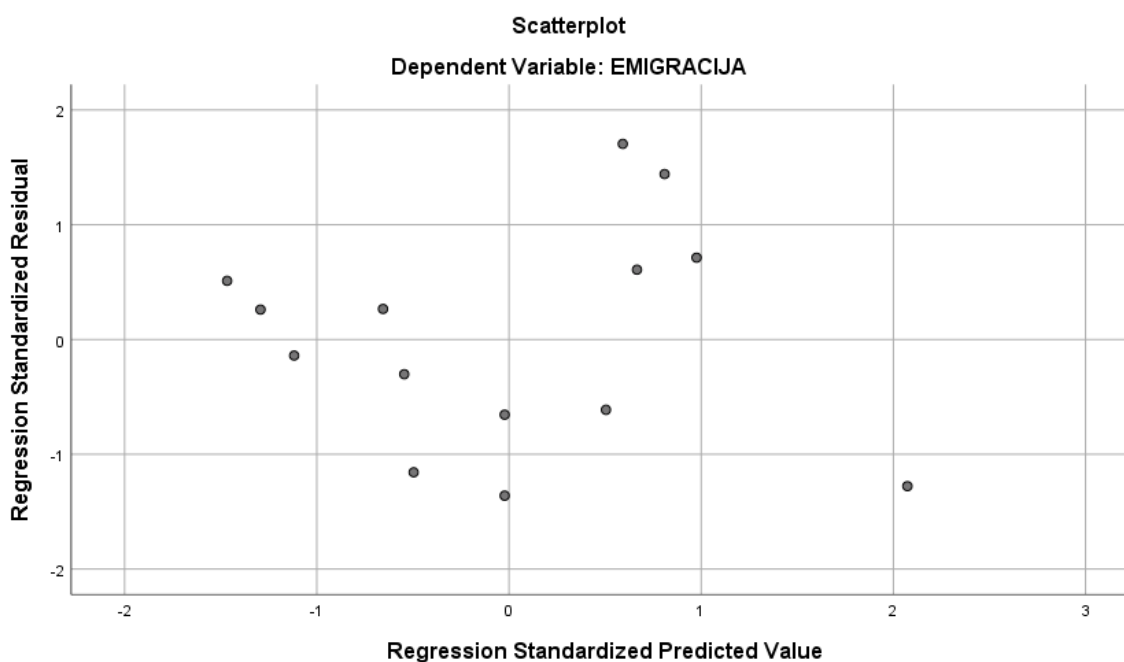
Daugialypė tiesinės regresijos analizė (1)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-40609,640	48700,955		-,834	.426
BVP 1 gyventojui	-3834,931	6225,855	-,251	-,616	.553
Minimalus darbo užmokestis	314,811	150,058	1,068	2,098	.065
Vidutinės pajamos per mėnesį	18,505	118,121	,045	,157	.879

Daugialypė tiesinės regresijos analizė (2)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-30448,516	27542,172		-1,106	.293
BVP 1 gyventojui	-4604,515	5275,043	-,330	-,873	.401
Minimalus darbo užmokestis	333,500	105,808	1,190	3,152	.009

Standartizuotų paklaidų sklaidos diagrama

Standartizuotų paklaidų reikšmių P-P normalumo grafikas

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Dependent Variable: EMIGRACIJA

